

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Studijní obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Sankce proti Venezuele (2017–2018) – motivace a nástroje
mezinárodního společenství
(diplomová práce)

Autor: Bc. Gabriela Körtingová

Vedoucí práce: doc. Ing. Mgr. Radka Druláková, Ph.D.

Akademický rok: 2019/2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

Gabriela Körtingová

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Mgr. Radce Drulákové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, cenné rady a připomínky, a velmi vstřícný a profesionální přístup během vypracování mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Důvody uvalování sankcí.....	6
1.1 Sankce v mezinárodní politice	6
1.2 Ukázat snahu o řešení	9
1.3 Dosáhnout domácích politických cílů.....	12
1.4 Odradit nepřátele a přesvědčit spojence.....	14
2. Nástroje sankční politiky	19
2.1 Ekonomické sankce.....	20
2.2 Diplomatické sankce	24
2.3 Ostatní omezující opatření	25
3. Sankce uvalené na Venezuelu – ukázat snahu o řešení.....	29
3.1 Sankční politika USA.....	29
3.2 Sankční politika EU	33
3.3 Sankční politika latinskoamerických států a Kanady	36
4. Sankce uvalené na Venezuelu – vnitrostátní rozměr	40
4.1 Sankční politika USA.....	40
4.2 Sankční politika EU	43
4.3 Sankční politika latinskoamerických států a Kanady	46
5. Sankce uvalené na Venezuelu – odradit nepřátele a přesvědčit spojence.....	50
5.1 Sankční politika USA.....	50
5.2 Sankční politika EU	53
5.3 Sankční politika latinskoamerických států a Kanady	55
6. Autonomní charakter sankční politiky EU proti Venezuele	61
6.1 EU jako samostatný aktér s vlastní sankční politikou.....	61
6.2 Návaznost unijních sankcí proti Venezuele na politiku jiných aktérů.....	62
6.3 Nezávislost unijních sankcí proti Venezuele	63
Závěr.....	65
Seznam zdrojů	68

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Důvody uvalování sankcí	18
Tabulka č. 2: Nástroje sankční politiky a postavení aktérů (A) v mezinárodním systému.....	28

Úvod

Venezuela je jedním z latinskoamerických států, který se nachází na severu jihoamerického kontinentu a který je mimo jiné známý svými ložisky nerostných surovin, především pak ropy. Čistě z ekonomického hlediska by se tedy mělo jednat o bohatý stát s vysokou životní úrovní obyvatel, jehož hospodářství bude těžit z exportu těchto strategických surovin. Venezuela si nicméně již několik let prochází hlubokou ekonomickou, sociální a politickou krizí, která je doprovázena marginalizací země na mezinárodním poli, jelikož hlavní aktéři mezinárodního společenství na Venezuelu uvalili sankce. Venezuelská krize má tak vážné dopady nejen na vnitrostátní situaci země, ale také na regionální a mezinárodní politiku. Důkazem vnímání této krize může být i vyjádření Vysoké představitelky Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku, Federicy Mogheriniové, z počátku roku 2019, která uvedla, že situace ve Venezuele ohrožuje stabilitu Latinské Ameriky, ale i celého zbytku světa.¹

Byla to přitom zejména neúnosná humanitární situace a podkopávání demokratických principů, jež přivedly mezinárodní společenství k jinak neobvyklému kroku uvalit sankce proti Venezuele. Jako první se pro toto opatření rozhodly Spojené státy americké (dále jen USA), a to v roce 2017. Evropská unie (dále jen EU či Unie), většina latinskoamerických států a Kanada se následně k restriktivním opatřením přidaly, přičemž všichni zmínění aktéři své sankční režimy uplatňují do současnosti. Krize ve Venezuele tedy může sloužit jako dobrý příklad k posouzení okolností, které musí nastat, aby byli jednotliví aktéři mezinárodního systému ochotni sáhnout k sankčním opatřením.

Venezuela přitom není jediným sankcionovaným státem. Momentálně je v platnosti několik multilaterálních mezinárodních sankčních režimů, které si kladou za cíl přispět k vyřešení krizí v nejrůznějších částech světa. S tím, jak silné státy (aktéři)² a mezinárodní organizace začaly čím dál tím více využívat sankce, vzrostl i zájem odborníků o toto téma. Pokud v českém prostředí existuje jen málo publikací na toto téma, je to spíše proto, že Česká republika (dále jen ČR) se účastní pouze velmi omezeného množství sankčních režimů. To je dáno zejména

¹ EFE News Service. Mogherini: Venezuela crisis puts int'l stability at risk: VENEZUELA CRISIS. *EFE News Service* [online]. Únor 2019 [vid. 2019-05-31]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2176794806?accountid=17203>.

² Pokud není uvedeno jinak, v této práci jsou termíny „aktér“ a „stát“ zaměňovány, a to vzhledem k tomu, že ve velké většině případů je vysílajícím či omezovaným aktérem sankčního režimu stát, respektive jeho vláda.

omezenou velikostí její ekonomiky a malou významností v mezinárodním prostředí. V dnešní době ČR participuje výhradně na těch sankčních režimech, které uvaluje Organizace spojených národů (dále jen OSN) či EU v rámci společné bezpečnostní a zahraniční politiky (dále jen SZBP).³ Oproti tomu zahraniční literatura detailně rozpracovává jednotlivé aspekty mezinárodních multilaterálních sankcí. Zvláštní pozornost přitom autoři věnují analýze ekonomických sankcí, důvodům jejich uvalování a jejich efektivitě. Za stěžejní publikace na toto téma se dá považovat například Hufbauerova analýza *Economic sanctions reconsidered*⁴ či článek Petera Wallensteena, *Characteristics of Economic Sanctions*⁵. Dále existují detailní rozборы jednotlivých sankčních režimů uplatněných v minulosti⁶, právnické publikace soustředící se na sankční režimy v kontextu domácí legislativy⁷ a mezinárodního práva⁸, ale také studie, jež se zabývají implementací sankcí ze strany členů mezinárodních organizací⁹. Vzhledem k tomu, že odborníci na problematiku považují sankce za jednu z možností, jak řešit danou krizi jinak než vojensky či čistě diplomaticky¹⁰, je extenzivní publikování na toto téma pochopitelné.

Tato diplomová práce analyzuje sankční politiku nejprve z teoretického úhlu pohledu a poté se v praktické části zaměřuje na případ sankcí uvalených proti Venezuele mezi lety 2017 a 2018. Nelze ji však zařadit do dlouhého seznamu publikací, jež se soustředí na morální správnost uvalení sankcí či jejich důsledky na omezovaný stát. Stejně tak problematika efektivnosti sankcí se objevuje v každé z kapitol jen okrajově, a to z důvodů, které jsou v jejich rámci uvedeny.

³ Viz aktuální seznam sankcí uvalených EU, a tedy i ČR. Consolidated list of sanctions. EEAS [online]. [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8442/Consolidated%20list%20of%20sanctions.

⁴ HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered* (3. vydání). Washington: Peterson Institute for International Economics, 2007. ISBN 978-0-88132-408-2. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/vsep/detail.action?docID=3385467>.

⁵ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions. *Journal of Peace Research* [online]. 1969, 5(3), pp. 248-267 [vid. 2019-06-29]. s. 250. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/423276>.

⁶ Viz například GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions. *Stanford University In: World Politics* [online]. 1967, 19(19), pp. 378-416 [vid. 2019-06-29]. Dostupné z: http://web.stanford.edu/class/ips216/Readings/galtung_67.pdf.

⁷ Viz například PAVONI, Riccardo. UN Sanctions in EU and National Law: The Centro-Com Case. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1999, 48(3), pp. 582-612 [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/761317.

⁸ KUNZ, Josef L. Sanctions in International Law. *The American Journal of International Law* [online]. 1960, 54(2), pp. 324-347 [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2195251.

⁹ Viz například GOWLLAND-DEBBAS, V. (ed.). *National implementation of United Nations sanctions: a comparative study* [online]. Leiden: M. Nijhoff Publishers, 2004. Graduate Institute of International Studies; v. 4 [cit. 2019-09-13]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/vsep/detail.action?docID=3003935>.

¹⁰ LOPEZ, George A. a CORTRIGHT, David. The Sanctions Era: The Alternative to Military Action. *The Fletcher Forum* [online]. 1995, pp. 66-85 [vid. 2019-09-15]. s. 69. Dostupné z: <https://dl.tufts.edu/pdfviewer/q811kw02c/3t946225j>.

Cílem práce je naopak najít důvody, proč se daní aktéři rozhodli sankce na Venezuelu uvalit, čím (či kým) byli při rozhodování ovlivněni, jak tato rozhodnutí souvisí s jejich postavením v mezinárodním systému a jak lze propojit důvody uvalení sankcí s použitými nástroji sankční politiky.

Konkrétně práce zodpoví dvě výzkumné otázky. Tou první je zjistit, zda existuje návaznost mezi typy sankční politiky a důvody, jež vedly jednotlivé aktéry k uvalení sankcí proti Venezuele. Jinými slovy, jestli lze nalézt paralely mezi tím, jaké nástroje sankční politiky si vysílající aktér vybírá, a tím, čeho chce dosáhnout. Závislou proměnnou (ZP) je zde důvod uvalení sankcí a nezávislými proměnnými (NP) pak aspekty, které mají vliv na finální podobu sankční politiky aktéra. Mezi ně se řadí nástroje sankční politiky, charakter bilaterálních vztahů aktéra s Venezuelou a jeho postavení v mezinárodním systému¹¹. S proměnnými pracují i praktické části práce, které aplikují tabulky uvedené v jejích prvních dvou kapitolách. První tabulka (Tabulka č. 1) rozpracovává každou ZP do podoby hlavního a vedlejšího cíle (cílů), a druhá tabulka (Tabulka č. 2) shrnuje různé kombinace NP. Zatímco první z NP se vyskytuje ve všech třech analytických kapitolách, zbývající dvě se z důvodu logické návaznosti vyskytují až v páté kapitole. Pokud analýza prokáže, že určité kombinace NP (systematicky) vedou ke konkrétnímu důvodu uvalení sankcí, mělo by být možné zobecnit získané poznatky a odůvodnit, proč daný aktér proti Venezuele uplatňuje právě ten který typ sankční politiky.

Druhá výzkumná otázka se zaměří na původ rozhodnutí EU uvalit sankce na Venezuelu. Bude se snažit najít odpověď na to, zda je sankční politika Unie závislá na rozhodnutí USA, či zda je možné považovat unijní sankční režim proti Venezuele za autonomní. Zde je ZP opět důvod uvalení sankcí na Venezuelu, i když tentokrát výhradně ze strany EU. NP představují dvě motivace EU uvalovat sankce, přičemž ta, která převáží, se bude považovat za motivaci vedoucí k uvalení sankcí. První NP je vůle následovat politiku USA z důvodu vyjádření podpory americké administrativě a utužení vzájemných dobrých vztahů. Druhou NP je naopak vůle EU vystupovat jako samostatný aktér a ukázat, že je třeba odsoudit porušování lidských práv a demokratických principů. Tato druhá výzkumná otázka je sice doplňující, ale neméně důležitá

¹¹ Pokud není definováno jinak, „mezinárodní systém“ se v této práci chápe jako určité uspořádání vztahů mezi jednotlivými aktéry světové politiky, které je dané jejich vytyčenými cíli a způsoby, jakými se jich snaží dosáhnout. HANRIEDER, Wolfram F. International Organizations and International Systems. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 1966, 10(3), pp. 297-313 [vid. 2019-09-15]. s. 297. Dostupné z: www.jstor.org/stable/173002.

vzhledem k tomu, že na unijní sankce proti Venezuele se ve veřejné debatě často nahlíží jako na reakci vynucenou rostoucím tlakem ze strany USA.¹² Prokázání sledování vlastních cílů by vyvrátilo tuto spekulaci.

Vzhledem k uvedeným cílům práce je text rozdělen do šesti kapitol. První, teoretická kapitola, představí tři důvody, jež nejčastěji vedou aktéry mezinárodního společenství k uvalování sankcí. Druhá kapitola zmapuje, jaké nástroje sankční politiky mají vysílající aktéři k dispozici, a je proto rozdělena na ekonomické sankce, diplomatické sankce a ostatní typy omezujících opatření. Cílem třetí části práce je prozkoumat, jak se při uvalování sankcí na Venezuelu projevila snaha vysílajících aktérů ukázat snahu o řešení a ovlivnit vnitrostátní uspořádání státu. Předmětem zkoumání této a dalších dvou kapitol bude vždy ve stejném pořadí sankční politika USA, EU a Kanady a latinskoamerických států. Další kapitola poté analogicky prozkoumá, jak se na sankční politice jednotlivých aktérů projevila snaha upevnit si politickou pozici na domácí půdě a jednat ve vlastním (ekonomickém) zájmu. Pátá kapitola obdobně analyzuje uvalení sankcí na Venezuelu s cílem odradit nepřátele a přesvědčit spojence. Poslední kapitola se bude věnovat sankční politice EU a jejímu (ne)autonomnímu charakteru. Závěr práce shrne získané poznatky a zodpoví vytyčené výzkumné otázky.

Z hlediska metodologie je teoretická část práce (kapitoly 1 a 2) postavena na historické a analytické metodě s cílem položit teoretický základ, který bude sloužit v analytické části (kapitoly 3 až 6). Teoretická část pracuje zejména s odbornou sekundární literaturou, jež obecně pojednává o problematice sankcí, o důvodech, které vedou aktéry k jejich uvalování, a o nástrojích sankční politiky, které jsou zpravidla využívány. Největší zastoupení zde má literatura zaměřující se na problematiku ekonomických sankcí, což je dáno největším zájmem autorů o tento typ sankční politiky a o časté zaměňování ekonomických sankcí za sankce jako takové (viz dále). Druhá, analytická část, je případovou studií Venezuely, kde se využívají metody kompilace, komparace a kauzální analýzy. Jako zdroje posloužily aktuální novinové články (dostupné online z hispanofonních, anglofonních či jiných cizojazyčně psaných deníků typu *BBC (Mundo)*, *EL País*, *The New York Times* nebo *Deutsche Welle*), oficiální webové

¹² Takové poznámky se ozývají jak z evropských, tak z amerických zdrojů. Viz například analýza redaktorů německého deníku Deutsche Welle: DW. EU imposes more sanctions on Venezuela. *Deutsche Welle* [online]. 2019-09-27 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/eu-imposes-new-sanctions-on-venezuela/a-50603596> nebo oficiálního zahraničního zpravodajství americké vlády Hlas Amerika: AROSTEGUI, Martin. US, EU at Odds Over Venezuela Sanctions. *VOA* [online]. 2019-04-10 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/europe/us-eu-odds-over-venezuela-sanctions>.

stránky amerického ministerstva vnitra a financí, americká, kanadská a unijní legislativa a tématu věnované rubriky webových stránek těchto institucí.

Časově je práce ohraničena lety 2017 a 2018, jelikož v tomto období se všichni zmiňovaní aktéři rozhodli zúčastnit se sankčních opatření proti Venezuele nebo naopak zůstat pasivní. Po roce 2018 se sice objevily některé nové typy sankcí, ale u většiny z nich se neprojevila nová odůvodnění jejich uvalení. Většina zejména ekonomických sankcí byla pouze zpřísněna a sankční seznamy byly doplněny o další subjekty, aniž by se měnily motivace vedoucí k těmto změnám. Nepřibyli ani žádní další aktéři, kteří by se rozhodli uvalit na Venezuelu sankce.

1. Důvody uvalování sankcí

První kapitola práce se nejprve obecně zabývá problematikou mezinárodních mnohostranných (multilaterálních) sankcí a poté uvádí tři hlavní důvody, na něž se dle odborníků vysílající aktéři při uvalování omezujících opatření odkazují. Analýza využívá kategorizaci, jež ve své publikaci představuje James Barber¹³.

1.1 Sankce v mezinárodní politice

Výskyt sankčních režimů v mezinárodním prostředí je vcelku novodobou záležitostí, kdy uvalování mezinárodních multilaterálních sankcí nabylo na četnosti a významnosti v průběhu dvacátého století a zejména po konci studené války.¹⁴ Dělo se tak v kontextu snah mezinárodních organizací a silných aktérů mezinárodního společenství nést zodpovědnost za nalezení řešení konfliktních situací, kde byly zpochybňovány celosvětově uznávané principy a hodnoty. Události dvacátého století totiž ukázaly, že navzdory vytvoření potenciálních garantů diplomatického řešení konfliktů, i nadále dochází k ostentativnímu porušování kolektivně uznávaných principů mezinárodního práva, na něž je třeba reagovat. Zároveň však bylo jasné, že nový mechanismus řešení pro takové situace musí upustit od použití síly, a vyhnout se tak riziku rozpoutání dalšího celosvětového konfliktu. Sankce se tedy staly jedním z možných nástrojů mezinárodní politiky a diplomacie.

Výraz „sankce“ je přitom relativně komplikovaný, jelikož záleží na tom, v jakém kontextu a z jakého úhlu pohledu se na něj nahlíží. Termín pochází z latinského kořene slova *sanctio*, který doslova znamená pravidlo nebo trest¹⁵. Ve vnitrostátním prostředí převládá zejména druhá ze zmíněných interpretací, a sankcí se tedy rozumí reakce na přestupek nebo jiné neakceptovatelné jednání. Naopak v mezinárodním prostředí se sankcí chápe spíše opatření aktéra (typicky státu, skupiny států či mezinárodní organizace), které je namířeno proti chování jiného aktéra. Sankce zde mohou mít donucovací charakter s cílem přimět omezovaného aktéra ke změně chování. Mohou však být také součástí politického nátlaku a tedy způsobem, jak

¹³ BARBER, James. Economic Sanctions as a Policy Instrument. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1979, 55(3), pp. 367-384 [vid. 2019-06-05]. s. 370. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2615145>.

¹⁴ LOPEZ, George A. a CORTRIGHT, David. The Sanctions Era: The Alternative to Military Action...s. 67.

¹⁵ LEVINSON, Daryl J. Collective Sanctions. *Stanford Law Review* [online]. 2003, 56(2), pp. 345-428 [vid. 2019-09-19]. s. 376. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1229612.

vysílající aktér signalizuje nesouhlas s chováním aktéra omezovaného.¹⁶ Tato práce se zabývá mezinárodním kontextem sankcí, a proto pracuje s mezinárodním rozměrem pojmu.

Na problematiku samotného významu slova „sankce“ navazuje problém jeho definice, jelikož mezi odborníky dodnes panuje nejednotnost v tom, kdo je či není považován za aktéra sankčního režimu. Z pohledu mezinárodního práva se za sankce (respektive sankční opatření) označují taková donucovací opatření, která většinou nezahrnují použití síly a která jsou vyvíjena částí mezinárodního společenství.¹⁷ Opatření jsou zároveň reakcí na porušení mezinárodněprávních norem, jež sice nejsou nikde konkrétně definovány, ale mezi které se obvykle řadí zákaz uchylování se k síle, zákaz udržování kolonialismu, zákaz závažného a rozsáhlého porušování lidských práv a zákaz znečišťování životního prostředí.¹⁸ Donucovací opatření se pak ještě dále dělí na retorze a represálie.¹⁹

Mezinárodněprávní pojetí sankcí však lze považovat za omezené či nekompletní, a to hned ze tří důvodů. Zaprvé, v praxi se sankčním opatřením nedá nazvat jen takové rozhodnutí, které bylo vydáno pouze skupinou aktérů mezinárodního společenství. Historie naopak dokazuje, že hojně existují i unilaterální sankce, bez koordinace a konzultace vysílajícího státu s ostatními aktéry či bez podpory mezinárodní organizace. Zadruhé, sankce nemusí nutně reagovat jen na protiprávní jednání (tj. na smluvně či obyčejově založenou praxi mezinárodního práva). Opět není výjimkou, že se stát či mezinárodní organizace rozhodne uvalit sankce „jen“ z toho důvodu, že mu (jí) chování donucovaného aktéra připadá neakceptovatelné, aniž by fakticky došlo k porušování mezinárodních závazků. V mezinárodním prostředí navíc existuje i možnost, že sankce budou uvaleny v pozitivním smyslu, a to formou pobídek.²⁰ Zatřetí, právní věda připouští, že sankce mohou zahrnovat silové řešení, což je pravým opakem toho, jak je chápe a používá mezinárodní společenství prakticky od počátku existence sankčních režimů. Konečně ze sociologického hlediska se sankce dá definovat jako nástroj, skrze který

¹⁶ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 344 s. ISBN 978-80-7380-399-5, s.24.

¹⁷ Ibid., s. 23.

¹⁸ ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. 840 s., Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-721-7, s. 113.

¹⁹ Pro detailnější popis a rozdíly mezi represáliemi a retorzemi viz MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. 2. oprav. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 1997. 215 s. Edice učebnic Právnické fakulty; sv. 167. ISBN 80-85765-75-6., s. 364-5.

²⁰ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling: explaining UN and EU sanctions after the Cold War*. 1st pub. Colchester: ECPR Press, 2011. 210 s. ECPR Press monographs. ISBN 978-1-907301-20-9, s. 17.

se vysílající aktér snaží přinutit omezovaný subjekt ke změně chování. Takto obecně nedefinovaný význam se často používá i v politických vědách (viz dále) a přiklání se k němu například i teoretik mezinárodních konfliktů a mírových uspořádání, Peter Wallenstein.²¹

Pokud se zaměříme na definice používané přímo v teorii mezinárodních vztahů a konfliktů, příhodná je například formulace Johana Galtunga, který sankce definuje jako aktivity iniciované vysílajícím aktérem (či aktéry) proti omezovanému aktérovi (či aktérům) za účelem připravit ho (je) o určitou hodnotu a/nebo přimět ho (je) respektovat normy, jež vysílající subjekt považuje za důležité.²² Engers a Eaton definují sankce širěji, když uvádějí, že se jedná o opatření s cílem (po)změnit lidskoprávní, obchodní či zahraniční politiku jiného státu.²³ Český kolektiv autorek Druláková, Zemanová se zase přiklání k tvrzení, že sankce je „nesilové opatření především ekonomické povahy, ukládané skupinou států nebo mezinárodní organizací“²⁴. Francesco Giumelli k tomu poznamenává, že jak v obecném chápání sankcí, tak v jejich definicích, se často zaměňuje koncept sankcí a ekonomických sankcí, z čehož pramení někdy zbytečně omezené pojetí tématu. Autor proto mezinárodní sankce definuje jako politicky motivované tresty vyslané aktérem (aktéry) a deklarované jako důsledek neúspěchu omezovaného aktéra (aktérů) dodržet mezinárodní standardy a povinnosti.²⁵ Pokud není uvedeno jinak, tato práce chápe sankce právě takto. Detailnější definice konkrétních typů sankcí (ekonomických, diplomatických atd.) se potom liší především v tom, na jaký sektor cílí. Jejich vysvětlení je vždy uvedeno v teoretických kapitolách práce, které se na ně zaměřují.

Ze všech definic je nicméně patrné, že při použití sankcí se předpokládá, že vysílající stát chce nějakým způsobem ovlivnit politická rozhodnutí vlády jiného státu, avšak bez použití síly. Ideálním efektem sankčního režimu je buď upuštění od porušování pravidel a náprava chování omezovaného státu, nebo odstranění těch, jež jsou za danou politiku zodpovědní.²⁶ I v praxi lze pozorovat, že k uvalení sankcí se často vysílající stát rozhodne až poté, co klasická diplomatická činnost selže. Pokud jsou obecné důvody sankcí a sekvence vedoucí k jejich uvalení vcelku jasné, typů sankčních politik je naopak mnoho. Často se při jejich analýze vychází z uvažování,

²¹ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions...s. 250.

²² GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions...s. 379.

²³ EATON, Jonathan a ENGERS, Maxim. Sanctions. *Journal of Political Economy* [online]. 1992, 100(5), pp. 899-928 [vid. 2019-08-11]. s. 899. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2138628>.

²⁴ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky*...s. 24.

²⁵ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 16.

²⁶ NINCIC, M. a WALLENSTEEN, P. „Economic Coercion and Foreign Policy“ In *Dilemmas of Economic Coercion: Sanctions in World Politics*. New York: Praeger Publishers (1983), s. 4. ISBN: 978-0030642364.

zda ten který typ sankcí zajistil efektivní řešení situace, přičemž velký prostor dostává rozbor ekonomických sankcí. Je tomu tak proto, že se jedná o nejvíce rozšířený typ sankcí, ale také kvůli možné záměně termínů, jak naznačuje Giumelli. Odborníci na problematiku sankcí se zde rozdělují do tří skupin. Členové první z nich argumentují ve prospěch efektivnosti sankcí.²⁷ Na druhé straně stojí zástup akademiků, kteří naopak považují sankce za neefektivní.²⁸ Třetí skupinou jsou tzv. relativisté, kteří nepopírají užitečnost sankcí, ale jsou skeptičtí k jejich schopnosti dosáhnout vytyčeného cíle.²⁹ Spíše než nad efektivností sankcí, je však nutné zamyslet se i nad tím, co od uvalení sankcí vysílající stát očekává; tedy jaké jsou důvody uplatnění omezujících opatření. Vzetí do úvahy i tohoto aspektu navíc může pozměnit konečný verdikt ohledně (ne)efektivnosti sankcí.

1.2 Ukázat snahu o řešení

Uvalení sankcí z důvodu ukázat snahu o řešení a změnit chování omezovaného aktéra bývá považováno za vůbec nejčastější motivaci vysílajících aktérů.³⁰ Pokud k takové změně chování dojde, je sankční politika zpravidla považována za účinnou a problém spojený s nedodržováním norem ze strany omezovaného aktéra za vyřešený. Latentně se přitom předpokládá, že situaci nebylo možné vyřešit diplomatickou cestou, a proto se dává prostor sankčním opatřením. Dle Hufbauera stát v tu chvíli přemýšlí na úrovni analýzy „náklady přínosy“ (*costs-benefits*) pro dva scénáře: nereagovat na situaci nebo naopak uvalit sankce a pokusit se ovlivnit chování omezovaného státu. Vysílající stát zvažuje zejména to, zda je neaktivita prospěšnější z hlediska domácí a mezinárodní reputace, či nikoliv. Podstatnou roli přitom hraje vůle hájit všeobecně platné normy, jež veřejnost uznává. Tento způsob chování a rozhodování se někdy označuje

²⁷ Viz například HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered.*, DREZNER, W. Daniel. *Bargaining, Enforcement and Multilateral Sanctions: When is Cooperation Counterproductive?*. *International Organization* [online]. 2000, 54(1), pp. 73-102 [vid. 2019-10-10]. s. 75. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2601318#metadata_info_tab_contents nebo NOORUDDIN, Irfan. *Modeling Selection Bias in Studies of Sanctions Efficacy*. *International Interactions* [online]. 2002, 28(1), pp. 57-74 [vid. 2019-10-10]. s. 61-63. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=899272.

²⁸ Viz. například GALTUNG, Johan. *On the Effects of International Economic Sanctions...* s. 409., DOXEY, Margaret. *International Sanctions: A Framework for Analysis with Special Reference to the UN and Southern Africa*. *International Organization* [online]. 1972, 26(3), pp. 527-550 [vid. 2019-10-10]. s. 548. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706130 nebo DEKIEFFER, E. Donald. *The Purpose of Sanctions*. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1983, 15(2), pp. 205-208 [vid. 2019-06-02]. s. 205. Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol15/iss2/1>.

²⁹ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 17.

³⁰ HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered...*, s. 5. a GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 33.

jako instrumentální³¹, což je termín původně využívaný v sociologii a teorii konfliktu (*conflict behavior*). Sociologie instrumentální chování popisuje jako rozhodování založené na tom, že vůdce se snaží kultivovat obraz ztělesnění určitých hodnot a cílů, které se zároveň snaží naplňovat.³² Teorie konfliktu je zde ještě přímočařejší a považuje chování za instrumentální tehdy, když vede k vyřešení konfliktu.³³

Peter Wallensteen při aplikování této úvahy na sankční politiku předpokládá, že pokud má aktér za cíl vyřešit konflikt, vyhne se takovým sankčním nástrojům, které budou mít devastační a dlouhodobý vliv na (ekonomiku) omezovaného aktéra. Podle autora se mezi motivacemi uvalení sankcí neobjeví otevřená odsouzení, reference na aktérovo „špatné“ chování v minulosti a ani jiná nařčení, která by příliš poškodila vzájemné vztahy a prakticky tak znemožnila možnou změnu chování omezovaného aktéra. Naopak cílem vysílajícího aktéra je zachovat diplomatické vztahy; v případě ekonomických sankcí v budoucnu opět navázat obchodní styky a jasně dát sankcionovanému aktérovi najevo, jaké jsou konkrétní kroky k odvolání sankcí.³⁴ V podobném duchu se nese i názor Frederika Hoffmanna, který při studiu ekonomických sankcí Spojených národů proti Etiopii v roce 1935 a Velké Británie proti Rhodesii v roce 1965 uvádí, že ekonomické sankce plní i politické funkce a že pravděpodobně nebudou použity v případě, kdy vysílající stát chce politicky zničit svého oponenta.³⁵ V takovém případě budou totiž sankční opatření považována za pomalá, komplikovaná, neschopná zajistit řešení a stát sáhne spíše k vojenskému řešení. Jak autor zmiňuje, sankce budou naopak použity v situaci, kdy aktér pocítí „potřebu udělat ‚něco‘, ale ‚ne moc‘“³⁶ anebo podléhá legislativním omezením ze strany mezinárodních organizací (např. Charta OSN).

³¹ KAEMPFER, H. William a LOWENBERG, D. Anton. The Theory of International Economic Sanctions: A Public Choice Approach. *The American Economic Review* [online]. 1988, 78(4), pp. 786–793 [vid. 2019-06-02]. s. 786. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1811175.

³² ŠTĚCH, Ondřej. „Amitai Edzioni: Od organizace k aktivnímu společenství.“, in Jiří Šubrt a kol. *Soudobá sociologie I (Teoretické koncepce a jejich autoři)* [online]. Praha: Karolinum, 2007., s. 315-333. ISBN 9788024627298. s. 320 [vid. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://books.google.at/books?id=9vfWBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>.

³³ GALTUNG, Johan. Pacifism from a Sociological Point of View. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 1959, 3(1), pp. 67-84 [vid. 2019-06-29]. s. 69. Dostupné z: www.jstor.org/stable/172868.

³⁴ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions..., s. 253.

³⁵ HOFFMANN, Frederik. The Functions of Economic Sanctions: A Comparative Analysis. *Journal of Peace Research* [online]. 1967, 4(3) [vid. 2019-08-10]. s.154. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/423243?seq=1#metadata_info_tab_contents.

³⁶ Ibid.

James Barber také zmiňuje motivaci ukázat snahu o řešení jako jeden z důvodů uvalování sankcí. V jeho kategorizaci tato motivace, společně se snahami ovlivnit vnitrostátní chování omezovaného aktéra, spadá do tzv. primárních důvodů³⁷. Barber obecně studuje motivace sankcionovat vzhledem k tomu, na koho jsou orientované; tedy na omezovaný stát, vysílající stát anebo na mezinárodní prostředí (sankční opatření s tzv. „širšími mezinárodními implikacemi“³⁸). Motivace zmíněné v této kapitole spadají do Barberovy první kategorie. Autor zároveň zdůrazňuje, že primární důvody vesměs vyvstanou na povrch jako první, aniž by je v průběhu implementace sankcí nešlo přeradit do dalších kategorií. Barber však do primárních důvodů zahrnuje také snahy ovlivnit zahraniční politiku omezovaného aktéra. Jako příklad uvádí sankce uvalené Sovětským svazem na Jugoslávii v rámci snahy přivést stát zpět na „správnou cestu“ (tj. do sovětského bloku)³⁹. Dalším rozměrem primárních důvodů pak může být snaha odradit sankcionovaný stát od intervence mimo jeho území nebo ho donutit podřídit se mezinárodním (lidskoprávním) normám. Uvalení sankcí za účelem ovlivnění vnitrostátní politické situace omezovaného aktéra a změnění jeho chování zmiňují také Blanchard⁴⁰ a Drury⁴¹ ve svých analýzách ekonomických sankcí.

Nejčastěji se pak uvalování sankcí z těchto (deklarativních) důvodů připisuje především silným aktérům mezinárodního společenství, kteří mají možnost skrze svá rozhodnutí a směřování zahraniční politiky ovlivnit i ostatní aktéry. Typickým příkladem jsou zde USA nebo situace, kdy jsou sankce uvalovány ze strany mezinárodní organizace (typicky OSN a EU). Ostatní aktéři mezinárodního společenství totiž očekávají, že silný hráč vyjádří nespokojenost a nesouhlas s daným chováním. Jelikož sankce se ve valné většině případů uvalují v případě porušení některého z mezinárodních ustanovení a principů, rozhodnutí sankce uvalit je zároveň důkazem, že vysílající stát dostojí svému závazku vystoupit proti jejich nedodržování. Jde přitom o čistě psychologický a morální rozměr, který sice nelze kvantifikovat, ale protože často slouží jako důvod k uvalení sankcí, podle Hufbauera nesmí být podceňován.⁴²

³⁷ BARBER, James. Economic Sanctions as a Policy Instrument...s. 370.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., s. 373.

⁴⁰ BLANCHARD, Jean-Marc F. A Political Theory of Economic Statecraft. *Foreign Policy Analysis* [online]. 2008, 4, pp. 371-398 [vid. 2019-10-14]. s. 372. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/229889891>.

⁴¹ DRURY, Cooper A. Sanctions as Coercive Diplomacy: The U. S. President's Decision to Initiate Economic Sanctions. *Political Research Quarterly* [online]. 2001, 54(3), pp. 485-508 [vid. 2019-10-14]. s. 486. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/449267>.

⁴² HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered...*, s. 6.

1.3 Dosáhnout domácích politických cílů

Druhý důvod, proč se stát může rozhodnout uvalit sankce, bere paradoxně jen minimálně v potaz mezinárodní rozměr rozhodnutí a soustředí se na domácí sféru. Vláda se v tento okamžik zaměřuje na dopad svého rozhodnutí na vlastní popularitu u domácí společnosti. Úvaha, že stát uvaluje sankce i kvůli sledování vlastních zájmů, je logická. Pravděpodobně žádný stát by nepřistoupil na vedení sankční politiky například v podmínkách, kdyby to mělo podkopat kredibilitu vlastní vlády a(nebo) ekonomiku, bez jakýchkoli benefitů.

Na vnitrostátní rozměr sankcí se přitom často zapomíná, i když tvoří důležitou část rozhodování lídrů. Někteří autoři⁴³ tvrdí, že politické činy jsou výsledkem reakce na názory domácího veřejného mínění či zájmových skupin. Dorussen a Mo věří, že sankce jsou symbolickým politickým nástrojem s cílem „zalíbit se určitým zájmovým skupinám nebo odvést pozornost od neschopnosti reálně problém vyřešit“⁴⁴. V literatuře se pak zmiňují hned dva důvody, vysvětlující, proč finální rozhodnutí (ne)uvalit sankce podléhá domácím tlakům. První je konceptualizován právě v pracích Dorussena a Moeho, kteří mluví o „sledování výnosu“ (*rent-seeking*)⁴⁵ ze strany vysílajícího aktéra. Daná vláda v tento moment rozhoduje o (ne)uvalení sankcí podle toho, jestli jí to přinese pozitivní kredit u domácích lobbistických skupin. Druhým důvodem k vedení sankční politiky jsou pak tzv. náklady na obecenstvo (*audience costs*)⁴⁶, někdy označovány termínem „aktérovo veto“ (*agent veto*)⁴⁷. Jedná se o podobný koncept, avšak zaměřený na zájmy ostatních vnitrostátních aktérů, u kterých jde vládě o popularitu, legitimitu a snahu dokázat, že je schopna hájit národní zájmy. V obou případech vysílající aktér může jednat v rozporu s tím, co by bylo nejvhodnější z hlediska zahraniční politiky a může se tedy stát, že i když by aktér nabyt na váženosti a prestiži v mezinárodním prostředí, upřednostní opačné rozhodnutí kvůli ochraně své domácí pozice.

⁴³ Viz například názor významného newyorského právníka a svého času předsedy nevládní organizace Institut pacifických vztahů (IPR), Jeroma D. Greenea: GREENE, D. Jerome. Economic Sanctions as Instrument of National Policy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 1932, 162, pp. 100-102 [vid. 2019-08-11]. s. 100. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1018661.

⁴⁴ DORUSSEN, Han a MO, Jongryn. Ending Economic Sanctions: Audience Costs and Rent-Seeking as Commitment Strategies. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 2001, 45(4), pp. 395-426 [vid. 2019-10-10]. s.397. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3176305.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ FEARON, James D. Domestic Political Audiences and the Escalation of International Disputes. *The American Political Science Review* [online]. 1994, 88(3), pp. 577-592 [vid. 2019-10-10]. s. 581. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2944796.

⁴⁷ PUTNAM, Robert D. Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization* [online]. 1988, 42(3), pp. 427-460 [vid. 2019-10-10]. s. 434. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2706785>.

Také jiní autoři⁴⁸ přiznávají, že na rozdíl od tolik skloňované efektivnosti sankcí, je nutné u nich zkoumat spíše jejich potenciál symbolicky zapůsobit na domácím a mezinárodním poli. Tyto názory by navíc vysvětlovaly, proč se státy k sankcím stále častěji uchylují i přesto, že jejich efektivita je přinejmenším sporná. Jako důkaz v praxi mohou sloužit výroky významných státníků minulého století, kdy například ve třicátých letech tehdejší šéf britské vládní opozice, David Lloyd Goerge, prohlásil o sankcích uvalených Společností národů na Itálii z roku 1935, že „přicházejí příliš pozdě, aby zachránily Habešany, ale jako na zavolanou, aby zachránily [britskou] vládu“⁴⁹.

Tendence podléhat okolnímu nátlaku se, v protikladu ke zmíněnému instrumentálnímu chování, dá popsat jako tzv. expresivní jednání. To je definováno jako racionální rozhodování vůdčího aktéra, které je založeno na neformálním vlivu, jelikož aktér byl skupinou (zde domácí společnosti) zplnomocněn dělat důležitá rozhodnutí.⁵⁰ V teorii konfliktu je expresivní jednání považováno za takové, které slouží k uvolnění napětí mezi stranami a které dosáhlo takové intenzity, že hrozí (ozbrojený) konflikt.⁵¹ Projevem nespokojenosti s chováním omezovaného aktéra má být expresivní chování vysílajícího aktéra, jenž se podle Wallensteena v teorii sankcí dá ztotožnit s rostoucím tlakem na omezovaný subjekt. Konkrétní nástroje sankční politiky jsou podle autora ty, které budou obsahovat silné reference na „špatné“ chování omezovaného aktéra a budou ho silně odsuzovat. V důsledku to také znamená, že vize budoucího zlepšení vztahů, obnovení (obchodních) styků či vyřešení situace chybí.⁵²

Asociace mezi sankcemi, jako vhodným východiskem na jedné straně, a tlakem domácích aktérů na straně druhé, se objevuje i v teorii *cross-pressure*. Ta uvažuje situaci, kdy omezovaný a potenciálně sankcionovaný aktér porušuje normy do takové míry, že se vysílající stát rozhodne zasáhnout. Přitom však čelí dvojitému tlaku ze svých vlastních řad. Na jedné straně jsou tu zastánci pasivity, a tedy absence jakékoli reakce na vzniklou situaci. Na straně druhé jsou tu příznivci často až radikálního řešení v podobě ozbrojeného konfliktu. Uvalení (zejména

⁴⁸ Viz LINDSAY, M. James. Trade Sanctions As Policy Instruments: A Re-Examination. *International Studies Quarterly* [online]. 1986, 30(2), pp. 153-173 [vid. 2019-08-11]. s. 154. Dostupné z:

https://www.jstor.org/stable/2600674?seq=1#metadata_info_tab_contents, nebo LOPEZ George A. a CORTRIGHT, David. The Sanctions Era: The Alternative to Military Action...s. 71.

⁴⁹ SELDEN A. Zachary. *Economic Sanctions in American Foreign Policy* [online]. London: Praeger Publishers (1999). ISBN 027596387X [vid. 2019-06-02], s. 7. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2600674>.

⁵⁰ ŠTĚCH, Ondřej. „Amitai Edzioni: Od organizace k aktivnímu společenství.“...s. 321.

⁵¹ GALTUNG, Johan. Pacifism from a Sociological Point of View..., s. 69.

⁵² WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions..., s. 252.

ekonomických) sankcí se tak jeví jako vhodný nástroj, kterým se alespoň částečně uspokojí oba tábory. Tuto teorii testoval a potvrdil na konkrétním případě britských sankcí proti Rhodesii v roce 1965 například Frederik Hoffmann. Autor sice přiznává velmi omezenou možnost generalizovat, ale zároveň tvrdí, že právě sankce mohou být velmi účinným nástrojem ke zmírnění tlaku, vyvolaném dvěma naproti sobě stojícími skupinami s rozdílnou představou o řešení situace.⁵³ Také Wallensteen se s tímto názorem ztotožňuje, i když poznamenává, že pokud existuje korelace mezi uvalením sankcí a vnitrostátním rozkolem, děje se tak pouze u silných aktérů mezinárodního systému.⁵⁴

Vliv domácího publika na podobu zahraniční politiky a rozhodnutí o uvalení sankcí však zůstává předmětem debaty. Na jedné straně lze citovat autory⁵⁵, kteří tvrdí, že veřejnost opravdu má vliv na finální rozhodnutí (ne)uvalit sankce. Na druhé straně jiní autoři⁵⁶ zdůrazňují nezávislost zahraniční politiky na vnitrostátní situaci a věří, že sankce jsou uplatňovány na základě jejich vlastního úsudku a jen tehdy, když jsou o tom přesvědčeny elity. Například Daniel Drezner na základě tří vlivných ekonometrických studií sankcí z minulého století dokazuje, že domácí tlaky ve Spojených státech neovlivnily rozhodnutí o uvalení sankcí a že sankce jsou „úmyslným nástrojem zahraniční politiky tam, kde mají Spojené státy zvláštní zájem na výsledku“⁵⁷.

1.4 Odradit nepřátele a přesvědčit spojence

Třetím nejčastěji uváděným důvodem, proč se vysílající stát rozhodne uvalit na jiného aktéra sankce, je snaha odradit ho od budoucích přestupků a ujistit se, že nebude nadále porušovat mezinárodně platné závazky. Podobně jako při prvním důvodu uvalení sankcí se i zde využívá *costs-benefits* analýzy, ale v opačném směru. Vysílající stát počítá s tím, že omezovaný aktér si na základě analýzy uvědomí, že se mu zkrátka nevyplatí dále porušovat své závazky, jelikož dopady sankcí na ekonomiku, domácí a zahraniční reputaci jsou až moc negativní. Zároveň

⁵³ HOFFMANN, Frederik. The Functions of Economic Sanctions...s.145.

⁵⁴ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions..., s. 254 a 259.

⁵⁵ Viz například KAEMPFER, H. William a LOWENBERG D. Anton. The Theory of International Economic Sanctions..., s. 1.

⁵⁶ Viz například DRURY, A. Cooper. Sanctions as Coercive Diplomacy...s. 490 nebo DREZNER W. Daniel. The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations [online]. Cambridge: University Press, 1999, ISBN 0521643325. [vid. 2019-06-02], s. 67. Dostupné z: https://books.google.at/books?id=N_7N_7hAHL4C&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q=purposive%20tool&f=false.

⁵⁷ DREZNER, W. Daniel. The Sanctions Paradox..., s. 67.

může být cílem vysílajícího aktéra přesvědčit své spojence, aby se přidali k sankční politice, nebo aby alespoň takovou politiku podpořili. Lopez a Cortright například argumentují, že jednou z klíčových proměnných, které zaručují či vyvracejí úspěšnost sankcí, je právě stupeň mezinárodní spolupráce. Spolu s nimi i další autoři tvrdí, že pokud mají být sankce efektivní, musí být multilaterální.⁵⁸ Lindsay, jenž tento důvod označuje za „mezinárodní symbolismus“⁵⁹, zase tvrdí, že společně s důvodem působit na vnitrostátní uspořádání státu je signalizování ostatním jedním z hlavních důvodů, proč se státy k sankční politice vůbec uchylují.

Také Barber ve své analýze zmiňuje poslední skupinu důvodů sankcionovat, které mají mít za cíl působit na ostatní aktéry mezinárodního společenství. Nazývá je „terciární“ a řadí do nich obecně vše, co se nějakým způsobem týká struktury a rozložení sil v mezinárodním systému. Výčet jím nabízených příkladů se velmi podobá Hufbauerově popisu, a proto lze oba přístupy považovat za téměř identické. Barber mluví o snaze vysílajícího státu zajistit, aby se vítaný typ chování stal normou pro celý mezinárodní systém, aby se podle něj řídily v budoucnu i ostatní státy a aby se jeho porušení trestalo sankcemi. To mimo jiné odkazuje na snahu vysílajícího aktéra evokovat principy mezinárodního práva a skrze sankce se s těmito principy ztotožňovat. Autor jako příklad uvádí reakci Společnosti národů na anexi Mandžuska Japonskem v roce 1933, kdy se organizace (bez úspěchu) snažila, aby se agrese při urovnávání sporů a řešení konfliktů v mezinárodním prostředí stala prakticky nezákonnou.⁶⁰

Barber dále do poslední skupiny důvodů přidává i snahu zachovat stávající strukturu mezinárodního systému.⁶¹ Podle tohoto argumentu by chování jednoho z aktérů, vedoucí k vyvedení systému z rovnováhy, vedlo automaticky ke snaze ostatních aktérů vrátit jazyčky vah zpět a skrze sankce opět nastolit původní rozložení moci. Autor zde ovšem poznamenává, že vždy záleží na momentálním chápání systému ze strany aktérů, jelikož (ne)rovnováha je v různých obdobích definována různě. Za cíl sankcí tak mohou aktéři považovat jak návrat k počáteční rovnováze sil, tak zajištění soudržnosti regionálního uskupení, nebo boj proti rozšíření ideologických a náboženských doktrín. Barber uvádí, že aktivity USA ve střední a jižní Americe nebo ruské angažmá ve východní Evropě mohou sloužit jako zářný příklad

⁵⁸ LOPEZ, George A. a CORTRIGHT, David. *The Sanctions Era: The Alternative....* s. 67 a 80. DREZNER, Daniel. *Bargaining, Enforcement....* s. 73.

⁵⁹ LINDSAY, M. James. *Trade Sanctions As Policy Instruments....* s. 155.

⁶⁰ BARBER, James. *Economic Sanctions as a Policy Instrument....* s. 382.

⁶¹ Ibid.

všech těchto cílů najednou.⁶² Důvody, jež uvádí Hufbauer a Barber, se dají do jisté míry nazývat strukturální, jelikož se odkazují na strukturu mezinárodního systému. Mimo jiné také umožňují lépe pochopit, proč jsou sankce uvalovány nejen suverénními státy, ale také mezinárodními organizacemi či skupinami více aktérů.

Je však nutné poznamenat, že snaha o zachování strukturálního nastavení mezinárodního systému nutně neznamená jeho rigiditu. Wallensteen uvádí jako jednu z možností, jak měřit motivace sankcí a dopady na omezovaný stát, tzv. polarizačním procesem⁶³, kterého (ne)vědomě vysílající aktér dosáhne. Mezinárodní systém se v průběhu procesu mění společně s perspektivou jednotlivých aktérů, přičemž jeho nastavení odpovídá převažujícímu názoru v daný okamžik. To znamená, že tak, jak se mění vize států, modifikuje se i rovnováha moci a normy mezinárodního systému. Proto se také sankční politika států liší anebo reakce na situaci úplně chybí.⁶⁴ Barber i Hufbauer k tomu dodávají, že jelikož mezinárodní systém je sám o sobě velice komplikovaný, nejde oddělit roli sankcí od ostatních důvodů, jež v konečném důsledku vedou k nové kalibraci norem.⁶⁵ Sankce uvalené z terciárních důvodů jsou sice používány za účelem odradit nepřátele a přesvědčit spojence o vůli chránit či změnit daný systém, ale efekt se v praxi nemusí dostavit a celý systém sankcí tak může dosáhnout jen proklamativní úrovně.

Do terciárních důvodů lze konečně zařadit i snahu přesvědčit spojence vysílajícího státu, aby sankce podporovali a ideálně se k nim připojili. Ve valné většině případů se totiž dá identifikovat aktér, který hraje roli lídra (původce) multilaterální sankční politiky, a otázkou tedy zůstává, zda a jak tento lídr dokáže přesvědčit ostatní aktéry k jeho následování. Důvody ke kooperaci i přes odlišné zájmy aktérů řeší teorie mezinárodních vztahů, jejíž neoliberalistická verze⁶⁶ rozebírá různé situační výsledky podle typu chování aktéra. Autoři zabývající se spoluprací v oblasti sankčních režimů nicméně zmiňují, že problém spolupráce na sankcích nezapadá do většiny z těchto teorií právě proto, že státy nemají podobné zájmy a hierarchii priorit, na jejichž základě by dosáhly společného výnosu. Podle některých teorií

⁶² BARBER, James. *Economic Sanctions as a Policy Instrument...*, s. 382.

⁶³ WALLENSTEEN, Peter. *Characteristics of Economic Sanctions...*, s. 261.

⁶⁴ Z minulosti lze zmínit například sankce proti Rhodesii, které byly interpretací nové normy rasové rovnosti. Dnes se může jednat například o omezování svobody tisku či práv a svobod komunity LGBT, což jsou témata, jež ve veřejné diskuzi minulého století zdaleka nerezonovala tak, jako dnes.

⁶⁵ BARBER, James. *Economic Sanctions as a Policy Instrument...*, s. 383.

⁶⁶ Viz například strukturalistická teorie mezinárodních vztahů, jež uvažuje několik typů kolaborativních a kooperačních modelů, založených na teorii her. DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003. 220 s, s. 97-101. ISBN 80-7178-725-6.

v otázce (ne)spolupráce na sankcích hraje klíčovou roli koncept důvěryhodnosti.⁶⁷ Lisa Martinová například dochází k závěru, že víra v dodržení slibů a výhrůžek ze strany vysílajícího aktéra sankcí vede i ostatní aktéry k podpoře sankční politiky. Autorka ve své analýze předpokládá dva státy (A – původce a B – následovník) a možnosti, které má první z nich k přemluvení druhého státu k adoptování sankčního režimu spíše než k pasivní neaktivitě.⁶⁸ Důležitým prvkem v negociačním procesu je tzv. propojování problémů (*issue-linkage*), na jehož základě lídr sankcí přiměje druhého se přidat. Konkrétně v případě vyjednávání o sankcích se pak uplatňuje zejména taktika vedlejší platby (*side payment*) či pobídek.⁶⁹ Zde se spoléhá na to, že se stát A vzdá části svého zisku a postoupí ho státu B, za předpokladu jeho spolupráce na sankcích. Druhou nejčastější možností jsou paradoxně výhrůžky, někdy také nazývány jako protiopatření.⁷⁰ Stát A se v tomto případě naopak snaží co nejvíce snížit zisk z neúčasti na sankcích pro stát B, a to do té míry, aby se tomuto státu více vyplatila spolupráce na sankční politice. Tato taktika sice není vzájemně výhodná, ale pokud je účinná, hrozby nejsou státem A realizovány a celkově tedy mohou vysílajícího aktéra stát méně než prvně zmíněná strategie.

Co se týče důvodů uvalování sankcí, tato první kapitola uvedla tři hlavní motivace, jež aktéry vedou k takovému rozhodnutí. Získané poznatky rekapituluje následující přehledová tabulka (Tabulka č. 1), jež zmiňuje také autory, kteří se daným důvodem zabývají ve svých pracích. Samotné dělení, stejně jako rozlišování instrumentálního a expresivního jednání, nicméně není striktní. Jednotlivé typy se mohou navzájem propojovat a doplňovat, což vede k větší komplexitě při snaze zdůvodnit, proč se daný aktér rozhodl sankce uvalit či nikoli. Stejně je tomu i u nástrojů sankční politiky, ze kterých si vysílající aktéři často vybírají hned několik, místo uplatňování výhradně jediného typu sankční politiky.

⁶⁷ MARTIN, L. Lisa. Credibility, Costs, and Institutions: Cooperation and Economic Sanctions. *World Politics* [online]. 1993, 45(3), pp. 406-432 [vid. 2019-06-21]. s. 407. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2950724>.

⁶⁸ Ibid. s. 411-413.

⁶⁹ Do detailu problematiku rozebírá například James K. Sebenius. SEBENIUS, James K. Negotiation Arithmetic: Adding and Subtracting Issues and Parties. *International Organization* [online]. 1983, 37(2), pp. 281-316 [vid. 2019-06-24]. s. 294-296. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706537.

⁷⁰ GWERTZMAN, Bernard. Reagan lift sanctions on sales for Soviet pipeline; reports accord with Allies.. *The New York Times* [online]. 1982-11-14 [vid. 2019-06-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1982/11/14/world/reagan-lifts-sanctions-on-sales-for-soviet-pipeline-reports-accord-with-allies.html>.

Tabulka č. 1: *Důvody uvalování sankcí*

	Primární důvody	Sekundární důvody	Terciární důvody
Hlavní cíl	ukázat snahu o řešení	reakce na tlak ze strany domácí společnosti	odradit nepřátele a přesvědčit spojence
Vedlejší cíle	ovlivnit vnitrostátní situaci omezovaného aktéra	jednat ve vlastním (ekonomickém) zájmu	působit na rozložení moci v mezinárodním systému chránit principy mezinárodního práva
Typ chování	instrumentální	expresivní	instrumentální
Autoři	Hufbauer, Barber, Wallensteen, Hoffmann, Blanchard, Drury	Hufbauer, Barber, Kaempfer, Greene, Wallensteen	Hufbauer, Barber, Martinová, Lindsay

Zdroj: autorka

2. Nástroje sankční politiky

V momentě, kdy se vysílající aktér rozhodne sáhnout k sankcím, ať už je to z jakéhokoli z výše zmíněných důvodů, má na výběr hned z několika mechanismů. Tyto mechanismy se často označují za tzv. nástroje sankční politiky či sankční opatření a lze je dělit různými způsoby, což vysvětluje odlišnou typologii, se kterou se lze v odborné literatuře setkat.

Typické je například dělit sankční opatření podle toho, na jakou oblast se zaměřují (ekonomiku, politické elity atd.). Jedním z kritérií může být i počet vysílajících aktérů, typ sankčního opatření nebo již zmíněná efektivnost. Jeden z možných úhlů pohledu na problematiku uvádí ve své práci Wallenstein, když zmiňuje teorie orientované na vysílající stát, na omezovaný subjekt, na relativní situaci mezi vysílajícím a omezovaným aktérem (např. ekonomická závislost, rozdíl v postavení a síle v mezinárodním systému, vnímání příjemce vysílajícím státem a naopak) nebo na vliv na ostatní aktéry mezinárodního systému.⁷¹ Druláková a Zemanová zase zavádějí termín „sankční epizoda“⁷², která se podle nich dá dělit a analyzovat podle okolností na straně vysílajícího či omezovaného státu, podle obsahu omezujícího opatření, podle toho, jaké byly dosavadní vztahy mezi vysílajícím a omezovaným aktérem, a podle okolností v širším prostředí, ve kterém jsou sankce uloženy (veřejné mínění, historická zkušenost). Inovativní úhel pohledu je zase obsažen v analýze Francesca Giumelliho, jehož typologie sankcí je založena na tom, jak je v jejich rámci využívána moc. Sankce dělí na donucující, omezující a signalizující.⁷³

Tato práce se při analýze sankční politiky orientuje primárně na vysílající stát a v menší míře na mezinárodní kontext, ve kterém jsou sankce uvalovány. Hlavní kritérium dělení je oblast, na kterou se sankce zaměřují. Naopak práce se nezabývá vlivem sankční politiky na omezovaného aktéra. Kapitola tak rozebírá konkrétní nástroje sankční politiky, jež jsou jednotlivými aktéry nejčastěji využívány. Téma efektivity sankcí se zde objevuje jen okrajově, a to v rámci jednotlivých podkapitol, jelikož zpravidla hraje roli při rozhodování aktérů o typu sankčních opatření, který použijí, a také při zpětném posuzování důvodů uvalení sankcí.

⁷¹ Detailní popis jednotlivých teoretických přístupů včetně nezávislých proměnných se nachází například v analýze Petera Wallensteena, jež zkoumal případy uvalení ekonomických sankcí mezi lety 1933 a 1967. WALLENSTEEN, Peter. *Characteristics of Economic Sanctions*.

⁷² Výraz je definován jako „proces uložení, provádění, změny a zániku sankcí mezi jedním nebo více vysílajícími státy na straně jedné a omezovanými nebo více omezovanými subjekty na straně druhé“.

DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky...*, s. 24.

⁷³ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 32-33.

2.1 Ekonomické sankce

Pokud se zmíní termín „sankce“ či „sankční politika“, často se člověku vybaví ekonomické sankce. Je tomu tak proto, že tento typ sankcí tvoří vůbec největší podíl na všech implementovaných sankcích ze strany nejvýznamnějších hráčů (zejména pak ze strany OSN⁷⁴ a USA⁷⁵). Zároveň panuje přesvědčení, že ekonomické sankce jsou efektivnější než ostatní typy, a to zejména proto, že se jedná o expresivní typ jednání. Předpokladem je, že potenciální újma pramenící z narušení vzájemného obchodu představuje pro omezovaný stát větší hrozbu, než je tomu u ostatních druhů sankcí. Tímto lze také odůvodnit, proč jsou z pohledu teorie mezinárodních sankcí a odborných studií nejvíce analyzovány právě ekonomické sankce.

Hospodářské či ekonomické sankce se podle Barbera dají definovat jako ekonomická opatření s politickým cílem.⁷⁶ Peter Wallensteen dále definici rozpracovává, když dělí sankce na ekonomické a tzv. speciální ekonomické. První kategorie má zahrnovat zákaz obchodování mezi dvěma státy, kdy je zasažena většina vzájemného obchodu. Pod speciální ekonomické sankce pak autor řadí ty nástroje, které jsou v dnešní době nazývány cílenými sankcemi, a pod které spadá manipulování s ekonomickou pomocí, uvalování ekonomických embarg a znárodnění.⁷⁷ Lindsay preferuje termín „obchodní sankce“ a definuje je jako opatření, skrze něž stát otevřeně pozastaví významnou část vzájemného obchodování s omezovaným státem, a to na základě politických cílů.⁷⁸ Společným jmenovatelem všech těchto definic je nicméně fakt, že cílem hospodářských sankcí není nutně poškození ekonomiky daného státu, ale spíše snaha realizovat určité politické záměry. Tato práce opět přebírá definici Jamese Barbera.

Co se týče samotných typů hospodářských sankcí, tak pravděpodobně nejobecnější dělení rozlišuje sankce exportní, importní, finanční a bankovní.⁷⁹ Exportní a importní sankce mohou

⁷⁴ MASTERS, Jonathan. What Are Economic Sanctions?. *Council of Foreign Relations* [online]. 2017-08-07 [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/what-are-economic-sanctions>.

⁷⁵ Viz seznam sankcí Kanceláře pro kontrolu zahraničních aktiv USA (OFAC), který má na starosti správu veškerých ekonomických a finančních sankcí USA. Specially Designed Nationals and Blocked Persons List. OFAC [online]. 2019-06-27 [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/ofac/downloads/sdnlist.pdf>, a Consolidated Sanctions List Data Files. OFAC [online]. [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/consolidated.aspx>.

⁷⁶ BARBER, James. *Economic Sanctions as a Policy Instrument...*, s. 367.

⁷⁷ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions. *Journal of Peace Research* [online]. 1968, 5(3), pp. 248-267 [vid. 2019-06-28]. s. 248. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/423276>.

⁷⁸ LINDSAY, M. James. Trade Sanctions As Policy Instruments: A Re-Examination..., s. 154.

⁷⁹ HAIDAN, Jamal I. Sanctions and Export Deflection: Evidence from Iran. In: *Economic Policy* [online]. Published on April 15, 2016. Příspěvek byl prezentován na konferenci Economic Policy – 63rd Panel Meeting

nabývat dvou podob. Tou první je obchodní embargo, což je legislativní opatření státu s cílem limitovat vývoz určité komodity ze sankcionovaného státu a (nebo) její dovoz do vysílajícího státu.⁸⁰ To, zda se bude cílit na export nebo na import, vychází čistě z logického kalkulu. Postižena bude zpravidla ta oblast hospodářství, která je pro omezovaného aktéra považována za více ztrátovou.⁸¹ Může se přitom jednat pouze o konkrétní produkt, ale také o všechno zboží, ve kterém je obsažen. Stejně tak se limity mohou aplikovat globálně (tj. na celý vývozní sektor sankcionovaného státu) anebo na konkrétní firmu či jednotlivce. Druhou variantou exportních a importních sankcí je tzv. bojkot, jenž se týká pouze dovozu zakázaného zboží do vysílajícího státu. Cílem bojkotu je poškodit omezovaný stát snížením jeho vývozních možností.⁸²

Dalším typem jsou sankce finanční, které se zaměřují na blokování veškerých druhů finančních transakcí a toku peněz. Z povahy věci tento typ sankcí ve velké míře závisí na spolupráci s bankovním sektorem a finančními institucemi. Cílem je zamezit sankcionovanému subjektu, aby se dostal ke svým finančním zdrojům a kapitálu.⁸³ Sankce mohou být opět zaměřeny na jednotlivce, konkrétní firmy a entity, které mají sídlo ve státě, jenž sankce uplatňuje, či dokonce na vládu. Nejčastěji nabývají podoby veřejně publikovaného seznamu postižených subjektů, na které je uplatňováno zmrazení prostředků (*asset freezing*). V praxi to znamená, že jakékoli domácí firmě je zakázáno přijímat či odesílat transakce na účty těch, jež jsou na takovém seznamu zmíněni. Tento typ sankcí je dle empiricky zkoumaných případů ekonomických sankcí zdaleka ten nejefektivnější, jelikož se uvádí, že umožňuje dosáhnout svého politického cíle ve 41 % případů, zatímco plošné sankce, orientované na celou ekonomiku omezovaného státu, mají pravděpodobnost úspěchu jen okolo 25 %.⁸⁴ Sankce se však mohou týkat i zahraničního financování, a to tak, že se zakážou investice do určitého sektoru přijímacího státu, omezí se přístup na trh kapitálu či peněz (což v důsledku vede

[vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://www.economic-policy.org/wp-content/uploads/2016/04/Sanctions-and-Export-Deflection-Evidence-from-Iran.pdf>.

⁸⁰ BERKHEIMER, J., CARGILE, S., RICHARDS, G., PALSSON, E. a SHEM-TOV, I. *Issue Guide: Trade Embargoes, Seals, and More* [online]. University of California [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://darwin.bio.uci.edu/~sustain/issueguides/Embargoes/>.

⁸¹ Konkrétní podmínky a ekonomické položky, které vysílající stát bere v potaz jsou rozpracovány například ve studii ekonomických sankcí od Johana Galtunga. GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions..., s. 384.

⁸² HEILMANN, Kilian. *The Effectiveness of International Trade Boycotts* [online]. Esej. San Diego. 2014. University of California San Diego. Department of Economics [vid. 2019-08-11]. s. 2. Dostupné z: <https://econweb.ucsd.edu/~kheilman/pdfs/boycott062014.pdf>.

⁸³ JERMANO, Jill. Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy. *PRISM* [online]. 2018, 7(4), pp. 64-73 [vid. 2019-08-27]. s. 65. Dostupné z: www.jstor.org/stable/26542707.

⁸⁴ HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered*...s. 63.

k destabilizaci měny sankcionovaného státu), anebo se omezí přístup k mezinárodní finanční pomoci (např. ke zdrojům z Mezinárodního měnového fondu, Světové banky atpod.).⁸⁵ Porušení zákazu obchodovat se sankcionovanými subjekty se pak trestá různě. Například v USA se sankce rozšiřují i na toho, kdo zákaz nedodrží.⁸⁶ Tento fenomén se v odborné literatuře označuje jako tzv. sekundární sankce⁸⁷ a je typický zejména pro USA. Ve Velké Británii se zase místo aplikace sekundárních sankcí zahajuje plnohodnotné trestní stíhání, jelikož nerespektování zákazu se považuje za trestný čin.⁸⁸ Konečně bankovní sankce se dají chápat jako další subkategorie v dělení, jelikož se zaměřují na banky a finanční instituce, které porušují zákaz poskytování kapitálu příjímacímu aktérovi, sponzorují ho anebo mu poskytují materiální, finanční či technologickou podporu.⁸⁹

V praxi si pod ekonomickými sankcemi lze představit cílení jednak na hospodářství státu jako takové (např. skrze omezení klíčového zdroje příjmu pro danou ekonomiku), a jednak konkrétně na majetek či aktiva určitých předem daných osob a entit. Mezi takové osoby se často řadí klíčoví představitelé vlády a ekonomického sektoru, a na ně navázaní jedinci. Vzhledem k citlivosti na státní suverenitu a k mezinárodněprávnímu závazku nevměšovat se do vnitřních záležitostí cizího státu, je nicméně snaha destabilizovat ekonomiku skrze sankce téměř otázkou minulosti a státy tak sahají spíše k jiným nástrojům (viz dále). Logicky je tedy klíčovým aspektem závislost – čím více je omezovaný aktér ekonomicky závislý na vysílajícím aktérovi (aktérech), tím více pro něj budou ekonomické sankce bolestivé a tím snáze se původcům sankční politiky bude dosahovat jejich cílů. Pokud se implementují sankce v podobě seznamu zakázaných komodit, vyjímají se z nich zpravidla ty, jež jsou považovány za humanitární výjimky a jež slouží ke zmírnění dopadů sankcí na obyvatele omezovaného státu. Jedná se především o zdravotnický materiál, základní potraviny, vzdělávací potřeby, oblečení a někdy také o palivo. To je dalším z důvodů, proč se tomuto typu sankcí říká selektivní či cílené.⁹⁰

⁸⁵ JERMANO, Jill. Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy..., s. 66.

⁸⁶ Ibid. s. 65.

⁸⁷ Stručné shrnutí US proti-iránských sankcí – materiál k využití CZ podnikatelskou veřejností. MZV [online]. 2019-01-10 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/teheran/cz/obchod_a_ekonomika/strucne_shrnuti_us_proti_iranskych.html.

⁸⁸ Financial Sanctions. FCA [online]. Naposledy aktualizováno 14. února 2018 [vid. 2019-08-27]. Dostupné z: <https://www.fca.org.uk/firms/financial-crime/financial-sanctions>.

⁸⁹ Treasury Sanctions Russia-based Bank Attempting to Circumvent U.S. Sanctions on Venezuela. U.S. Department of the Treasury [online]. 2019-03-11 [vid. 2019-08-28]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm622>.

⁹⁰ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky...*, s. 27.

Ekonomické sankční režimy jsou nejčastějším případem sankční politiky, a tudíž se i často diskutuje jejich schopnost splnit svůj účel. O efektivnosti ekonomických sankcí pojednává nespočet studií, které většinou docházejí k závěru, že nejsou účinné. Některé studie dokonce ukazují, že existují případy, kdy sankcionovaný stát profitoval ze sankčního režimu anebo že vysílající stát trpěl větší ekonomické následky než stát omezovaný⁹¹. Nabízí se tedy otázka, proč vůbec státy ekonomické sankce využívají (tak často). Odpovědí je právě fakt, že hospodářské sankce jsou uplatňovány primárně s politickým cílem. Hlavní myšlenka v pozadí tohoto argumentu je ta, že autority a elity sankcionovaného politického režimu jsou závislé na ekonomické situaci státu (ať už z důvodu nutnosti zajistit si podporu občanů, tak čistě z praktické potřeby zajistit normální chod ekonomiky a ufinancovat svůj politický program). Často se dokonce stává, že vysílající stát pokračuje s omezovaným státem v obchodování v oblastech, jichž se sankce netýkají, ale skrze sankce se snaží vyjádřit všeobecnou nespokojenost a nesouhlas s politickou situací, která v omezovaném státě panuje. Dle deKieffera jsou tak ekonomické sankce jedním z diplomatických „triků“ a jakýmsi mezistupněm mezi odvoláním velvyslance ze země a otevřeným ozbrojeným konfliktem.⁹²

Stejný názor na spojitost mezi ekonomickými sankcemi a politickými motivacemi zastává i Frederik Hoffmann.⁹³ Paradoxně se tak aktéři mohou uchýlovat k sankční politice spíše proto, že politické motivace nejsou natolik silné, aby se aktér rozhodl podstoupit riziko konfrontace větších rozměrů. Konečně i Peter Wallensteen na několika příkladech dokazuje, že vzájemný obchod nehraje hlavní roli v tom, zda se stát rozhodne uplatnit sankce. Autor však dodává, že aby se vysílající stát uchýlil k uvalení ekonomických sankcí, které ho poškozují, újma pro něj musí být malá či zanedbatelná.⁹⁴ Zde je také nutné dodat, že historicky se potvrzuje, že ekonomické sankce jsou z pravidla uplatňovány silnými aktéry mezinárodního systému proti těm slabým a že omezovaný stát je mnohdy závislý na vzájemné obchodní výměně s vysílajícím protějškem.⁹⁵ Hospodářské sankce jsou navíc často doplňovány a podporovány jinými typy omezujících opatření, jež jsou založené na omezení diplomatických či kulturních vazeb⁹⁶ a jež využívají odlišné nástroje.

⁹¹ Takovým příkladem je například Kuba, která i přes více jak dekádu dlouhý sankční režim uplatňovaný ze strany USA nevykazuje známky strádající ekonomiky a vykazovala lepší ukazatele za období vlády Fidela Castra než v době, kdy Castro nastoupil do úřadu. DEKIEFFER, E. Donald. *The Purpose of Sanctions...*s. 206-2017.

⁹² Ibid.

⁹³ HOFFMANN, Frederik. *The Functions of Economic Sanctions...*, s. 154.

⁹⁴ WALLENSTEEN, Peter. *Characteristics of Economic Sanctions...*s. 254.

⁹⁵ Ibid., s. 259.

⁹⁶ BARBER, James. *Economic Sanctions as a Policy Instrument...*, s. 367.

2.2 Diplomatické sankce

Druhou kategorií, do které mohou být jednotlivé nástroje klasifikovány, jsou tzv. diplomatické sankce. Tento typ sankcí se soustředí na politickou rovinu, což znamená, že nemají za cíl nějakým způsobem narušit fungování daného státu, ale spoléhají na princip *name and shame*. Jelikož nemají ani vyčíslitelné (ekonomické) dopady, názory na jejich účinnost a adekvátnost se různí. Někteří autoři a političtí lídři je považují za mocný prvek zahraniční politiky. Naopak odpůrci sankcí je považují za „low-cost variantu“ jiných nástrojů, které se snaží o zdiskreditování a izolování nepohodlných režimů.⁹⁷

Mezi diplomatické sankce lze zařadit několik opatření. Nejznámějším zůstává uzavření ambasády (tj. přerušení konzulárních a diplomatických styků) či povolání vlastních diplomatů ke „konzultacím“. Oba případy jsou však spíše krajní, jelikož k nim dochází jen při velmi vážném konfliktu mezi oběma aktéry. Dalším, již méně známým typem diplomatických sankcí, je pak neudělení agrément (či exekvatur)⁹⁸ vedoucímu diplomatické mise (či konzulovi) nebo neudělení diplomatického víza členům mise. V případě exekvatury se udělení dá odvolat, což se dá považovat za další nástroj diplomatických sankcí. Dále sem spadá žádost o omezení počtu diplomatů, kteří v přijímacím státě působí, anebo přerušení jiných oficiálních styků (zejména pak státních návštěv, a to jak hlav států, tak členů parlamentu či vlády). Přerušení či omezení diplomatických styků se může týkat i jiných než vládních politických elit. Na rozdíl od plošných sankcí jsou tedy diplomatické sankce hlavně cílené a opět vedené skrze sankční seznamy.

Americká expertka na sankce, Tara Mallerová, do výčtu diplomatických nástrojů přidává ještě odepření či zdržování mezinárodního uznání státu a legitimacy jeho vlády nad územím.⁹⁹ Johan Galtung zase kromě výše uvedených příkladů zmiňuje i nespolupráci mezinárodní organizace s aktérem (pokud je tato organizace původcem sankcí) či tzv. komunikační sankce, kam řadí přerušení telekomunikací, emailového kontaktu, dopravy (letecké, lodní, silniční, železniční),

⁹⁷ MALLER, Tara. The Center Page. *PS: Political Science and Politics* [online]. 2010, 43(4), pp. 826-827 [vid. 2019-09-14]. s. 826. Dostupné z: www.jstor.org/stable/40927079.

⁹⁸ Agrément je předběžný souhlas přijímajícího státu s tím, že nominovaná osoba bude zastávat vedoucího mise v zemi. Obdobou pro konzuly je tzv. exekvatura. Viz https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/videnska_umluva_o_diplomatickych_stycich.html a https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/videnska_umluva_o_konzularnich_stycich.html [online, vid. 2019-09-14].

⁹⁹ MALLER, Tara Maller. Diplomacy Derailed: The Consequences of Diplomatic Sanctions. *The Washington Quarterly* [online]. 2010, 33(3), pp. 61-79 [vid. 2019-09-14]. s. 62. DOI: 10.1080/0163660X.2010.492341. Dostupné z: <https://www.tandfonline-com.zdroje.vse.cz/doi/full/10.1080/0163660X.2010.492341>.

komunikačních prostředků (rádio, tisk, tiskové agentury) a osobního kontaktu (kdy je zasažen turismus a setkávání rodin).¹⁰⁰

I u analýzy diplomatických sankcí se v literatuře věnuje pozornost efektivnosti, a to zvláště pokud se vezme v potaz fakt, že nemalé procento ekonomických sankcí je komplementováno sankcemi diplomatickými.¹⁰¹ I zde se bere v potaz *costs-benefits* analýza, i když její výsledky jsou méně konkrétní. Diplomacie je nejen způsobem, jak udržet vztahy s jinými aktéry, ale také možností, jak být téměř trvale přítomen na území cizího státu. Z toho plynou podstatné výhody v podobě nepřetržitého přísunu klíčových informací a kontaktů. Naopak přerušení diplomatických vztahů vede ke ztížení celkové komunikace a uzavření kanálů pro veřejnou diplomacii. Proto aktér, který se rozhodne uplatnit diplomatické sankce, ztrácí podstatnou strategickou výhodu a nelze tedy říct, že by pro něj dopady byly zanedbatelné či nevýznamné. Existují navíc studie, které argumentují, že při snížené (či neexistující) komunikaci a přísunu informací se ze strany donucujícího aktéra značně snižuje i pravděpodobnost, že donucovaný aktér se opravdu podrobí nátlaku.¹⁰² Někteří autoři dokonce tvrdí, že nedostatečný přísun informací a špatná komunikace tvoří základ pro případy, kdy i racionálně smýšlející státy rozpoutají válečný konflikt.¹⁰³ Informace pro vysílajícího aktéra tedy hrají důležitou roli nejen proto, že umožňují soustředit sankce tam, kde je omezovaný aktér nejvíce pocítí, ale také proto, že udržování bilaterálních vztahů zajišťuje celkově efektivnější signalizaci požadavků. Mallerová tak na příkladu amerických sankcí mezi lety 1965 a 2002 dokázala, že pokud USA aplikovaly diplomatické sankce ve formě uzavření zahraničního zastoupení v donucovaném státě, pravděpodobnost úspěšnosti paralelně implementovaných ekonomických sankcí se snížila ze 73 % na 42 %.¹⁰⁴

2.3 Ostatní omezující opatření

Posledním typem sankcí je skupina vojenských a dalších omezujících opatření. Mezi vojenské nástroje se řadí především zbrojní embarga (někdy zařazována přímo do ekonomických sankcí),

¹⁰⁰ GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions..., s. 383.

¹⁰¹ V případě USA se například jedná o celých 30 % ekonomických sankcí, které jsou doplněny jedním z druhů diplomatických sankcí. MALLER, Tara. The Center Page...s. 826.

¹⁰² Viz například GEORGE, Alexander L. *Forceful persuasion: coercive diplomacy as an alternative to war*. Washington: United States Institute of Peace Press, 1991. 95 s, s. 82. ISBN 1-878379-14-3.

¹⁰³ Viz například FEARON, James D. Rationalist Explanations for War. *International Organization* [online]. 1995, 49(3), pp. 379-414 [vid. 2019-09-14]. s. 381. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706903.

¹⁰⁴ MALLER, Tara. The Center Page...s. 827.

kteřá jsou nejstarším typem sankčních opatření.¹⁰⁵ Kromě embarga na zbraně a střelivo vesměs zahrnují i poskytování technických, finančních a vzdělávacích služeb, jež se týkají používání takových zbraní. Všechny typy zbrojních embarg se využívají nejčastěji v případech války, porušování základních lidských práv, podpory terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Spadá sem i speciální typ embarga, který se stal součástí širších snah o nešíření jaderných zbraní a zbraní hromadného ničení. Jejich síla spočívá v tom, že uvalením dává vysílající aktér hned několik signálů najednou. Jde jednak o symbolický nesouhlas s politikou omezovaného aktéra, ale také se prokazatelně snižuje aktérova schopnost vést válku, omezovat projevy veřejného mínění, podporovat terorismus a získat přístup k technologiím (za předpokladu, že implementace embarga je vzorová).¹⁰⁶ I zbrojní embarga přitom počítají s politickými důsledky opatření.¹⁰⁷ Jejich negativem je nicméně fakt, že se nedají cílit, jelikož nelze sestavit jeden sankční seznam se jmény jednotlivců a entit, kteří se na obchodě se zbraněmi podílejí.

Pokud jsou cílené ekonomické sankce považovány za jedny z nejúčinnějších (viz výše), zbrojní embarga jsou naopak klasifikována jako nejméně účinná opatření.¹⁰⁸ Dle expertů je tomu tak proto, že kromě neplnění závazků ze strany omezovaného aktéra se paradoxně přidává ještě vcelku vysoké riziko neochoty vysílajícího aktéra embargo implementovat.¹⁰⁹ To přitom platí jak pro unilaterální, tak pro multilaterální mezinárodní sankce. U těch je zmíněné riziko snad ještě větší, jelikož v momentě, kdy se sankční politika schválí na úrovni mezinárodní organizace, vše záleží na efektivní implementaci ze strany členských států, která však často není konkrétně definovaná a tím pádem nezaručuje dostatečně rychlé zavedení do praxe.

Kromě vojenských sankcí se mezi ostatní omezující opatření řadí ještě následující nástroje: cestovní omezení, zákaz letů, omezení železničního provozu, zákaz vjezdu dopravních prostředků na území, na které se vztahují sankce, omezení tranzitu přes území vysílajícího státu, zákaz přijetí k přepravě nebo přepravy poštovních zásilek, omezení rádiového, televizního nebo jiného vysílání, ale také přerušení či omezení vědeckých, technických, kulturních a sportovních

¹⁰⁵ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky...*, s. 26.

¹⁰⁶ ERICKSON, Jennifer L. Stopping the Legal Flow of Weapons: Compliance with Arms Embargoes, 1981—2004. *Journal of Peace Research* [online]. 2013, 50(2), pp. 159-174 [vid. 2019-09-19]. s. 161. Dostupné z: www.jstor.org/stable/23441183.

¹⁰⁷ BORCHARD, Edwin M. The Arms Embargo and Neutrality. *The American Journal of International Law* [online]. 1933, 27(2), pp. 293-298 [vid. 2019-09-19]. s. 294. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2189552.

¹⁰⁸ MOORE, Matthew. Arming the Embargoed: A Supply-Side Understanding of Arms Embargo Violations. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 2010, 54(4), pp. 593-615 [vid. 2019-09-19]. s. 594. Dostupné z: www.jstor.org/stable/20773709.

¹⁰⁹ ERICKSON, Jennifer L. Stopping the Legal Flow of Weapons..., s. 161.

vztahů.¹¹⁰ Tyto nástroje sankční politiky se používají vesměs současně s jiným typem sankčních opatření a mají za úkol cílit na konkrétní aspekt vzájemné výměny mezi aktéry tak, aby bez významných následků poškodil soužití ve společnosti omezovaného státu.¹¹¹ Kaempfer a Lowenberg ovšem dodávají, že zejména kulturní sankce jsou v jejich účinnosti omezovány. Autoři například tvrdí, že vysílající aktér musí mít silné historické a kulturní vazby na omezovaný stát, pokud bude chtít, aby jeho sankční politika uspěla. Rází tak názor, že aspekt (ne)přítomnosti vzájemných vazeb vysvětluje, proč multilaterální kulturní sankce nejsou efektivní (a také se ve většině případů nevalují). Kulturní a historické vazby jsou totiž sdíleny jen mezi malým množstvím aktérů, a tudíž i potenciální skupina vysílajících aktérů je značně zúžená, což vede spíše k čistě bilaterálním sankčním kulturním opatřením.¹¹²

Tato kapitola uvedla konkrétní nástroje sankční politiky a klasifikovala je do třech kategorií podle toho, na kterou oblast či sektor se omezující opatření soustředí. Na jednotlivé typy sankční politiky lze nicméně nahlížet také prismatem mocenského vztahu mezi vysílajícím a omezovaným aktérem. Konkrétně to znamená zkoumat, do jaké míry je možné uvažovat, že ekonomické, diplomatické či jiné sankce budou uplatňovány spíše silným aktérem mezinárodního systému (supervelmocí či velmocí) či aktérem slabším (regionální mocností, mocností).¹¹³ Následující tabulka (Tabulka č. 2) shrnuje možné kombinace mezi aktéry a jejich postavení v mezinárodním systému. Jednotlivé kombinace jsou uvedeny za účelem jejich využití v kapitolách tři, čtyři a pět této práce.

¹¹⁰ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky...*, s. 28-29.

¹¹¹ KAEMPFER, William H., a LOWENBERG, Anton D. International Sanctions. *The Journal of Economic Perspectives* [online]. 2003, 17(4), pp. 233-235 [vid. 2019-09-19]. s. 233. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3216942.

¹¹² Ibid., s.233.

¹¹³ Dělení aktérů v rámci mezinárodního systému na supervelmoci, velmoci, regionální mocnosti a mocnosti následuje logiku klasického systému mocenské rovnováhy. Viz DRULÁKOVÁ, Radka a DRULÁK, Petr. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 183 s. ISBN 978-80-245-1184-9. s. 42-43.

Tabulka č. 2: *Nástroje sankční politiky a postavení aktérů (A) v mezinárodním systému*

	Ekonomické sankce	Diplomatické sankce	Ostatní omezující opatření
Vysílající aktér a mezinárodní systém	supervelmoc velmoc regionální mocnost	supervelmoc velmoc regionální mocnost mocnost	supervelmoc velmoc regionální mocnost mocnost
Omezovaný aktér a mezinárodní systém	regionální mocnost mocnost	supervelmoc velmoc regionální mocnost mocnost	supervelmoc velmoc regionální mocnost mocnost
Bilaterální vztahy mezi aktéry	silnější vs. slabší A A o stejné síle	silnější vs. slabší A slabší vs. silnější A A o stejné síle	silnější vs. slabší A slabší vs. silnější A A o stejné síle

Zdroj: autorka

3. Sankce uvalené na Venezuelu – ukázat snahu o řešení

Tato kapitola je první ze tří, jež budou detailně analyzovat mezinárodní multilaterální sankce uvalené na Venezuelu ze strany USA, EU, Kanady a ostatních latinskoamerických států. Jednotlivá sankční opatření se budou vždy uvažovat vzhledem k tomu, do jaké míry lze říci, že byla uvalena z některého z důvodů uvedených v první části práce, přičemž v této kapitole je pozornost věnována uvalení sankcí z primárních důvodů. Konkrétně se jedná o hlavní cíl ukázat snahu o řešení a efektivně ji signalizovat ostatním aktérům. Vedlejší cíl pak představuje snahu ovlivnit vnitrostátní uspořádání Venezuely. Kapitola se přitom bude snažit prokázat či vyvrátit korelaci mezi jednotlivými nástroji sankční politiky a uvalením sankcí z primárních důvodů, a to díky porovnání sankční praxe jednotlivých aktérů. Dle tohoto vzorce se bude postupně rozebírat sankční politika USA, EU a Kanady a ostatních latinskoamerických států i v následujících dvou kapitolách.

3.1 Sankční politika USA

Spojené státy americké jsou aktérem, jenž využívá (zejména ekonomické) sankce nejvíce ze všech účastníků mezinárodního systému.¹¹⁴ Aktuálně mají USA pod hlavičkou ministerstva financí 31 aktivních sankčních programů, vedených proti ostatním státům, entitám či jednotlivcům.¹¹⁵ Proti Venezuele se USA rozhodly poprvé uvalit sankce v roce 2014 za mandátu prezidenta Baracka Obamy, a to s deklarovaným cílem bojovat proti korupci, porušování lidských práv a bránění demokratickému vývoji ze strany venezuelské politické elity.¹¹⁶ To se stalo realitou v roce 2015, kdy Obama vydal první nařízení vlády (tzv. *executive order*) ošetřující sankční režim proti Venezuele. Ministerstvo financí také vydalo několik dodatečných direktiv, specifikujících prohlášení, kvůli kterým budou na případné pachatele

¹¹⁴ CARTER, Barry E. International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime. *California Law Review* [online]. 1987, 75(4), pp. 1159-1278 [vid. 2019-08-11]. s. 1163. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3480594.

¹¹⁵ Sanctions Programs and Country Information. *U.S. Department of the Treasury (UDT)* [online]. 2019-06-08 [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Pages/Programs.aspx>.

¹¹⁶ Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Act of 2014. (Public Law No: 113-278 (12/18/2014)). *Congress.gov* [online]. 2014 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2142>. Tento jediný legislativní dokument, jenž ošetřuje sankční režim z právního hlediska, byl poté v roce 2016 aktualizován – viz. Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Extension Act of 2016. *Congress.gov* [online]. 2016-07-15 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/2845/text>.

sankce uvaleny. Celkem bylo sankcionováno 89 osob, přičemž sedmi z nich byla zmrazena aktiva.¹¹⁷

V průběhu let a zejména po nástupu prezidenta Donalda Trumpa do úřadu v roce 2016, se sankční režim proti Venezuele značně rozšířil a ekonomické sankce přitvrdily. Momentálně americké ministerstvo financí eviduje 129 venezuelských či na Venezuelu napojených finančních institucí a několik stovek jednotlivců, kteří podléhají sankčnímu režimu. Stovkám osob byla také odeprána víza pro vstup do USA. Do hledáčku se dostala i největší venezuelská státní ropná těžební společnost PdVSA (*Petróleos de Venezuela, S.A.*), finanční operace venezuelské vlády a centrální banky.¹¹⁸ Dále byly implementovány tzv. sektorové sankce na zlatnický a ropný průmysl.¹¹⁹ Seznam sankcionovaných osob byl rozšířen o dalších 82 osob a mezi lety 2017 a 2018 byly vydány další čtyři vládní nařízení, zakazující přístup venezuelské vládě na americký měnový trh, obchodování amerických občanů s kryptoměnou *petro* a jakékoli transakce spojené s odkoupením či zajištěním venezuelského státního dluhu.¹²⁰

Tento trend neustálého stupňování ekonomického a diplomatického nátlaku skrze nové sankce a rozšiřování stávajících sankčních opatření jasně dokazuje, že USA nehodlají venezuelskou krizi přehlížet a že se v jejím řešení chtějí angažovat. Již pět let trvající omezující opatření také svědčí o tom, že americká administrativa sankce stále považuje za vhodný prostředek nátlaku. Jak poznamenává autor analýzy sankcí USA pro deník *Foreign Policy* a jeden ze strůjců sankční politiky za mandátu Baracka Obamy, Peter E. Harrell, po nástupu Donalda Trumpa se sankční politika USA proti Venezuele stala daleko agresivnější, kdy jsou postihováni i velcí hráči

¹¹⁷ SEERKE, Clare R. Venezuela: Overview of U.S. Sanctions. *Congressional Research Service (CRS)* [online]. 2019-08-22 [vid. 2019-10-08]. pp. 1-2, s. 1. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10715.pdf>.

¹¹⁸ TRUMP, Donald. Executive Order 13850 'Blocking Property of Additional Persons Contributing to the Situation in Venezuela'. *The Daily Journal of United States Government* [online]. 2018-11-01 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/11/02/2018-24254/blocking-property-of-additional-persons-contributing-to-the-situation-in-venezuela>.

¹¹⁹ Toto opatření bylo konkrétně zmíněno v nařízení vlády z roku 2017. Categories of Venezuela Sanctions. *Office of Foreign Assets Control* [online]. [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://ofaclawyer.net/sectoral-sanctions/categories-of-venezuela-sanctions/>.

¹²⁰ Pro detailní obsah jednotlivých vládních nařízení viz TRUMP, Donald. Executive Order 13808 of August 24, 2017 'Imposing Additional Sanctions With Respect to the Situation in Venezuela'. *GPO* [online]. 2017-08-24 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13808.pdf>, Executive Order 13827 'Taking Additional Steps to Address the Situation in Venezuela'. *GPO* [online]. 2018-03-18 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13827.pdf>, Executive Order 13853 'Prohibited Certain Additional Transactions with Respect to Venezuela'. *GPO* [online]. 2018-05-21 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/venezuela_eo_13835.pdf a *Executive Order 13850...*

světového trhu.¹²¹ Autor také dodává, že za prezidenta Trumpa se začala upřednostňovat praxe tzv. sekundárních sankcí, na úkor diplomatických snah. Přitom diplomacie byla naopak za jeho předchůdce považována za hlavní nástroj zahraniční politiky a sekundární sankce sloužily jen jako nejzazší možné řešení pro případ, že selžou diplomatické kanály. Oproti tomu administrativa Donalda Trumpa využívá primárně sekundární sankce.¹²²

Fenomén se dá doložit i na případu Venezuely, vezme-li se v potaz množství sekundárně sankcionovaných subjektů ze strany ministerstva financí USA.¹²³ Dle Harrella se také stále více vytrácí dříve jasná hranice mezi klasickými a sekundárními sankcemi, což může ústít v nejasnosti ohledně toho, jak které prohřešky kvalifikovat, a tedy jak sankce odůvodnit. Prezident Trump například prozatím nevydal žádný legislativní rámec sekundárních sankcí, uplatňovaných proti společnostem, které by i přes zákaz s Venezuelou obchodovaly. Zároveň však jeho poradce pro státní bezpečnost, John Bolton, neustále vyhrožuje, že USA využijí této možnosti a podniky sankcionovat budou.¹²⁴

V repertoáru nástrojů sankční politiky USA proti Venezuele se nicméně neobjevují jen omezující či donucující opatření. Vůli situaci v zemi aktivně řešit prokazují USA i tím, že využívají pozitivní sankce ve formě humanitární, hospodářské a rozvojové pomoci proudící do země. Od roku 2017 USA vyčlenily přes 233 milionů amerických dolarů na humanitární pomoc a přes 43 milionu dolarů na hospodářskou a rozvojovou pomoc.¹²⁵ Vůle financovat obnovu země ze svých vlastních zdrojů může být tím pádem také považována za příklad snah podílet se na vyřešení aktuálního nepříznivého *statu quo*.

Další z primárních důvodů uvalení sankcí, jež se v americké sankční politice dá vysledovat, je snaha ovlivnit vnitrostátní uspořádání Venezuely a její politické směřování. Už v rozhodnutí amerického senátu z roku 2014 se klade důraz na několik aspektů vnitrostátní politiky

¹²¹ HARRELL, Peter E. Trump's Use of Sanctions Is Nothing Like Obama's. *The Foreign Policy* [online]. 2019-10-05 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/10/05/trump-sanctions-iran-venezuela-russia-north-korea-different-obamas/>.

¹²² Ibid.

¹²³ Viz dlouhý sankční seznam a jiná omezující opatření, schválená od roku 2017. Venezuela-Related Sanctions. *U.S. Department of State* [online]. [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.state.gov/venezuela-related-sanctions/#EO>.

¹²⁴ HARRELL, Peter E. Trump's Use of Sanctions...

¹²⁵ POMPEO, Mike. U.S. Government Support for the Democratic Aspirations of the Venezuelan People. *U.S. Department of State* [online]. [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-government-support-for-the-democratic-aspirations-of-the-venezuelan-people/>.

Venezuely, na něž bude třeba reagovat. Rozhodnutí uvádí například nefunkčnost či neadekvátní stav právního státu, systému brzd a rovnovah (a z toho plynoucí neutrality soudní moci), veřejné bezpečnosti či porušování lidských práv a svobod. Navíc se objevuje prohlášení, že americká politika má zájem na tom, aby Venezuela mohla fungovat v rámci reprezentativní demokracie.¹²⁶ Také prezident Trump ve svém nařízení vlády z roku 2017 zmínil uzurpaci moci jmenovaného Ústavního shromáždění na úkor demokraticky zvoleného Národního shromáždění, perzekuci opozice a bezprecedentní úroveň korupce ve veřejném sektoru.¹²⁷ Jako další příklad může sloužit reakce USA na oznámení Nicoláse Madura o uvedení na trh virtuální kryptoměny *petro* v únoru 2018.¹²⁸ USA tehdy uvalily dodatečné ekonomické sankce na všechny subjekty, které by toto platidlo využívaly k obchodování. Jako oficiální ospravedlnění restriktivního kroku bylo zmíněno, že ten, kdo obchoduje v *petru*, jakoby „investoval do diktatury“¹²⁹.

Na téma „nevhodné“ vnitrostátní situace státu jako důvodu pro uvalení sankcí se vyjadřují i experti, jež americkou sankční politiku s odstupem hodnotí, nebo se řadí mezi její spoluautory. Například jedna z hlavních poradkyň a pracovník ministerstva financí USA, Elizabeth Rosenbergová, ve slyšení pro Kongres v lednu 2019 uvedla, že pokud se USA v minulosti rozhodly uvalit sankce, nejčastěji se tak stalo proto, že se snažily potrestat a odsoudit specifický politický režim či jeho aktivity.¹³⁰ Výzkumné kongresové centrum zase ve svém přehledu venezuelských sankcí zmiňuje, že přes množství uvalených sankčních opatření tato politika zatím „nevyústila v politickou tranzici“¹³¹.

Co se týče nástrojů sankční politiky, které USA využívají z primárních důvodů, tak ty jsou zejména ekonomického a diplomatického charakteru. V největší míře USA slouží finanční omezující opatření (zákaz vstupu na americký trh a zmražení aktiv), a to proti subjektům, figurujícím na sankčních seznamech, a od roku 2017 také obecně proti společnostem,

¹²⁶ Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Act of 2014...

¹²⁷ TRUMP, Donald. Executive Order 13808 of August 24...

¹²⁸ GUPTA, Girish a MAZZILLI, Meredith. Venezuela set to launch “petro” cryptocurrency. *Reuters* [online]. 2018-02-20 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/crypto-currencies-venezuela/venezuela-set-to-launch-petro-cryptocurrency-idUSL2N1QA0LX>.

¹²⁹ VYAS, Kejal. U.S. Bans Use of Venezuela’s Cryptocurrency. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-03-19 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/u-s-bans-use-of-venezuelas-cryptocurrency-1521496566>.

¹³⁰ ROSENBERG, Elisabeth. Assessing the Use of Sanctions in Addressing National Security and Foreign Policy Challenges. [online]. CNAS. Příspěvek byl prezentován v rámci slyšení před podvýborem finančních služeb pro národní bezpečnost USA (HFSC Subcommittee on National Security). 2019-05-15 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/congressional-testimony/assessing-the-use-of-sanctions-in-addressing-national-security-and-foreign-policy-challenges>.

¹³¹ SEERKE, Clare R. *Venezuela: Overview of U.S. Sanctions*...

napojeným na vládu a zároveň operujícím ve venezuelském ropném průmyslu. Sankční seznam obsahuje prominentní osoby a nejužší vedení státu, z nichž například prezident Maduro a jeho rodina, všichni vládní ministři, vedoucí pracovníci státní správy, ředitelé bank a soudci venezuelského Nejvyššího soudu. Dále jsou zakázány veškeré finanční transakce (v amerických dolarech), jež by se týkaly některého ze subjektů sankčního seznamu.

3.2 Sankční politika EU

Při rozboru sankční politiky EU je hned na začátek nutné poznamenat, že sankce uvalené ze strany Unie mohou být předmětem zkoumání z toho důvodu, že EU je již od 90. let 20. století považována za samostatného aktéra mezinárodního společenství s vlastní sankční politikou.¹³² Evropská unie se od roku 2004 řídí vlastními zásadami, jež jsou vyjmenovány ve dvou klíčových dokumentech. Tím prvním jsou *Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření (sankcí) v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU*¹³³, na něž navázaly *Základní zásady pro používání restriktivních opatření (sankcí)*¹³⁴.

Proti Venezuele se Unie poprvé rozhodla uvalit cílené sankce v listopadu 2017, a to s cílem podpořit „věrohodný a smysluplný proces, jež by mohl vést k vyjednání mírového řešení“¹³⁵. Konkrétně se členské státy rozhodly postihnout osoby, jež se podílejí na porušování lidských práv a svobod, represí civilistů či demokratické politické opozice a podkopávání demokracie a právního státu ve Venezuele. Tak jako v případě USA, už jen to, že se všichni členové EU shodli a přijali sankční opatření v rámci SZBP, dokládá, že se o situaci ve Venezuele zajímají.

¹³² KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union 1981-2004* [online]. Bonn: Bonn International Center for Conversation (2005) [vid. 2019-10-14]. Paper 45. s.13. Dostupné z: https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/paper45.pdf.

¹³³ Viz dokument z roku 2003 (následně aktualizován v roce 2018). Rada Evropské unie. Guidelines on implementation and evaluation of restrictive measures (sanctions) in the framework of the EU Common Foreign and Security Policy. *Council of the European Union* [online]. 2003-12-03 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015579%202003%20INIT>. Aktualizovaný dokument je pak k nalezení pod názvem *Sanctions Guidelines – update*. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/en/pdf>.

¹³⁴ Rada Evropské unie. Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions). *Council of the European Union* [online]. 2004-06-07 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010198%202004%20REV%201>.

¹³⁵ „Timeline“ in: Venezuela: the Council's Response to the Crisis. *Council of the European Union* [online]. [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/venezuela/>. Rozhodnutí EU o cílených sankcích – viz: Rada Evropské Unie. Council Decision (CFSP) 2017/2074 of 13 November 2017 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Council of the European Union* [online]. 2017-11-13 [vid. 2019-10-14]. s.60. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.295.01.0060.01.ENG&toc=OJ:L:2017:295:TOC.

Přesto případ Venezuely vybočuje z jakéhosi standartního chování EU. Teritoriálně se rozhodně nejedná o sousedství EU či oblast, kde by organizace měla konkrétní dlouhodobé zájmy. V posledním projevu například Federica Mogheriniová uvedla, že EU se zavazuje dále detailně monitorovat situaci v zemi a využít veškerých svých dostupných prostředků k tomu, aby bylo řešení krize založeno na demokratických a mírových principech.¹³⁶ Ve stejný den, jako byla schválena první sankční opatření, EU přijala i podrobnou směrnici pro členské státy s cílem zajistit co možná nejdůkladnější implementaci rozhodnutí.¹³⁷ V roce 2018 a po zhoršení situace v zemi pak EU aktualizovala svůj sankční seznam, na nějž přidala sedm dalších entit a jednotlivců, na které je ve všech členských státech nutno aplikovat finanční, vízová a jiná omezení.¹³⁸ Ve stejném roce také prodloužila platnost prvotního balíku sankcí o další jeden rok a v roce 2019 se očekává stejné rozhodnutí.¹³⁹

I na příkladu unijních sankcí se tedy dá vysledovat vzestupný a dlouhodobý charakter sankční politiky, který je diktován zhoršující se situací v zemi. Jestliže EU uvalila ekonomické sankce na Madurův režim „až“ v roce 2017, humanitární a rozvojová pomoc do země proudí již od roku 2016. Evropská komise navíc podle statistik byla v roce 2018 největším sponzorem neziskových organizací, které ve Venezuele v humanitárním sektoru působí.¹⁴⁰ Do konce roku 2018 EU na Venezuelu uvolnila přes 55 milionů eur.¹⁴¹

Pokud se v deklaracích EU často objevuje reference na lidská práva a nutnost řešit danou situaci, naopak jen velmi zřídka Unie uvádí jako cíl svých intervencí změnu vnitrostátního uspořádání omezovaného aktéra. Do roku 2017 sice členské státy vydaly několik prohlášení

¹³⁶ Viz například MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the situation in Venezuela. *Council of the EU* [online]. 2018-10-25 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/10/25/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-situation-in-venezuela/>

¹³⁷ Council of the EU. Council Regulation (EU) 2017/2063 of 13 November 2017 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2017-11-14 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R2063>.

¹³⁸ Council of the EU. Council Implementing Regulation (EU) 2018/88 of 22 January 2018 implementing Regulation (EU) 2017/2063 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2018-01-22 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ:L:2018:016I:TOC&uri=uriserv:OJ.LI.2018.016.01.0006.01.ENG>.

¹³⁹ Venezuela: EU renews sanctions for one year. *Council of the EU* [online]. 2018-11-06 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/06/venezuela-eu-renews-sanctions-for-one-year/>.

¹⁴⁰ GOODMAN, Jack. Venezuela crisis: How much aid is getting in?. *BBC* [online]. 2019-02-25 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-47369768>.

¹⁴¹ EU steps up assistance for victims of the Venezuelan crisis. *European Commission* [online]. 2018-12-04 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/echo/news/eu-steps-assistance-victims-venezuela-crisis_en.

na téma krize ve Venezuele, ale vždy se jednalo jen o apely na venezuelské politické elity k dialogu.¹⁴² Unie nicméně ve svých prohlášeních dopodrobna situaci v zemi analyzuje a negativně se vyjadřuje k tamnímu stavu politiky. V červenci 2017 například vydala prohlášení, ve kterém vyzvala venezuelskou vládu k respektování vlastní ústavy, svobody projevu a shromažďování a k respektování lidských práv.¹⁴³ Téměř o rok později, v květnu 2018 a u příležitosti venezuelských prezidentských voleb, zase EU volby odsoudila kvůli tomu, že nerespektovaly politickou pluralitu, demokratické principy, transparentnost a právní stát. Malý, přesto relativně významný posun nastal v tom, že v této deklaraci členské státy upozornily, že pokud se situace nezlepší, EU uváží schválení „dodatečných opatření“¹⁴⁴. O pár dní později pak Unie oficiálně podpořila zpřísnění již platných sankcí¹⁴⁵ a v červnu Rada Evropské unie schválila přidání dalších 11 osob na sankční seznam.¹⁴⁶ Důvodem byla spoluúčast těchto osob na podkopávání demokratického státního zřízení Venezuely a právního státu. EU tedy pružně reagovala na zhoršující se lidskoprávní situaci v regionu, i když cíl ovlivnit politické vedení a vnitrostátní situaci se dá pozorovat jen latentně.

Co se týče nástrojů sankční politiky vedené z primárních důvodů, tak Unie se v roce 2017 v rámci zmíněného rozhodnutí o sankcích rozhodla uvalit zbrojní embargo na ty zbraně, které by mohly být použity při represi civilního obyvatelstva a jiných nepokojů.¹⁴⁷ Dále EU uvalila cílené ekonomické finanční sankce na osoby zapsané na sankční seznam. Proti stejným osobám byla navíc uplatněna cestovní omezení. Konkrétně se jedná o detailní seznam případů žádostí o vstup na území EU, kterým nebude vyhověno.¹⁴⁸ Kromě zmrazení aktiv a transakcí se v případě EU objevila i ostatní omezující opatření, v podobě omezení exportu vojenského

¹⁴² Viz například deklarace Vysoké představitelky EU pro zahraniční politiku, Federicy Mogheriniové, z 26. července 2017. MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the European Union on the situation in Venezuela. *Council of the EU* [online]. 2017-07-26 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/07/26/hrvp-declaration-situation-venezuela/>.

¹⁴³ Council Implementing Regulation (EU) 2018/88...

¹⁴⁴ MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the presidential and regional elections in Venezuela. *Council of the EU* [online]. 2018-05-22 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/22/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-presidential-and-regional-elections-in-venezuela/>

¹⁴⁵ Venezuela: Council adopts conclusions. *Council of the EU* [online]. 2018-05-28 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/28/venezuela-council-adopts-conclusions/>.

¹⁴⁶ Rada Evropské unie. COUNCIL DECISION (CFSP) 2018/901 of 25 June 2018 amending Decision (CFSP) 2017/2074 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2018-06-25 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0901&from=EN>.

¹⁴⁷ Council Decision (CFSP) 2017/2074 of 13 November 2017...

¹⁴⁸ Článek 6. Ibid.

materiálu, zákazu poskytování technické podpory, zprostředkovatelských a jiných služeb souvisejících s vojenskými aktivitami Venezuely a jejich financování.¹⁴⁹ EU konečně zakázala i jakékoli financování telekomunikačního vybavení, které by mohlo venezuelským službám sloužit ke kontrole a omezování internetu, sociálních nebo mobilních sítí.¹⁵⁰

3.3 Sankční politika latinskoamerických států a Kanady

Pokud je zájem EU o Venezuela minimálně z geopolitického pohledu spíše překvapivý, opak je pravdou pro ostatní latinskoamerické státy, od kterých se reakce na krizi naopak očekávala. Kromě blízkých sousedů ve výčtu vysílajících aktérů figuruje také Kanada, jelikož ta, společně s dalšími 13 latinskoamerickými státy, vytvořila tzv. Lidskou skupinu¹⁵¹ za účelem vyřešení venezuelské krize. Kanada navíc proti Madurovu režimu implementovala vlastní sankční opatření. Druhou regionální skupinou, která se také vyjadřuje k venezuelské situaci, je Organizace amerických států (dále jen OAS)¹⁵².

I přes členství Kanady v regionálních organizacích a skupinách, se nicméně její angažmá může zdát překvapivé. Kanada s Venezuelou nemá významné ekonomické ani jiné vztahy a jak dovoz ropy, tak zbytku zboží a služeb z Venezuely je pro tento severoamerický stát zanedbatelný.¹⁵³ Přesto Kanada vystupuje aktivně v rámci OAS a Lidské skupiny, kterou momentálně koordinuje. Poprvé se kanadská vláda k řešení situace ve Venezuele vyjádřila v roce 2017, v odpovědi senátní komisi, jež se krizí zabývala. V dopise se zmiňuje, že Kanada se snaží aktivně podílet na koordinaci členů OAS ve věci dosažení konsenzu na „nutnosti [situaci] řešit“¹⁵⁴. Přijatá sankční opatření tedy lze chápat jako jedno z možných řešení.

¹⁴⁹ Viz články 1-5 rozhodnutí Rady Evropské unie z roku 2017. Ibid., s. 60.

¹⁵⁰ „Annex II“ In: Council Regulation (EU) 2017/2063 of 13 November 2017 concerning restrictive measures...

¹⁵¹ Skupina byla oficiálně založena 8. srpna 2017. Viz zakládající listina: Declaración de Lima. *Ministerio de Relaciones Exteriores de Perú* [online]. [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: http://www.rree.gob.pe/SitePages/declaracion_conjunta.aspx?id=DC-007-17.

¹⁵² OAS momentálně sdružuje 35 (latinsko)amerických států a 69 pozorovatelských států, včetně EU. Viz oficiální stránky Organizace: http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp.

¹⁵³ Celkový objem dovozu z Venezuely činil ve stejném roce asi 2 640 000 amerických dolarů. Venezuela. The Government of Canada [online], říjen 2019 [vid. 2019-10-17]. Dostupné z: https://www.canadainternational.gc.ca/ci-ci/assets/pdfs/fact_sheet-fiche_documentaire/Venezuela-FS-en.pdf.

¹⁵⁴ Government Response to the July 2017 Report of the Standing Senate Committee on Foreign Affairs and International Trade: the Deepening Crisis in Venezuela: Canadian and Regional Stakes. *Ministerstvo zahraničí Kanady* [online]. 2017-03-15 [vid. 2019-10-29]. s. 5. Dostupné z: [https://sencanada.ca/content/sen/committee/421/AEFA/reports/2018_03_19_GovResponse\(Venezuela\)_e.pdf](https://sencanada.ca/content/sen/committee/421/AEFA/reports/2018_03_19_GovResponse(Venezuela)_e.pdf).

Sankční politika Kanady, vedená za účelem vyřešení krize ve Venezuele, se opírá zejména o ekonomické sankce. Jedná se o cílená ekonomická opatření, jež byla schválena v září 2017 v rámci Zákona o speciálních ekonomických opatřeních (*Special Economic Measures Act*)¹⁵⁵, pod kterým je z legislativního hlediska řazena valná většina sankcí, které kdy Kanada uvalila. Kromě angažmá v rámci Lidské skupiny a vlastních sankčních opatření, je důkazem kanadské snahy krizi řešit také úprava domácí legislativy. Kanada v reakci na zkušenosti s Venezuelou schválila novou verzi regulací, jež upravují Zákon o spravedlnosti pro oběti zkorumpovaných zahraničních úředníků (*Justice for Victims of Corrupt Foreign Officials Act*). Jedná se o druhý z nástrojů, který má kanadský parlament k dispozici, pokud se rozhodne uvalit sankce, a který umožňuje zmrazit aktiva a zakázat obchodování těm jedincům, jež jsou obviněni ze spoluúčasti na porušování lidských práv nebo na významných případech korupce.¹⁵⁶ Kanada v rámci této aktualizace přidala na seznam sankcionovaných osob 19 venezuelských občanů, v čele s prezidentem Madurem.¹⁵⁷ Zajímavé přitom je, že pokud USA i EU na svůj sankční seznam zapsaly i členy Madurovy rodiny a příbuzné, Kanada se takového kroku zdržela. Úpravou si však vláda otevřela cestu k využití i sekundárních ekonomických sankcí, jelikož jeden ze článků zákona tuto možnost zmiňuje.¹⁵⁸

Co se týče řešení venezuelské krize ze strany ostatních členů Lidské skupiny, tak zde je situace poněkud složitější. Jednotliví členové se totiž neshodly na konkrétních sankčních opatřeních, a i ty státy, jež v roce 2017 podepsaly Lidskou deklaraci, vesměs zůstaly jen u slibu sledovat vývoj v zemi a zvážit řešení. Státy OAS zase v roce 2018 přijaly společnou *Rezoluci o situaci ve Venezuele*, která ale má jen deklarativní charakter. Státy v dokumentu sice uznávají porušování lidských práv, nelegitimitu venezuelských voleb a nutnost situaci řešit, avšak konkrétní návrhy nepřináší. V článku č. 6 se pouze apeluje na to, aby členské státy použily vhodné prostředky k řešení humanitárního stavu nouze a zvážily možnost přispět ke snahám ostatních mezinárodních aktérů „posílit instituce“ přijímacího státu.¹⁵⁹ Asi nejaktivněji ze všech latinskoamerických států vystupuje Panama, která se zatím zúčastnila všech snah krizi řešit,

¹⁵⁵ Special Economic Measures Act. *Government of Canada* [online]. 1992-06-04 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/S-14.5/page-1.html>

¹⁵⁶ Justice for Victims of Corrupt Foreign Officials Act (Sergei Magnitsky Law). *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws.justice.gc.ca/eng/acts/J-2.3/page-1.html>.

¹⁵⁷ Justice for Victims of Corrupt Foreign Officials Regulations SOR/2017-233. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-2017-233/page-1.html>

¹⁵⁸ „Čl. 4(2)(d) a 4(3)(a)–(e)“ In: Ibid.

¹⁵⁹ „Čl. 6“ In: Resolution on situation in Venezuela. OAS [online]. 2018-06-05 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=S-032/18.

včetně implementace potenciálních sankčních opatření. Byl to právě tento středoamerický stát, který se například rozhodl odvolat své diplomatické zastoupení z Venezuely (viz také kapitola 5.3. této práce).¹⁶⁰

Kromě signalizování snah o řešení krize, se Kanada a ostatní latinskoamerické státy odkazují také na špatnou vnitrostátní situaci ve Venezuele. Například Kanada v zákoně o ekonomických sankcích proti Venezuele jasně uvedla, že 40 na seznamu uvedených subjektů bude podléhat sankcím z toho důvodu, že Madurův režim jde zásadně proti bezpečnosti, stabilitě a integritě demokratických institucí ve Venezuele.¹⁶¹ I když by se zmíněné kroky mohly zdát pouze jako účelně deklarativní, někteří autoři zastávají daleko radikálnější názor, když tvrdí, že Kanada sice navenek kultivuje obraz mírové velmoci podporující multilateralismus, diplomacii a nesouhlas s vojenským řešením, ale ve skutečnosti velmi aktivně pracuje na změně režimu ve Venezuele. Například profesor Donald Kingsbury z Torontské univerzity ve své analýze¹⁶² uvádí hned několik příkladů, které dokládají, jak kanadská vláda podporuje venezuelskou opozici a přímé odpůrce prezidenta Madura v regionu, a to i přes to, že i tyto režimy by *a priori* měly být svojí politickou orientací pro Kanadu rovněž problémové. Autor dále argumentuje, že angažmá Kanady v rámci Linské skupiny není náhodné, jelikož iniciativa dokládá snahu být „hlavním protagonistou změny režimu“¹⁶³.

Ve prospěch ochrany demokracie se vyjadřuje ve všech svých dosavadních deklaracích i OAS a Linská skupina. Signatáři Linské deklarace hned v prvním článku uznali, že ve Venezuele se porušil demokratický řád.¹⁶⁴ Jako známka vůle změnit nepříznivou politickou situaci však může sloužit jen článek č. 10 této deklarace¹⁶⁵, kde se státy zavazují pokračovat v implementaci tzv. *Demokratické meziamerické mapy*. Jedná se o dokument, jež podepsaly státy OAS v roce 2001 a jež potvrzuje jejich vůli chránit demokratické principy, lidská práva a víru

¹⁶⁰ EFE. Grupo de Lima respalda a Panamá tras sanciones de Venezuela en su contra. *LaPatilla* [online]. 2018-04-06 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.lapatilla.com/2018/04/06/grupo-de-lima-respalda-a-panama-tras-sanciones-de-venezuela-en-su-contr/>.

¹⁶¹ ‚Čl. 2(a)‘. In: Special Economic Measures (Venezuela) Regulations (SOR/2017-204). *Government of Canada* [online]. 2017-09-22 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://lois-laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-2017-204/FullText.html>.

¹⁶² KINGSBURY, Donald. From Middle Power to Regime Change Specialist: Canada and the Venezuela Crisis. *North American Congress on Latin America (NACLA)* [online]. 2019-03-29 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://nacla.org/news/2019/05/02/middle-power-regime-change-specialist-canada-and-venezuela-crisis>.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ ‚Čl. 1‘ In: Declaración de Lima...

¹⁶⁵ ‚Čl. 10‘ In: Ibid.

v reprezentativní demokracii jakožto jediné perspektivní státní zřízení.¹⁶⁶ Stejně tak v rezoluci přijaté OAS se na několika místech¹⁶⁷ zmiňuje nerespektování právního řádu a venezuelské ústavy, nedodržení standardů pro legitimní průběh voleb a selhání diplomatických kanálů při snaze přimět Venezuelu ke zvrácení nepříznivé situace. Praktické ukázky implementace těchto deklarací však chybí.

Použité nástroje sankční politiky latinskoamerických států a Kanady se tak velmi liší podle toho, o jaký stát se jedná. Zatímco Kanada implementovala ekonomické sankce a diplomaticky se angažuje na odstříhnutí venezuelské vlády od regionálních spojenců, všichni ostatní členové OAS a Lidské skupiny (kromě Panamy) se pouze formálně zavázaly k promyšlení situace a zavedení patřičných opatření, pokud to uznají za vhodné. V případě sekundárních důvodů uvalení sankcí je nicméně aktivita jednotlivých aktérů rozdílná.

¹⁶⁶ Viz Carta Democrática Ineramericana. OAS [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.oas.org/charter/docs_es/resolucion1_es.htm.

¹⁶⁷ Viz úvodní ustanovení Resolution on situation in Venezuela...

4. Sankce uvalené na Venezuelu – vnitrostátní rozměr

Tato kapitola jako druhá v pořadí zkoumá důvody uvalení mezinárodních multilaterálních sankcí na Venezuelu. Z Tabulky č. 1 se tentokrát využijí sekundární důvody uplatňování sankčních opatření jednotlivými aktéry, kdy jejich hlavním cílem je reakce na tlak ze strany domácí společnosti a vedlejším cílem je jednání ve vlastním (ekonomickém) zájmu. Analýza by se dala přirovnat k rozboru založeném na teorii *cross-pressure* tak, jak ji uvádí například Frederic Hoffman. Obdobně jako v předchozí kapitole se zmíní také konkrétní sankční nástroje, které se jednotliví aktéři rozhodli použít.

4.1 Sankční politika USA

Pokud se zaměříme na sankční opatření USA a jejich zavádění ze sekundárních důvodů, tak tyto motivace jsou zmíněny jak v obecné sankční legislativě USA, tak v dokumentech, které ošetřují venezuelské sankce. Za mandátu prezidenta Obamy bylo uvalení sankcí zdůvodněno mimo jiné tím, že situace v zemi se stala natolik vážnou, že bylo nutné vyhlásit stav nouze. Venezuelská krize byla tehdy označena za „neobvyklou a mimořádnou hrozbu pro národní bezpečnost a zahraniční politiku USA“¹⁶⁸. Poté, co prezidentský úřad převzal Donald Trump, klíčovým dokumentem pro národní zájmy se stala *Národní bezpečnostní strategie*. V ní jsou sankce definovány jako nástroj, jenž může být „důležitou součástí obecnějších strategií s cílem zastrašit, přinutit či omezit nepřátele“¹⁶⁹. Z obou formulací je patrné, že sankce jsou považovány za možné řešení při ohrožení národních bezpečnostních zájmů a že USA cítí určitou spojitost mezi venezuelskou krizí a vlastní vnitrostátní situací.

Dalším faktorem, který dokazuje, že USA při formulaci sankcí berou čím dál tím více v potaz vlastní zájmy, je způsob, jakým sankční politiku oznamují veřejnosti. Podle Harrella lze najít jasný milník mezi mandátem Baracka Obamy a Donalda Trumpa. Za prezidenta Obamy byli nejen firmy a jednotlivci, zapsaní na sankční seznamy, předem upozorňováni, ale také měli možnost požádat o vymazání ze seznamu, aniž by byli veřejně zmiňováni.¹⁷⁰ Od doby úřadování Donalda Trumpa sice tyto subjekty mohou být ze seznamu vymazány, proces je ale

¹⁶⁸ OBAMA, Barack. Executive Order 13692 of March 8, 2015. GPO [online]. [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13692.pdf>.

¹⁶⁹ TRUMP, Donald. National Security Strategy of the United States of America [online]. Washington DC: The White House, 2017 [vid. 2019-10-07]. s. 34. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

¹⁷⁰ HARRELL, Peter E. Trump's Use of Sanctions Is Nothing Like Obama's...

cíleně medializován. Když USA uvalily sankce například na bývalého ředitele tajných služeb Venezuely, Manuela Ricarda Cristophera Figueru, a další čtyři osoby přímo navázané na Nicoláse Madura, ve veřejném prohlášení bylo konkrétně popsáno, jaké podmínky musí být splněny, aby byly USA ochotny je ze seznamu vymazat.¹⁷¹ Následné vymazání Figueru ze seznamu (asi o měsíc později) bylo také hojně medializováno. Fakt, že USA jako jediný aktér zapletený do sankční politiky vůči Venezuele doposud nevyvrátil vojenskou intervenci jako možné řešení krize, také svědčí o tom, jak moc USA na celou situaci nahlízejí prizmatem vlastních bezpečnostních a politických zájmů.

Otázkou nicméně zůstává, do jaké míry se způsob signalizování amerických sankčních opatření změnil čistě proto, že nová americká administrativa upřednostňuje odlišné komunikační kanály s domácí a mezinárodní veřejností, a do jaké míry se jedná o odpověď na tlak z řad důležitých domácích aktérů. Jeden z vysokých představitelů amerického ministerstva financí, Jim Jermano, například upozorňuje, že sankce, tak jako jiné typy politických rozhodnutí, mohou podléhat rozhodnutím pramenícím z domácího tlaku či z překážek amerického byrokratického systému jako takového.¹⁷² Vzhledem k tomu, že USA mají sankce proti Venezuele jasně regulované, nezbyváá než se přiklonit k prvnímu ze zmíněných důvodů. V tomto kontextu jsou zajímavé výsledky výzkumu provedené agenturou Ipsos z počátku roku 2019, kde byli Američané dotazováni na krizi ve Venezuele. Podle výzkumu více jak polovina z nich považuje Venezuelu za důležitou pro národní a ekonomickou bezpečnost USA, a to i když pouze třetina je s tamní realitou obeznámena. Celých 20 % dotázaných by navíc podpořilo vojenskou intervenci do země a větší podporu prozatímního prezidenta Guaidóa.¹⁷³ Z pozice amerického politického vedení je tedy akcentování důležitosti Venezuely pro USA více než relevantní, jelikož v sázce je také reputace a důvěryhodnost vlády u voličů.

Dále je třeba brát v potaz uvalení sankcí z jiných strategických důvodů. Vliv USA v regionu Latinské Ameriky je věčným tématem, které se v rámci akademické obce i široké veřejnosti

¹⁷¹ Treasury Sanctions Officials Aligned with Former President Nicolas Maduro and Involved in Repression and Corruption. OFAC [online]. 2019-02-15 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm612>.

¹⁷² JERMANO, Jim. Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy..., s. 68.

¹⁷³ Tabulky 1, 2 a 3a In: CHRIS, Jackson. Sentiments on Venezuela Crisis. IPSOS [online]. 2019-01-23 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-us/news-polls/Sentiments-on-Venezuela-Crisis>.

řeší prakticky neustále.¹⁷⁴ Co se týče venezuelské krize, tak USA mají hned několik důvodů se o ni zajímat. Americké Centrum pro strategická a mezinárodní studia publikovalo v roce 2017 analýzu, v níž uvedlo pět takových důvodů.¹⁷⁵ Článek jako první zmiňuje geografickou blízkost Venezuely a americký zájem na stabilitě regionu, která je krizí ohrožena (zejména v důsledku migrační vlny). Dále jsou zmíněna bezpečnostní rizika, pramenící z obchodu s drogami a zapojení venezuelských politických elit do různých typů mezinárodního zločinu. Jako třetí důvod figuruje „morální povinnost“ USA zasáhnout tam, kde jsou porušována lidská práva a panují mizerné životné podmínky. Čtvrtý důvod zmiňuje postavení Venezuely v regionální politice a upozorňuje na přátelské vztahy mezi Madurovým režimem a Kubou, na kterou jsou USA již standartně velmi citlivé. Konečně pátou motivací pro USA má být relativně důležitý ekonomický zájem na zachování dobrých obchodních vztahů, a to zejména co se týče dovozu surové ropy z Venezuely do USA. Tento důvod akcentuje také John Foster, když tvrdí, že USA uvalily na Venezuelu sankce mimo jiné také proto, aby dosáhly energetické dominance ve světě.¹⁷⁶

Naopak proti vedení sankční politiky USA by měl být americký ropný sektor a firmy v něm působící, jelikož Spojené státy do období před implementací ekonomických sankcí dovážely stále značné procento surové ropy právě z Venezuely. Podle statistických údajů byla do roku 2017 Venezuela třetím největším importérem ropy do USA.¹⁷⁷ Důkazem nespokojenosti a tlaku vlastního průmyslu na ukončení sankčního režimu je otevřený dopis z roku 2017, který prezidentu Trumpovi adresovala Asociace amerických výrobců paliv a petrochemie (AFPM) a ve kterém apelovala na odvolání sankcí a upozorňovala na rizika takových omezujících opatření pro americkou ekonomiku.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Viz například publikace Rady pro mezinárodní vztahy (CFR). *U.S.-Latin America Relations: a New Direction For a New Reality*. CFR [online]. květen 2008 [vid. 2019-10-24]. ISBN 978-0-87609-411-2. Dostupné z: <https://www.cfr.org/report/us-latin-america-relations>.

¹⁷⁵ RENDON, Moises. Why Venezuela Should Be a U.S. Foreign Policy Priority. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)* [online]. 2017-08-17 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/why-venezuela-should-be-us-foreign-policy-priority>.

¹⁷⁶ FOSTER, John. Are actions against the Venezuelan government really about oil?. *Opencanada.org* [online]. 2018-10-03 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.opencanada.org/features/are-actions-against-venezuelan-government-really-about-oil/>.

¹⁷⁷ GONZALEZ, Ch. Anastasia. U.S. sanctions on Venezuela a double-edged sword. *Reuters* [online]. 2017-06-31 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-breakingviews-idUSKBN1AG21O>.

¹⁷⁸ Venezuela Sanctions. *AFPM* [online]. 2017-07-27 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.afpm.org/sites/default/files/issue_resources/venezuela-sanctions.pdf navazující na: Venezuela Sanctions. *AFPM* [online]. 2017-07-06 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.eenews.net/assets/2017/07/07/document_pm_03.pdf.

Vnitřní boje, jež ovlivnily finální podobu sankcí USA proti Venezuele, rozebral také Michael J. Camilleri. Autor tvrdí, že Obamova administrativa upřednostnila diplomatické sankce a multilateralismus mimo jiné i proto, že v týmu pracovníků, podílejícím se na sankcích, převážily síly preferující právě kooperační typ jednání.¹⁷⁹ Tak by se dal objasnit i fakt, proč se dřívější vládní nařízení odkazovala daleko častěji na nutnost ochrany lidských práv a demokratického zřízení, a jen omezeně na možné použití ekonomických sankcí. Naopak administrativa Donalda Trumpa dává podle Camilleriho jasně přednost unilaterálním krokům s důrazem na ekonomické sankce a hrozby vojenského řešení krize. Proto se podle autora Donald Trump, jeho bývalý ministr zahraničí, Rex Tillerson, a viceprezident Mike Pence několikrát nejasně vyjádřili a zdáli se připustit možnost vojenské intervence do Venezuely.¹⁸⁰

Co se týče použitých sankčních nástrojů, tak USA využily všech tří typů sankčních opatření. Ekonomické (sekundární) sankce se projevily v podobě zákazu obchodování s konkrétními entitami. USA dále vedou intenzivní negativní mediální kampaň proti Venezuele.¹⁸¹ Diplomatský nátlak je dále veden skrze opakované odsuzování režimu i jeho předních představitelů.

4.2 Sankční politika EU

Evropská unie se také řadí k aktérům, u kterých se dá vysledovat uvalení sankcí ze sekundárních důvodů. Jako odůvodnění omezujících opatření přitom zmiňuje zejména špatnou humanitární situaci a porušování lidských práv a demokratických principů, což jsou oblasti, na které se EU zaměřuje. Mechanismus formování SZBP na principu konsenzu umožňuje chápat unijní sankce jako reakci na nálady v „domácí“ společnosti, kde tuto společnost reprezentují občané jednotlivých členských států. Reagováním na porušování lidských práv či demokratických principů si totiž Unie u veřejnosti buduje legitimitu.¹⁸² Co se týče konkrétních kroků, tak

¹⁷⁹ CAMILLERI, J. Michael. Evolution or Revolution? U.S. Policy on Venezuela from Obama to Trump. Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales (CRIES), *Pensamiento Propio* n°47 [online], 2018-09-19, 47, pp. 189-206 [vid. 2019-10-24]. s. 194. Dostupné z: <http://www.cries.org/wp-content/uploads/2018/09/012-CamilleriEdit.pdf>.

¹⁸⁰ Ibid. s. 194-5.

¹⁸¹ Ministerstvo zahraničí USA například řadí Venezuelu jako zemi s tzv. čtvrtým dopravním statutem. Viz Venezuela Travel Advisory. U.S. Department of State [online]. [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://travel.state.gov/content/travel/en/international-travel/International-Travel-Country-Information-Pages/Venezuela.html>.

¹⁸² DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky*...s. 105.

nejaktivnější v apelování na nutnost řešení krize ve Venezuele je Španělsko, Francie, Německo a Velká Británie, jejichž představitelé často stáli u počátku iniciativ Venezuelu sankcionovat.¹⁸³ Princip nutného konsenzu nad SZBP však může být i komplikací, což lze vidět na venezuelské krizi. Deník *Politico* například analyzuje síly, které jsou na straně venezuelského režimu a blokují rychlejší adopci restriktivních opatření na unijní úrovni. Přední (opoziční) politici Velké Británie, Řecka, Španělska, Itálie nebo Francie¹⁸⁴ podle analýzy několikrát vyjádřili sympatie k Madurovu režimu nebo dokonce pracovali na možné bilaterální spolupráci (případ řeckého premiéra Tsiprase). Rozpory uvnitř Unie rozebíral po venezuelských volbách v roce 2018 také německý deník *Deutsche Welle*, když poukázal na to, že i přes prokazatelné porušení demokratických principů a lidských práv v zemi se EU zpočátku nedokázala dohodnout na společné deklaraci odsuzující volební proces. Unie se zmožila jen na komuniké, ve kterém vyzvala venezuelskou opozici k dialogu s vládou a k zafixování dat nových voleb. K odsouzení zmanipulovaných voleb kvůli chybějící shodě členských států tedy delší dobu nedošlo, což kritizovalo hned několik členů Evropského parlamentu, mezi nimiž byla i česká europoslankyně Dita Charanzová.¹⁸⁵ Stejně tak se dá nahlížet na proces uvalování ekonomických sankcí, kdy EU vydala nejprve několik prohlášení, ve kterých upozornila na možnost jejich uvalení, než je byla schopná doopravdy implementovat.¹⁸⁶

I když je Venezuela pro EU minimálně ekonomicky spíše vzdáleným partnerem, neznamená to, že by v zemi neměla své zájmy. Unie v červnu 2019 konečně podepsala obchodní smlouvu s regionální mezinárodní organizací MERCOSUR¹⁸⁷, která si klade za cíl značně rozšířit evropské obchodní možnosti na latinskoamerickém kontinentě. Venezuela je sice momentálně z členství v organizaci suspendována, ale vzhledem k jejímu přírodnímu bohatství je stále důležitým strategickým partnerem, jak pro regionální sousedy, tak potenciálně pro EU.

¹⁸³ Konkrétně se jedná o Jeremyho Corbyna, Alexise Triprase, Pabla Iglesiase, Jean-Luca Mělanchona nebo Alessandra di Battistu. WATTS, Joe. Venezuela crisis: UK, France, Germany and Spain demand Maduro calls elections within eight days. *The Independent* [online]. 2019-01-25 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/venezuela-crisis-uk-guaido-maduro-president-jeremy-hunt-election-spain-france-germany-a8748021.html>.

¹⁸⁴ BARIGAZZI, Jacopo. 6 European die-hard fans of Venezuela's Maduro. *Politico.eu* [online]. 2017-08-10 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/european-fans-venezuela-nicolas-maduro-corbyn-tsipras-podemos-melenchon-pope-francis-5star/>

¹⁸⁵ BANCHON, Mirra. Sanctions or diplomacy? Venezuela elections divides EU lawmakers. *Deutsche Welle* [online]. 2018-05-24 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/sanctions-or-diplomacy-venezuela-election-divides-eu-lawmakers/a-43918780>.

¹⁸⁶ Viz „Timeline“ in: *Venezuela: the Council's Response to the Crisis* [online].

¹⁸⁷ EU and Mercosur reached agreement on trade. *European Commission* [online]. 2019-06-28 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2039>.

Evropská unie je zároveň pro Venezuelu třetím nejvýznamnějším obchodním partnerem, přičemž vývoz EU do země byl za posledních několik let na vzestupu (i když zároveň pod svým potenciálem, kvůli stále se prohlubující ekonomické krizi).¹⁸⁸ Největší zájem na pokračující obchodní výměně mají přitom Itálie a Španělsko, které i přes současnou krizi stále vyvážejí každoročně zboží za více než 100 milionů eur.¹⁸⁹ Evropská unie je také třetím největším investorem do země a na 2000 evropských firem s Venezuelou obchoduje.¹⁹⁰

Váhání a zdlouhavý proces vedoucí k uvalení ekonomického embarga ze strany EU lze také vysvětlit lobbingem zbrojařských firem v členských státech EU, které po uvalení unijních ekonomických sankcí na Severní Koreu a Sýrii ztratily další zemi, ve které měly odbyt. To se týká zejména Velké Británie, jejíž firmy do Venezuely mezi lety 2010 a 2017 vyvezly zbraně v hodnotě 1,83 milionu amerických dolarů.¹⁹¹ Zajímavý je také fakt, že na rozdíl od USA nebo Kanady se Unie nikdy neuchýlila k implementaci ekonomických sankcí na celý jeden sektor ekonomiky nebo konkrétní firmy. Burçak Birben ve své analýze unijních sankcí za posledních 20 let vyvozuje závěr, že EU vždy dávala přednost vyjednávání a diplomacii v situacích, kde měla vlastní ekonomické zájmy, zatímco tvrdší sankční politika byla uplatňována proti těm aktérům, kde takové zájmy chyběly.¹⁹²

Na příkladu unijních sankcí je tedy vidět, jak může mít vnitrostátní (případně mezistátní) politika vliv na finální podobu sankcí. U EU se sankcionování ze sekundárních důvodů objevuje v daleko menším měřítku, jelikož Unie se s Venezuelou snaží udržovat obchodní vztahy, což má za následek absenci cílených ekonomických sankcí proti konkrétním firmám. Jasně zde převládá diplomatický tlak, jež pramení z morální povinnosti reagovat na lidskoprávní situaci.

¹⁸⁸ Venezuela-Trade Picture. *European Commission* [online]. [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/venezuela/>.

¹⁸⁹ Viz Market Access Database – Statistics. *European Commission* [online]. [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm.

¹⁹⁰ „Relaciones económicas y comerciales” In: Venezuela y la EU. *Delegation of the European Union to Venezuela* [online]. 2016-05-16 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/venezuela/1917/venezuela-y-la-ue_en.

¹⁹¹ EMMOTT, Robin. EU readies sanctions on Venezuela, approves arms embargo. *Reuters* [online]. 2017-11-13 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-readies-sanctions-on-venezuela-approves-arms-embargo-idUSKBN1DD0UN>.

¹⁹² BIRBEN, Burçak. EU Autonomous Sanctions: Igniting Passive Revolution?. University of Twente. *UNISCI Journal* [online]. 2017, 43, pp. 35-51 [vid. 2019-11-05]. s. 42. Dostupné z: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-91857/UNISCIDP43-2BIRBEN.pdf>.

4.3. Sankční politika latinskoamerických států a Kanady

V Kanadě panuje většinové přesvědčení, že je třeba uvalit na Venezuelu sankce, a to jak na úrovni laické veřejnosti, tak na úrovni vlády. Liberální strana Justina Trudeaua má od počátku negativní názor na Madurův režim a angažuje se v uvalení sankcí.¹⁹³ Jako každá vládní strana je nicméně silně citlivá na svoji popularitu, a proto lze finální podobu jejích politických kroků částečně chápat jako průnik mezi náladami ve společnosti a politickými prioritami.

Mezi články kanadské společnosti, které tlačí na uvalení sankcí, se řadí například přední představitelé kanadských think tanků typu *Council of the Americas* nebo někteří právníci, kteří již v roce 2017 volali po unilaterálních sankcích a zapsání venezuelských elit na sankční seznam.¹⁹⁴ Tradičně se pak kanadská vláda může těšit podpoře veřejnoprávní televizní a radiové společnosti CBC, jež ve všech článcích o Venezuele sankce podporuje.¹⁹⁵ I v Kanadě se nicméně určití aktéři stále ztotožňují s názorem, že ve Venezuele panuje „silná demokracie“, a vyzývají kanadskou vládu, aby se vzdala předsednictví Lidské skupiny. Konkrétně čtyři kanadské odborové skupiny finančně podporují organizaci *Common Frontiers*, která i přes vládní doporučení neziskovým organizacím necestovat do země, vyslala do Caracasu u příležitosti venezuelských voleb šest pozorovatelů. Ti poté tvrdili, že volby proběhly bez problémů a že jejich transparentnost byla zaručena.¹⁹⁶

Reakce ze strany ostatních latinskoamerických států na venezuelskou situaci byla také podmíněna vnitrostátními tlaky. Deník *The Guardian* ve svém průzkumu tvrdí, že na venezuelské krizi se dá ukázat štěpení levice v jednotlivých státech Latinské Ameriky. Zatímco brazilská nejsilnější levicová politická strana byla od začátku na straně prezidenta Madura, díky podpoře menšinové levice se nakonec tamní (pravicová) vláda, společně s dalšími

¹⁹³ Viz obecný program Liberální strany. Canada's Role on the Global Stage. *Liberal.ca* [online]. 2019-08-24 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.liberal.ca/canadas-role-on-the-global-stage/>

¹⁹⁴ ZILIO, Michelle. Opposition, activist call on Liberals to sanction Venezuelan government. *The Globe and Mail* [online]. 2017-07-28 [vid. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/opposition-activist-call-on-liberals-to-sanction-venezuelan-government/article35837584/>

¹⁹⁵ CBC News (Canada Broadcasting Corporation). *Media Bias/Fact Check* [online]. [vid. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://mediabiasfactcheck.com/cbc-news-canadian-broadcasting/>

¹⁹⁶ SMITH, Marie-Danielle. Canadian unions helped fund delegation that gave glowing review of Venezuela election widely seen as illegitimate. *National Post* [online]. 2019-02-04 [vid. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://nationalpost.com/news/world/canadian-unions-helped-fund-delegation-that-gave-glowing-review-of-venezuela-election-widely-seen-as-illegitimate>

sedmnácti státy kontinentu, jasně postavila proti venezuelskému režimu a jeho „tvrdému zásahu proti demokracii“.¹⁹⁷ Naopak argentinská levice a zbytek politického spektra kritizují jak Madurův režim, tak kroky USA, sousedních států a dalších aktérů. Není tedy divu, že Argentina doposud nerealizovala své sliby v rámci OAS nebo Lidské skupiny a zůstává tak jen u deklarativních prohlášení. Nynější mexický prezident, José Manuel Obrador, jehož v roce 2018 čekala prezidentská kampaň, také absentoval od jakékoli negativní reakce vzhledem k Venezuele, zatímco jeho hlavní konkurent otevřeně podpořil Madurův režim. Tehdejší úřadující prezident Enrique Peña Nieto (ze stejné politické strany jako Obrador) Madurův režim tvrdě odsoudil. Tato diverzifikace názorů vedla lokální experty k výroku, že možné sankce a postoj k Madurovu režimu jsou v Mexiku otázkou politické popularity.¹⁹⁸

Co se týče uvalování sankcí z důvodu hájení svého vlastního zájmu, názory na Kanadu se liší. Zatímco přetrvávající obraz Kanady a jejího přístupu k venezuelskému režimu je stále ten, že Kanada je zastáncem multilateralismu a neintervence, někteří autoři jsou naopak toho názoru, že se ze státu stává „imperiální mocnost“ a že kanadský přístup k venezuelské krizi reflektuje snahu „cynicky hájit své vlastní zájmy“.¹⁹⁹ Podle některých autorů krize slouží jako důkaz toho, že Trudeauova administrativa se snaží prosadit na úkor USA a hájit své zájmy v zemi i přes to, že se oficiálně staví na stranu neintervenujících mocností. Tento skrytý cíl měl být také důvodem, proč se Kanada rozhodla spoluzaložit Lidskou skupinu.²⁰⁰ Podle jiných autorů zase může být venezuelská krize katalyzátorem, díky němuž se Kanada stane lídrem mezinárodní politiky v celé oblasti.²⁰¹

Objevují se však i názory, že Kanada podporuje uvalení sankcí kvůli svým ekonomickým zájmům. Jak Kanada, tak Venezuela, totiž musejí posílat svou surovou ropu do USA ke zpracování, jelikož tato ropa obsahuje některé stopové prvky, jež musí být odstraněny

¹⁹⁷ PHILLIPS, Dom a kol. ‘Totally divided’: How Venezuela’s crisis split the Latin American left. *The Guardian* [online]. 2017-08-10 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/10/venezuela-crisis-left-divided-maduro-hugo-chavez>.

¹⁹⁸ PHILLIPS, Dom a kol. ‘Totally divided’...

¹⁹⁹ KINGSBURY, Donald. From Middle Power to Regime Change Specialist...

²⁰⁰ ENGLER, Yves. Trudeau Doctrine. *Socialist Project* [online]. 2019-03-05 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://socialistproject.ca/2019/03/trudeau-doctrine/>.

²⁰¹ Viz názor prezidenta Kanadské Rady pro Ameriky (spíše kritická zejména ke kanadské obchodní a investiční politice), Kennetha N. Frankela. FRANKEL, N. Kenneth. Venezuela crisis will be a true test of Canada’s leadership in the hemisphere. *The Globe and Mail* [online]. 2019-02-03 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-venezuela-crisis-will-be-a-true-test-of-canadas-leadership-in-the/>.

rafinováním, aby se ropa dala dále využít. Tak komplikovaný proces se momentálně dělá jen v USA, což je důvodem, proč jsou Kanada s Venezuelou přímými konkurenty v boji o dodávky do amerických rafinérií. Pro Kanadu je tedy více než výhodné, že Spojené státy blokují jakýkoli dovoz venezuelské ropy, jelikož tím ztrácí hlavního konkurenta.²⁰² Kanadský export ropy do USA přitom poprvé převýšil ten venezuelský právě v roce 2018.²⁰³ Stejně tak se stává terčem kritiky kanadský argument intervence v zájmu ochrany demokracie a lidských práv. Kritici poznamenávají, že kdyby Kanada důsledně uplatňovala stejnou logiku, již v minulosti měla několik důvodů k uvalení sankcí na režimy, jež porušovaly tyto hodnoty stejným způsobem. Yves Engler pro deník *Canadian Dimension* například zmiňuje, že Kanada mohla obdobně reagovat například na situaci v Brazílii, Kolumbii, Hondurasu nebo Mexiku. To, že se v těchto krizích neangažovala, podle něj dokládá, že Kanada skrze omezující opatření proti Venezuele sleduje jiné, vlastní zájmy, než jsou ty lidskoprávní.²⁰⁴

Uvalení sankcí z důvodu jednání ve vlastním zájmu ze strany ostatních latinskoamerických států se naopak téměř neobjevuje. Výjimku tvoří Panama (člen Lidské skupiny a OAS), jež v březnu 2018 vydala dekret sankcionující prezidenta Madura, 54 dalších vysokých venezuelských úředníků a 16 firem s obviněním, že dané osoby ohrožují panamský finanční a obchodní systém.²⁰⁵ Pokud okolní státy nutně neuvalily sankce, jejich reakce se dá vyčíst z jejich postoje ke stále rostoucímu počtu venezuelských migrantů²⁰⁶, kteří se snaží dostat přes jejich hranice. Tyto státy v mnohých případech zavedly speciální opatření pro osoby pocházející z Venezuely.

Pokud Argentina a Uruguay ulehčují vstup Venezuelanů do země, přístup ostatních států v regionu je spíše opačný. Peru a Mexiko sice vytvořily speciální status pro migranty

²⁰² HISLOP, Markham. Would Alberta's Oil Sands Benefit From US Sanctions Against Venezuela?. *Hartenergy* [online]. 2017-07-01 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.hartenergy.com/exclusives/would-albertas-oil-sands-benefit-us-sanctions-against-venezuela-30222>.

²⁰³ FOSTER, John. Are actions against the Venezuelan government really about oil?...

²⁰⁴ ENGER, Yves. Liberals use 'human rights' to push coup in Venezuela. *Canadian Dimension* [online]. 2019-07-16 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://canadiandimension.com/articles/view/liberals-use-human-rights-to-push-coup-in-venezuela>.

²⁰⁵ 'Resolución n°02-2018' In *Gaceta Oficial Digital No. 28493-A* [online]. [vid. 2019-10-16]. s. 6-8. Dostupné z: https://www.gacetaoficial.gob.pa/pdfTemp/28493_A/GacetaNo_28493a_20180328.pdf

²⁰⁶ Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) jsou hlavními příjemci migrantů (v tomto pořadí) Kolumbie, Ekvádor, Chile a Argentina. V menší míře také příchod migrantů z Venezuely hlásí Mexiko, středoamerické státy a Karibik. Emergency Plan for Refugees and Migrants from Venezuela Launched. *IOM UN Migration* [online]. 2018-12-14 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://www.iom.int/news/emergency-plan-refugees-and-migrants-venezuela-launched..>

z Venezuely, jež měly ulehčovat jejich vstup a integraci do země, ale oba státy jsou momentálně zahlceny žádostmi, které již prakticky přestaly vyřizovat. Kolumbie obdobný status a povolení ke krátkodobému pobytu také vytvořila, ale od února 2018 jej přestala vydávat. Ekvádorské a chilské vízum zase stojí tolik peněz, že si je průměrný Venezuelan nemůže dovolit, a Panama přímo implementovala omezení pro venezuelské imigranty. Panamská vláda dokonce již v květnu a říjnu 2017 zavedla vízovou povinnost pro všechny osoby přicházející z Venezuely a zkrátila také maximální možný počet dní v rámci přechodného pobytu.²⁰⁷

Co se týče konkrétních sankčních nástrojů, jak u Kanady, tak u skupiny latinskoamerických států se dají vysledovat omezující sankční opatření diplomatické povahy²⁰⁸, jež mají za cíl zejména působit na domácí společnost. Ostatní latinskoamerické státy pouze zpřísnily migrační politiku a jediná Panama zavedla cílené finanční sankce v podobě zmražení aktiv.

²⁰⁷ Emergency Plan for Refugees and Migrants from Venezuela Launched....

²⁰⁸ Kanada, stejně jako USA, dává Venezuele, stejný (nejnižší) status v rámci bezpečnosti vycestování, který nese název „vyhněte se cestování“. Venezuela. *Government of Canada* [online]. říjen 2019 [vid. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://travel.gc.ca/destinations/venezuela>.

5. Sankce uvalené na Venezuelu – odradit nepřátele a přesvědčit spojence

I když návrh o uvalení sankcí zpravidla pochází od jednoho státu či organizace (tzv. původce), počet multilaterálních sankcí se po konci studené války výrazně zvýšil.²⁰⁹ Otázka spolupráce mezi vysílajícími aktéry se tak stává stále více důležitou, stejně jako hledání možných spojenců. James Mayall například tvrdí, že rozhodnutí uvalit sankce je „neoddělitelné od diplomatického přesvědčování ostatních států, obzvláště spojenců, k jejich následování“²¹⁰. Tato kapitola se tedy zabývá terciárními důvody uvalování sankcí; tj. snahou odradit nepřátele a přesvědčit spojence či nějakým způsobem působit na rozložení moci v mezinárodním systému a chránit principy mezinárodního práva. NP zde představují postavení vysílajícího aktéra v mezinárodním systému a jeho bilaterální vztahy s Venezuelou.

Tato kritéria jsou brána do úvahy mimo jiné proto, že jim přikládal důležitost např. Peter Wallenstein. Autor při posuzování motivů sankční politiky mezi lety 1933 a 1967 uvažoval „mezinárodní situaci“²¹¹ vysílajícího státu a jeho pozici v mezinárodním systému z politického a ekonomického hlediska. Nutnost zahrnout kritérium stavu bilaterálních vztahů při rozboru sankcí zase zastává Francesco Giumelli, který uvádí jako jednu z možných NP tzv. geostrategii; tj. relativní geografickou vzdálenost přijímajícího a vysílajícího aktéra.²¹²

5.1 Sankční politika USA

Co se týče amerických sankcí a jejich funkce působit na spojence a oponenty USA, tak Spojené státy tuto možnost poměrně hojně využívají. Z výzkumů dokonce vyplývá, že pokud v uplynulých 50 letech USA uvalily sankce, vždy nejprve vyhledávaly podporu spojenců.²¹³ O'Sullivanová, která se zabývá signalizováním ze strany USA vzhledem k ostatním aktérům, nazývá tento typ chování tzv. diplomatickou dimenzí sankcí.²¹⁴ Snahy ovlivnit rozhodování stejně smýšlejících států a spojenců USA zmínila i Elizabeth Rosenbergová. Podle ní je třeba,

²⁰⁹ V poslední dekádě 20. století již multilaterální sankce tvořily třetinu všech existujících sankčních režimů. DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky*...s. 39-40.

²¹⁰ MAYALL, James. The Sanctions Problem in International Economic Relations: Reflections in the Light of Recent Experience. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1984, 60(4), pp. 631-642 [vid. 2019-10-28]. s. 639. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2620046.

²¹¹ WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions...s. 252.

²¹² GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling*..., s. 72.

²¹³ DREZNER, W. Daniel. Bargaining, Enforcement...s. 73-4.

²¹⁴ O'SULLIVAN, Meghan L. *Shrewd Sanctions: Statecraft and State Sponsors of Terrorism*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2003, 424 s., s. 288. cit In: JERMANO, Jim. *Economic and Financial Sanctions*...

aby USA sankce využívaly k přesvědčení a ujištění svých spojenců, že dodrží své sliby o ochraně mezinárodního uspořádání a že budou sankce implementovat svědomitě nejen ve svém vlastním zájmu, ale i v zájmu spojenců.²¹⁵ Camilleri v rozboru amerických sankcí proti Venezuele také zmiňuje snahu USA přesvědčit své okolí o nutnosti multilaterálních sankcí. Autor zastává názor, že prezident Obama inicioval založení Lidské skupiny právě proto, aby ve spolupráci s vybranými členy OAS ještě více diplomaticky izoloval Venezuelu.²¹⁶

To, co se děje po nástupu Donalda Trumpa k moci, se však spíše jeví jako opačná tendence, než popisuje Rosenbergová nebo Camilleri. USA se v případě venezuelských sankcí začaly chovat daleko více jednostranně, což má být podle expertů zapříčiněno selháním diplomatických kanálů v zablokované OAS, kde se jen těžko nachází konsenzus ohledně postoje k Venezuele, a ztrátou trpělivosti nového amerického prezidenta. Unilaterální Trumpova politika vedla ke zpřísnění amerických ekonomických sankcí a k radikálnější rétorice vzhledem k Madurovu režimu. Důsledkem takového chování je nicméně i chladnější postoj dřívějších spojenců USA v rámci OAS a Lidské skupiny, jelikož se zdá, že členské státy pojalý dojem, že nová americká administrativa se snaží vměšovat se do vnitřních záležitostí Latinské Ameriky. USA tak byly v roce 2018 dočasně vyloučeny z Lidské skupiny a prezident Trump se poté neúčastnil ani Summitu Amerik v Limě, kde byla jedním z hlavních témat venezuelská krize.²¹⁷ Camilleri tak tvrdí, že Trumpova sankční politika vůči Venezuela má za následek izolaci USA od latinskoamerických partnerů. Na posunu sankční politiky za mandátu prezidenta Obamy a Trumpa se tedy dá ukázat, že sankce mají kromě vlivu na omezovaného aktéra i silný mezinárodní rozměr.

Posledním zmíněným cílem sankcí, uvalovaných z terciárních důvodů, je snaha chránit mezinárodní právo. USA jsou sice jedním ze zakladatelů OSN, kde je dodržování mezinárodního práva závazné²¹⁸, ale paradoxně jsou to právě ony, jež jsou relativně často obviňovány z jeho porušování a hraní role „bezprávního hegemonu“²¹⁹. Pravděpodobně cílená absence referencí na ustanovení mezinárodního práva ze strany USA se projevuje i ve způsobu, jakým Spojené státy odůvodňují sankční opatření uplatňované proti Venezuele. Ani v jednom

²¹⁵ ROSENBERG, Elisabeth. Assessing the Use of Sanctions...

²¹⁶ CAMILLERI, J. Michael. *Evolution or Revolution?*..., s. 191.

²¹⁷ Ibid., s. 191 a 195.

²¹⁸ „Preamble“ In: *Charter of the United Nations*. The United Nations [online]. 1946-06-26 [vid. 2019-10-12]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/preamble/>.

²¹⁹ KRISCH, Nico. International Law in Times of Hegemony. *The European Journal of International Law* [online]. 2005, 16(3), pp. 369-408 [vid. 2019-10-12]. s. 370. Dostupné z: <http://ejil.org/pdfs/16/3/301.pdf>.

z nařízení vlády se neobjevuje slovní spojení „mezinárodní právo“ a nenajde se zde jediný odkaz na jeho principy. Zajímavý je také fakt, že někteří experti na mezinárodní právo považují samotné americké sankce za nelegální a odporující mezinárodnímu právu. Nezávislý odborník na podporu demokratického a spravedlivého mezinárodního řádu, Alfred-Maurice De Zayas, který pro Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva sledoval situaci ve Venezuele na podzim roku 2017, například ve své závěrečné zprávě doporučil, aby organizace prohlásila americké sankce za protiprávní, jelikož odporují lidským právům.²²⁰ Věčný kritik zahraniční politiky USA, Noam Chomsky, zase v otevřeném dopise spolu s dalšími 152 aktivisty vyzval USA (a Kanadu), aby odvolaly „nelegální sankce“²²¹ proti Venezuele, s odkazem na článek č. 19 čtvrté kapitoly Charty OSN, ve které se členské státy zavázaly k nevměšování se do vnitřních záležitostí a zahraničních věcí ostatních členů organizace.

Vezme-li se v potaz vzájemné postavení USA a Venezuely v mezinárodním systému, situace se dá shrnout následovně. Přesto, že USA již ztratily pozici jediné supervelmoci v mezinárodním systému²²², stále jsou jedním z jeho nejsilnějších aktérů.²²³ Venezuela je přitom pravým opakem. Bilaterální vztahy obou aktérů jsou tak založeny primárně na ekonomické výměně. Venezuela pro USA před uvalením sankcí vykazovala jistou důležitost, jelikož se jednalo o amerického třetího největšího dovozce ropy, zatímco USA jsou pro Venezuelu naopak prvním obchodním partnerem. Hodnota vzájemného obchodu dosáhla 19 miliard amerických dolarů v roce 2018.²²⁴ Odtud také pramení specifický výběr nástrojů sankční politiky ze strany USA. Co se týče konkrétních opatření, použitých s odkazem na terciární důvody, tak USA uvalily zejména diplomatické sankce, a to v podobě stažení diplomatického zastoupení. Americká ambasáda navíc funguje jen provizorně, a to skrze oficiální webové stránky, které nesou název „virtuální ambasáda Spojených států

²²⁰ Ustanovení 67.h). DE ZAYAS, Alfred. Report of the Independent Expert on the promotion of a democratic and equitable international order on his mission to the Bolivarian Republic of Venezuela and Ecuador. *UN HRC* [online]. září 2018 [vid. 2019-10-08]. s. 11. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/239/31/PDF/G1823931.pdf?OpenElement>.

²²¹ Ibid., s. 35.

²²² ZAKARIA, Fareed. „The Self-Destruction of American Power. *The Foreign Affairs* [online]. červenec/srpen 2019 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/self-destruction-american-power>.

²²³ Experti se shodují, že USA jsou stále jedinou vojenskou supervelmocí. Jejich pozice v ostatních dimenzích moci je však již spornější. Viz např. analýza pro australský deník ABC News. ZHOU, Christina. Is America still the world's only superpower or is China a rival? Experts aren't so sure anymore. *ABC News* [online]. 2019-06-22 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2019-06-23/united-states-still-the-worlds-only-superpower/11195636>.

²²⁴ U.S. Relations with Venezuela. *U.S. Department of State* [online]. 2019-07-08 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-venezuela/>.

amerických“²²⁵. Zavedení zákazu vstupu na území USA pro všechny členy nelegálně vytvořeného Národního shromáždění z března 2018 také svědčí o doposud nejhorších vztazích mezi oběma zeměmi.

5.2 Sankční politika EU

Pokud terciární důvody mají v případě USA spíše podpůrný charakter, u Evropské unie je tomu naopak. Unijní sankční politika je z velké části odůvodňována potřebou chránit mezinárodní právo a lidská práva. Francesco Giumelli při studiu sankční politiky EU po roce 2010 prokázal, že Unie uvaluje sankce primárně (z 59 %) s deklarativním a symbolickým cílem.²²⁶ Uvalení sankcí kvůli nerespektování norem a principů mezinárodního práva je přitom obecně doménou mezinárodních organizací, protože je mají, na rozdíl od států, přímo uvedené v zakládajících dokumentech, a tudíž je pro ně jednodušší se na ně odkazovat.²²⁷ Pro EU jsou takovým dokumentem *Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření*, kde je respektování mezinárodního práva, lidských práv a ostatních norem a hodnot (z nichž například demokracie) stěžejní.²²⁸

I když EU vede autonomní sankční politiku, často hledá podporu i u ostatních aktérů. Unie se také ve stanovách, týkajících se sankcí, odkazuje na mezinárodní pomoc a na domněnku, že sankce budou nejlépe fungovat, pokud se EU bude snažit získat spojence pro jejich implementaci. Multilaterální aspekt sankcí se tedy pro EU zdá být velmi důležitý, což dokazuje i fakt, že Unie doporučila hledání spojenců pro jakákoli vlastní sankční opatření už v *Základních principech omezujících opatření*.²²⁹

Tak jako v případě USA, Evropská unie sankce implementuje i za účelem signalizace ostatním mezinárodním aktérům, že venezuelská realita odporuje jejím standardům. Typicky se tento aspekt projevil v roce 2018 v momentě, kdy se ve Venezuele uskutečnily prezidentské volby. Na důkaz bojkotu platnosti a legitimacy výsledků EU uvalila ekonomické sankce a omezení vstupu na území EU na dodatečných 11 osob, které podezřívá z účasti na porušování lidských

²²⁵ Viz. <https://ve.usembassy.gov/>.

²²⁶ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 52.

²²⁷ DREZNER, W. Daniel. *Bargaining, Enforcement...*s. 82.

²²⁸ KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power?...*, s. 13.

²²⁹ Viz „Odst. 4“ In: Rada Evropské unie. *Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions)...*

práv a podkopávání demokratických principů (zde zejména kvůli možné manipulaci voleb).²³⁰ Jednalo se navíc o vysoce postavené osoby: venezuelského viceprezidenta, ministra obchodu a průmyslu, ministra školství, prvního náčelníka venezuelské armády nebo prvního náměstka státního zástupce, což dokazuje, že EU se snažila cílit na mocenské posty a komunikovat veřejnosti vůli potrestat veškeré složky venezuelské administrativy. Restriktivní kroky zároveň Unii slouží jako signalizační prvek pro ty státy, které by se chtěly vydat venezuelským směrem. EU se nicméně těmito sankcemi, plynoucími z morální povinnosti zasáhnout, zavazuje reagovat stejně tam, kde by se obdobné praktiky také objevily.

V protikladu k USA se však EU ve svých deklaracích a sankčních opatřeních neomezuje na spolupráci na řešení situace s regionálními partnery a ostatními spojenci, ale také s Venezuelou samotnou. V ustanovení, oznamujícím novou vlnu sankcí na dodatečné subjekty, se v článku č. 8 zmiňuje, že EU bude pracovat na rozšíření své diplomatické aktivity na národní, mezinárodní a regionální aktéry.²³¹ Navíc v době, kdy už například Spojené státy volily výhradně negativní rétoriku na adresu Venezuely, EU ve svých deklaracích stále uváděla zájem na kultivaci venezuelsko-unijních vztahů a zdůrazňovala vzájemné „přátelství“²³². Evropská unie také stále v Caracasu udržuje svoji Delegaci EU pro Venezuelu, která se doteď snaží fungovat jako prostředník mezi venezuelským režimem, Bruselem a ambasádami členských států EU.²³³ Ze strany EU šly dále první snahy o vytvoření tzv. kontaktní skupiny za účelem lepší spolupráce mezi členskými státy a formulace společného unijního postoje, ale také komunikace s ostatními mezinárodními aktéry v otázce možnosti řešení krize. Tato skupina nakonec spatřila světlo světa až v roce 2019.²³⁴

Evropská unie v rámci odůvodňování svých sankčních opatření často zmiňuje lidská práva. Tento aspekt je přitom jednou z nepsaných hodnot mezinárodního společenství, a proto jeho ochrana spadá pod ochranu mezinárodního práva jako takového. Jelikož veškeré deklarace EU na téma venezuelských omezujících opatření vždy zmiňují porušování lidských práv, násilí

²³⁰ Rada Evropské unie. COUNCIL DECISION (CFSP) 2018/901 of 25 June 2018. *Official Journal of the European Union* [online]. 2018-06-26 [vid. 2019-10-29]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0901&from=EN>.

²³¹ Článek 8 v: Rada Evropské unie. Venezuela: Council adopts conclusions...

²³² Ibid.

²³³ Viz oficiální stránky https://eeas.europa.eu/delegations/venezuela/1916/node/1916_en.

²³⁴ Rada Evropské unie. „Annex 1“. In: International Contact Group on Venezuela – Terms of Reference. *Council of the European Union* [online]. 2019-01-31 [vid. 2019-10-14]. s. 2. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5958-2019-INIT/en/pdf>.

na civilistech či opozici, nebo podkopávání právního řádu, dají se tak všechna sankční opatření odůvodnit snahou chránit mezinárodní právo. Unie také na svých oficiálních stránkách, v sekci vysvětlující SZBP, uvádí, že EU využívá diplomatické a ekonomické sankce v momentě, kdy chce „ovlivnit politiky porušující mezinárodní právo a lidská práva, nebo ty, které nerespektují právní řád a demokratické principy“²³⁵. Pokud se ale vezme v potaz, na jaké subjekty EU při uvalování sankcí cílí, může se zdát, že terciární důvody přeci jen hrají v konečném rozhodování větší roli, než je tomu například v případě USA. Zatímco Spojené státy cílí zejména na ekonomiku a ropný průmysl, Evropská unie doposud nesankcionovala jedinou venezuelskou firmu.

Z hlediska vzájemných vztahů je EU pro Venezuelu třetím největším obchodním partnerem, zatímco Venezuela představuje pro Unii jen velmi malý trh (export zboží z EU dosáhl v roce 2018 hodnoty 600 000 milionů eur a import z Venezuely se pohyboval mírně pod dvěma miliardami eur).²³⁶ Pozice EU v mezinárodním systému je přitom sporná, jelikož pokud je ekonomicky významným aktérem, v ostatních mocenských aspektech se vedou diskuze, zda má dostatek atributů k tomu, aby mohla být považována za jednu z hlavních velmocí.²³⁷ Přesto se ale v porovnání s Venezuelou jedná o velmi silného aktéra, který může do jisté míry sázet na pozici síly.

5.3 Sankční politika latinskoamerických států a Kanady

Pokud se zaměříme na uvalování sankcí ze strany Kanady s cílem signalizovat spojencům či nepřátelům své záměry, tak tento důvod figuruje i v zakládajících legislativních dokumentech, na jejichž základě Kanada přijímá sankční opatření. Kanada může subjekty sankcionovat na základě tří zákonů, přičemž u již zmíněného Zákona o speciálních ekonomických opatřeních se uvádí, že Kanada je přesvědčena o nutnosti implementovat sankce multilaterálně.²³⁸

²³⁵ Common Foreign and Security Policy. *EEAS* [online]. 2016-06-16 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/420/common-foreign-and-security-policy-cfsp_en.

²³⁶ Countries and regions – Venezuela. *European Commission* [online]. [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/venezuela/>.

²³⁷ BILDT, Carl. Europe risks irrelevance in the age of great power competition. *ECFR* [online]. 22. července 2019 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.ecfr.eu/article/commentary_europe_risks_irrelevance_in_the_age_of_great_power_competition.

²³⁸ „Special Economic Measures Act“ In: *Canadian sanciton legislation*. Government of Canada [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/legislation-lois.aspx?lang=eng.

Co se týče samotných venezuelských sankcí, tak hned v roce 2017 se Kanada a USA domluvily na Asociaci v řešení krize a kanadské ekonomické sankce z téhož roku se pak přímo odkazují na tuto dohodu. Obě země se v ní zavázaly uvalit cílená ekonomická omezující opatření proti konkrétním osobám venezuelského režimu, jež jsou „zodpovědné za aktuální situaci“ v zemi.²³⁹ Kanada se také po vzoru Spojených států přidala k přerušení diplomatických styků, i když až o pár měsíců později.²⁴⁰ Kanadská vláda dále v roce 2017 ve zmíněném dopise senátní komisi uvedla, že kanadská zahraniční politika týkající se Venezuely se bude odvíjet mimo jiné od očekávání, která její neregionální partneři (typu EU) a ostatní spojenci mají ohledně vhodné vyjednávací pozice Kanady. Vláda tehdy zmínila, že jelikož je Kanada dlouhodobě považována za jakýsi most mezi karibskou oblastí, USA a zbytkem světa, dává jí to jedinečnou možnost potvrdit roli vyjednavče bez intervencionistické minulosti.²⁴¹

V rámci OAS se zase Kanada od samého počátku snažila přimět ostatní stejně smýšlející státy k adopci jednotného postupu proti Venezuele, s cílem opět zemi navrátit demokratický řád. Dělo se tak jak v rámci OAS, tak v rámci OSN, kam kanadská ministryně zahraničí, spolu se svým peruánským kolegou, osobně zavítala v roce 2018, aby přesvědčila generálního tajemníka Guterrese o nutnosti řešit krizi minimálně skrze koordinovanou humanitární pomoc.²⁴² Stejně úsilí Kanada vyvinula vzhledem ke karibským státům, když oslovila členy Karibského společenství (CARICOM) s prosbou, aby krizi řešily. I když ani u OAS, ani v partnerství s CARICOMem se iniciativa nesetkala s úspěchem, vláda Justina Trudeaua nicméně prokazuje snahu přesvědčit ostatní regionální aktéry k sankcionování Venezuely.

Co se týče ostatních členů Limské skupiny, tak ti se ve velké míře soustředili pouze na izolaci Venezuely v rámci mezinárodního systému a zaměřili se spíše na mezinárodní a regionální kontext krize než na cílenou snahu ovlivnit chování venezuelského režimu. V Limské deklaraci z roku 2017 se například v článku č. 12 jasně uvádí, že členské státy jsou připraveny nepodpořit jakoukoli kandidaturu do mezinárodní či regionální organizace, která by šla z venezuelské strany.²⁴³ V roce 2018, po venezuelských volbách, vydaly členské státy společnou deklaraci,

²³⁹ Canadian Sanctions Related to Venezuela. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/venezuela.aspx?lang=eng.

²⁴⁰ BBC. Canada suspends operations at its Venezuelan embassy. *BBC News* [online]. 2019-06-03 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-48496542>.

²⁴¹ Government Response to the July 2017 Report of the Standing Senate Committee...s. 1.

²⁴² Ibid., s. 5-6.

²⁴³ „Článek 12“ In: *Declaración de Lima...*

ve které přislíbily degradovat diplomatické vťahy s Venezuelou a odvolat svá diplomatická zastoupení v zemi.²⁴⁴ V článku č. 11 se zase vyjadřuje souhlas s tím, aby regionální organizace MERCOSUR suspendovala Venezuelu z přidružovacího Protokolu z Ushuaia o demokratickém kompromisu. Toto rozhodnutí sice v praxi znamená vyloučení Madurova režimu z výhod, jež plynou z ekonomické integrace regionu, avšak neodkazuje na cílené sankce ekonomické povahy.

Jedinou výjimku tvoří snad jen Panama, která po několika výhrůžkách sice nakonec nezablokovala Panamský průplav pro venezuelské nákladní lodě²⁴⁵, ale přesto reagovala na nově podepsané vládní nařízení prezidenta Trumpa ohledně sankcionování všech entit, které by materiálně podporovaly venezuelský režim. Úřad pro Panamský průplav se tehdy s odkazem na neutralitu garantovanou mezinárodním námořním právem nicméně vyjádřil nesouhlasně k možnosti jednat pod nátlakem USA. Panama kromě výše zmíněné výhrůžky také ve svém dekretu o zmražení aktiv nabádá ostatní státy střední Ameriky k omezení finančních a ekonomických operací s Venezuelou a se subjekty, které figurují na jejím sankčním seznamu.²⁴⁶ Měsíc po vydání dekretu se navíc odhodlala k odvolání svého velvyslance ve Venezuele a zároveň vyzvala venezuelskou vládu k tomu, aby stáhla svůj protějšek z Panamy do Caracasu.²⁴⁷ V diplomatické praxi tato výzva znamená opět vážnou krizi v bilaterálních vztazích, protože se prakticky jedná o přerušení diplomatických styků a žádost o odvolání velvyslance ze země.

Někteří regionální sousedé Venezuely nicméně pokračují ve spolupráci se státem a do určité míry tak blokují rozhodnutí, která by mohla vést například k zavedení multilaterálních regionálních sankcí. Při jednání OAS se systematicky na stranu Madurova režimu staví Bolívie, Nikaragua, Mexiko nebo Uruguay. Ta dokonce odešla z jednání OAS v momentě, kdy se mělo

²⁴⁴ Lima Group recalls Venezuela ambassadors, condemns vote. *Deutsche Welle* [online]. 2018-05-21 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/lima-group-recalls-venezuela-ambassadors-condemns-vote/a-43869375>.

²⁴⁵ Panama byla Venezuelou obviněna, že zablokovala plavbu jedné z nákladních lodí, a to těsně poté, co prezident Trump podepsal vládní nařízení o zpřísnění ekonomických sankcí. MORENO, Elida. Panama Canal will not block Venezuela vessels despite U.S. sanctions. *Reuters* [online]. 2019-08-14 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://uk.reuters.com/article/uk-panamacanal-venezuela/panama-canal-will-not-block-venezuela-vessels-despite-u-s-sanctions-idUKKCN1V41WK>.

²⁴⁶ „Resolución n°02-2018“ In *Gaceta Oficial Digital No. 28493-A*...s. 7.

²⁴⁷ PONS, Corina a MORENO, Elida. Panamá retira embajador en Venezuela, Caracas llama a consultas a representante. *Reuters* [online]. 2018-04-06 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://lta.reuters.com/articulo/diplomacia-venezuela-panama-idLTAKCN1HC2RC-OUHLT>.

v roce 2019 hlasovat o přijetí zastupující venezuelské delegace, jejímž členem byl i samozvaný prozatímní prezidentem Venezuely, Juan Guaidó. Uruguay delegaci odmítla s poznámkou, že se jedná o nezákonný manévr.²⁴⁸

Kanadská sankční politika obecně se opírá zejména o dodržování principů mezinárodního (humanitárního) práva a respektování lidských práv. Mezinárodní právo je červenou linkou, která prochází veškerými odůvodněními sankčních opatření Kanady, což je patrné již na samotné definici ekonomických sankcí, kterou vláda uvádí. Kanada totiž považuje sankce proti jakémukoli subjektu za klíčový nástroj mezinárodního společenství s cílem podporovat mír, bezpečnost a možnost vynutit dodržování mezinárodního práva a norem.²⁴⁹ Kanada tedy, obdobně jako EU, zmiňuje zejména žalostnou humanitární situaci ve Venezuele a obavy ohledně nerespektování základních lidských práv a svobod, demokratických principů a standardů fungujícího právního státu. V tomto ohledu se stát v roce 2018 připojil k Peru, Paraguayi, Argentině, Chile a Kolumbii a obžaloval Venezuelu u Mezinárodního soudního dvora (dále jen MSD) za spáchání hned několika mezinárodních trestných činů.²⁵⁰ Celkově v rámci OAS pak Kanada byla jedním z hlavních aktérů, jež se snažili kauzu před MSD dostat, a za tímto účelem jmenovala svého prominentního ochránce lidských práv, Irwina Cotlera, do panelu nezávislých mezinárodních expertů, jež měli oprávněnost tohoto kroku posuzovat.²⁵¹ Takovou iniciativu lze chápat jako jasný důkaz toho, že Kanada a ostatní zmíněné státy doplňují cílené materiální sankce i diplomatickým nátlakem, který jednoznačně odkazuje na nutnost respektovat mezinárodní právo.

Zatímco pro Kanadu je odkaz na dodržování mezinárodního práva důležitý, jiné státy v regionu se spokojily buď s čistě s diplomatickými sankcemi, nebo se od řešení krize úplně distancovaly. Skutečnost se dá dokázat na postupu OAS, jejímž členem byla do roku 2017 i Venezuela. Již dříve se v rámci skupiny debatovalo o vyloučení či alespoň pozastavení členství Venezuely. Celou situaci nakonec „vyřešila“ samotná Venezuela v červnu 2017, a to, když Nicolás Maduro

²⁴⁸ ACOSTA, J. Luis. Uruguay withdraws from OAS meeting over Venezuela opposition delegation. *Reuters* [online]. 2019-06-27 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-oas/uruguay-withdraws-from-oas-meeting-over-venezuela-opposition-delegation-idUSKCN1TS23E>.

²⁴⁹ Canadian sanction legislation. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/legislation-lois.aspx?lang=eng.

²⁵⁰ Canada joins hemispheric partners in referring Venezuela to ICC. *Government of Canada* [online]. 2018-10-26 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2018/09/canada-calls-on-venezuela-to-cooperate-with-international-criminal-court.html>.

²⁵¹ Government Response to the July 2017 Report of the Standing Senate Committee on Foreign Affairs...s. 5.

reagoval na plánované svolání jednání ministrů zahraničí států OAS (kde se měla řešit situace ve Venezuele) tím, že oznámil vystoupení jeho země z organizace. Jako důvod uvedl to, že OAS je pouhým nástrojem USA, které proti Venezuele brojí.²⁵² Dobrovolný odchod Venezuely z organizace však naopak dopomohl k nové vlně diplomatické aktivity. V roce 2018 generální tajemník OAS jmenoval Panel nezávislých mezinárodních expertů, jež se měl zabývat možným porušením mezinárodních lidskoprávních ustanovení ze strany Venezuely a předložením zmíněné žaloby u MSD.²⁵³ OAS se po konzultaci výchozí zprávy hlavní žalobkyně v případě usnesla na tom, že Venezuelu je možné žalovat ze zločinů proti lidskosti.²⁵⁴ V září navíc premiéři Argentiny, Kanady, Chile, Kolumbie, Paraguayi a Peru podepsali dopis hlavnímu žalobci pro MSD a v červnu OAS v již zmiňované Rezoluci o situaci ve Venezuele vyzvala členské státy k využití těch ekonomických, politických a finančních prostředků, jež považují za nutné, k ochraně svých mezinárodněprávních závazků a obnově demokratického zřízení v zemi.²⁵⁵

Ve skupině latinskoamerických států a Kanady a jejich reakce na venezuelskou krizi v podobě sankční politiky se dá tedy jednoznačně rozlišit přístup jednotlivých aktérů. Zatímco Kanada a Panama využívá jak ekonomických, tak diplomatických sankcí, některé státy OAS se odmítly v sankční politice angažovat. Některé státy sice na venezuelskou krizi reagovaly, ale jen na diplomatické úrovni. Tak je tomu například v případě členských států Lidské skupiny (kromě Kanady), které kromě verbálních deklarací prakticky neimplementovaly žádná sankční opatření. Specifický je případ Kuby, jež je jednou z mála zemí, která stále Madurův režim neodsoudila, a dokonce ho podporuje. Fakt, že Kuba má pozastavené členství v OAS, jí to také do jisté míry umožňuje. Každopádně snahy jednat v zájmu ochrany mezinárodního práva se v případě Kanady a některých latinskoamerických států stále projevují daleko více než je tomu například v případě USA.

²⁵² Reuters. Venezuela to withdraw from OAS, denounces campaign by Washington. *Reuters* [online]. 2017-04-27 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-oas/venezuela-to-withdraw-from-oas-denounces-campaign-by-washington-idUSKBN17S330>.

²⁵³ Secretary General of the OAS Announces the Appointment of Independent Panel of International Experts. OAS [online]. 2017-09-14 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-069/17

²⁵⁴ Panel of Independent International Experts Finds “Reasonable Grounds” for Crimes against Humanity Committed in Venezuela. OAS [online]. 2018-05-29 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-031/18.

²⁵⁵ ,Čl. 8‘ In: *Resolution on the Situation in Venezuela...*

Co se týče postavení Kanady a ostatních latinskoamerických států v mezinárodním systému, tak i zde panuje vcelku velký rozdíl. Zatímco Kanada je jedním ze silných aktérů mezinárodního společenství a bez významnějšího vztahu závislosti na Venezuele, většina latinskoamerických států je mocensky na nižší úrovni. Co se týče bilaterálních vztahů Venezuely a jejích regionálních partnerů, tak ve většině případů jsou tyto země na sebe úzce napojeny, a to zejména ekonomicky. Tato mocenská nerovnováha mezi Kanadou a ostatními státy Latinské Ameriky tak může být jedním z důvodů rozdílné reakce na krizi ve Venezuele.

6. Autonomní charakter sankční politiky EU proti Venezuele

Tato poslední kapitola se zabývá tím, jak lze nahlížet na unijní sankční politiku proti Venezuele v rámci diskuzí o její autonomii nebo naopak závislosti. EU je totiž často obviňována z pouhého následování rozhodnutí USA či jiných aktérů, kteří sankce uvalili jako první.²⁵⁶ Kapitola se soustředí nejprve na unijní sankční autonomní politiku jako takovou a poté rozebírá argumenty, jež obhajují jak vlastní pojetí sankcí proti Venezuele, tak jejich možnou návaznost na sankční politiku ostatních aktérů.

6.1 EU jako samostatný aktér s vlastní sankční politikou

Z historické zkušenosti a charakteru sankční politiky EU vyplývá, že Unie obecně využívá omezujících opatření diplomatické povahy jen velmi zřídka, a naopak dává přednost finančním sankcím či cestovním omezením.²⁵⁷ Stejně tak se v minulosti EU považovala spíše za organizaci s regionálními zájmy, protože pokud nějaké sankce implementovala, bylo to ve valné většině případů v regionu EU či v Africe a Asii. Do té doby, než se členské státy rozhodly sankcionovat Venezuelu, dohodly se implementovat omezující opatření na americkém kontinentu pouze jedenkrát.²⁵⁸ Na případu Venezuely se tak dá pozorovat rostoucí aktivita Unie v této oblasti.

Evropská unie uvaluje sankce na základě dvou rámců. Tím prvním je implementace sankčních opatření z důvodu jejich přebrání od OSN. Druhou možností je schválení a následné uvalení sankcí na základě vlastního rozhodnutí. Minimálně za posledních 20 let je to druhý z typů sankcí, který začal převládat, což mluví ve prospěch považování EU za samostatného sankčního aktéra mezinárodního společenství. Mezi lety 1991 a 2014 se počet sankčních režimů implementovaných pouze EU zvýšil z 5 % na celou čtvrtinu všech případů.²⁵⁹ EU navíc disponuje vlastní legislativou, jež ošetřuje uvalování sankcí. Jak roste množství unijních sankčních režimů, tak roste i repertoár interních opatření, která upravují jejich použití. Již

²⁵⁶ Tento argument zní samozřejmě zejména z úst venezuelského režimu a jemu spřátelených aktérů. Viz například oficiální prohlášení venezuelské vlády. BARTUNEK, J. Robert. EU says it may impose more sanctions on Venezuela if democracy undermined. *Reuters* [online]. 2018-04-19 [vid. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-says-may-impose-more-sanctions-on-venezuela-if-democracy-undermined-idUSKBN1HQ10T>.

²⁵⁷ DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky*...s. 126.

²⁵⁸ Jednalo se o případ napadení Filipín ze strany Argentiny. KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power?*..., s. 19.

²⁵⁹ BIRBEN, Burçak. *EU Autonomous Sanctions: Igniting Passive Revolution?*...s. 36.

Smlouva o Evropské unii (TEU) obsahuje mechanismus pro sankční politiku jako způsob, jak dosáhnout unijních cílů v rámci SZBP.²⁶⁰

Kromě vlastního legislativního rámce má však EU i specifický vzorec chování, na jehož základě formuluje motivace uvalování sankcí. Unie je specifická tím, že pokud sankcionuje teritoriálně vzdáleného aktéra, děje se tak z důvodu jeho porušování lidských práv či demokratického řádu.²⁶¹ Jelikož zahraničněpolitická a bezpečnostní rozhodnutí Unie jsou postavena na konsenzu všech členů v rámci SZBP, je relativně logické, že EU bude odůvodňovat sankce zejména terciárními motivacemi. Stejná úvaha zároveň vysvětluje, proč se při hledání důvodů unijní sankční politiky dá jen zřídka hovořit o snaze ovlivnit nálady jednotlivých domácích společností. Existují totiž spíše sporadické případy, kdy se celá Unie dohodne na uvalení kolektivních mezinárodních sankcí, jelikož rozdílná vnitrostátní situace každého ze států často neumožňuje jednomyslné rozhodnutí.

Zároveň ze strany ostatních aktérů mezinárodního společenství panuje přesvědčení, že EU sleduje odlišnou zahraničněpolitickou agendu než ostatní právě proto, že při hodnocení krizových situací ve světě věnuje velkou pozornost lidskoprávnímu aspektu.²⁶² EU tedy lze považovat za samostatného aktéra sankční politiky. Na druhou stranu některé konkrétní kroky adoptované v případě sankcí proti Venezuele mohly odporovat této vizi, jelikož se mohlo zdát, že EU jen následuje ostatní aktéry (a zejména pak USA) v jejich počínání.

6.2 Návaznost unijních sankcí proti Venezuele na politiku jiných aktérů

Otázkou zůstává, do jaké míry chce EU skrze sankční politiku proti Venezuele pouze vyjádřit souhlas s nutností vytvořit tlak na Madurův režim, namísto konkrétních opatření, která by situaci řešila. Vágní deklarace ohledně nutnosti dodržovat lidská práva a omezit represí obyvatel se začaly objevovat teprve v roce 2017, tedy až tři roky poté, co byly uvaleny první ekonomické sankce ze strany USA. Obecnou neochotu reálně se angažovat v řešení krizí, jež se netýkají přímých zájmů EU, lze vysvětlit i charakterem sankcí EU jako takových. Podle výzkumu Francesca Giumelliho, který analyzoval důvody uvalení veškerých sankcí ze strany

²⁶⁰ „Článek 21“ In: *Consolidated Version of the Treaty on European Union*. Official Journal of the European Union [online]. 2012-10-26 [vid. 2019-10-22], s. 28. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.

²⁶¹ KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power?...*, s. 20.

²⁶² Ibid., s. 4.

EU po roce 2010, Unie uvaluje sankce s cílem poškodit omezovaného aktéra materiálně či jinak jen ve velmi malém procentu případů (konkrétně ve 14 %).²⁶³

Birben ve svém porovnání sankční praxe EU v závislosti na OSN zase ukazuje, že v momentě, kdy se EU přidává k již existujícímu sankčnímu režimu, vesměs využívá jen signalizační a dodatečná sankční opatření, jelikož počítá s jakýmsi „intelektuálním a kulturním vedením“ ze strany OSN.²⁶⁴ Tento vzorec chování jde vidět i na vztahu USA a EU v sankční politice proti Venezuele. Unie ekonomické sankce implementovala až poté, co se k tomu uchýlily USA, a spíše se zaměřila na signalizační a omezující opatření namísto donucujících. Tak jako Birben tvrdí, že EU se v případě sankcí schválených primárně na půdě OSN schovává za vůdčí roli organizace, v případě venezuelských sankcí by se dalo uvažovat o sekundování USA.

Obvinění, která USA pravidelně adresují na stranu EU, také mluví ve prospěch tohoto argumentu. Spojené státy si v nich stěžují, že Unie nenásleduje americké sankční kroky a že nenapomáhá izolovat Venezuelu tak, jak by bylo vhodné. Trumpova administrativa například v oficiálním vládním zahraničním zpravodajství odsoudila krok EU nepodpořit zpřísnění sankcí proti Venezuele poté, co se v rámci meetingu členských států NATO diskutovalo o nově se tvořícím partnerství mezi Madurovým režimem a Ruskou federací.²⁶⁵ Snaha USA o zaangažování EU je přitom vcelku logická, jelikož ze statistik vyplývá, že pokud je jedním z vysílajících aktérů multilaterálních sankcí mezinárodní organizace, tyto sankce mají daleko větší šanci uspět.²⁶⁶ EU také po celou dobu krize aktivně spolupracuje i s ministerstvem zahraničí Kanady. V již zmiňovaném dopise kanadské vlády své senátní komisi se uvádí, že EU uvalila dodatečné ekonomické sankce v lednu 2018 na sedm subjektů až poté, co k tomu byla pobízena kanadskou ministryní zahraničí, Christinou Freelandovou.²⁶⁷

6.3 Nezávislost unijních sankcí proti Venezuele

Na analýze unijních sankcí proti Venezuele lze nicméně vidět i známky toho, že její rozhodnutí jsou autonomní. Zatímco USA sankcionovaly výhradně osoby zapojené do obchodování v rámci ropného a zlatnického sektoru, EU se rozhodla pro osoby, jež se podle ní účastní

²⁶³ GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling...*, s. 53.

²⁶⁴ BIRBEN, Burçak. *EU Autonomous Sanctions: Igniting Passive Revolution?...*, s. 43.

²⁶⁵ AROSTEGUI, Martin. US, EU at Odds Over Venezuela Sanctions. VOA [online]. 2019-04-10 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/europe/us-eu-odds-over-venezuela-sanctions>.

²⁶⁶ DREZNER, W. Daniel. *Bargaining, Enforcement...*s. 98.

²⁶⁷ Government Response to the July 2017 Report of the Standing Senate Committee on Foreign Affairs..., s. 8.

na porušování lidských práv, represích opozice a podkopávání demokracie. Z toho plyne, že i když primárním cílem jak USA, tak EU, mohou být stejné skutečnosti (tj. ovlivnit vnitrostátní situaci Venezuely), nástroje sankční politiky mohou být radikálně odlišné. Zatímco USA se jasně snaží o ekonomické a materiální poškození státu, EU využívá výhradně cílené ekonomické sankce na velmi omezenou skupinu fyzických osob a spíše sází na signalizační rovinu sankcí.

Pokud se ekonomické sankce ze strany EU dají kritizovat za jejich pozdější schválení a omezenější rozsah, než je tomu například u USA nebo Kanady, už jen samotné rozhodnutí sankce uvalit, lze považovat za důkaz autonomních snah EU. Jak se snaží dokázat Birben ve své analýze, EU podle něj sahá k ekonomickým sankcím proto, aby získala legitimitu a vystupovala jako samostatný aktér jak na venek, tak u občanů jednotlivých členských států. Ekonomické sankce mají podle autora sloužit jako spoj mezi politickými cíli ovlivnit nepříznivou situaci v omezovaném státě a morální povinností zareagovat, pro kterou ale někdy chybí „hmatatelný souhlas“ všech členů. Ekonomické nástroje jsou pak zvoleny právě proto, aby se dokázalo veřejnosti, že EU dokáže použít i donucovací či restriktivní opatření.²⁶⁸

Evropská unie, na rozdíl od ostatních sankcionujících aktérů, se také stále snaží o kultivování vzájemných diplomatických vztahů. Nadále tak funguje Delegace EU pro Venezuelu, jež i přes napjaté vztahy udržuje bilaterální vztahy alespoň na úrovni kulturní výměny a koordinace rozvojové pomoci.²⁶⁹ EU také zatím nesankcionovala klíčový venezuelský byznys a firmy zapojené do obchodu s ropou, a to aby ušetřila lokální obyvatelstvo následkům sankcí.²⁷⁰ EU také jako jediný z vysílajících aktérů uvalila na Venezuelu zbrojní embargo, které je vesměs využíváno v případech, kdy se aktér snaží zabránit násilnostem a zároveň řešit situaci bez použití síly.²⁷¹ Osamocenost EU ve snaze učinit přítrž násilí je přitom logická, vezme-li se v potaz, že USA dosud nevyloučily jako možné řešení vojenskou intervenci a nátlak jde přes ekonomickou rovinu. Konečně specifickou kapitolou sankčních nástrojů implementovaných ze strany EU je omezení vstupu. Narůstající počet případů tohoto sankčního opatření podle Kreutze tvoří trend, jež dokazuje rostoucí autonomii a sebevědomí EU v oblasti sankcí.²⁷²

²⁶⁸ BIRBEN, Burçak. *EU Autonomous Sanctions: Igniting Passive Revolution?*...s. 44.

²⁶⁹ Viz oficiální stránky Delegace. https://eeas.europa.eu/delegations/venezuela/1917/venezuela-y-la-ue_en.

²⁷⁰ EMMOTT, Robin. EU imposes sanctions on more top Venezuelan officials. *Reuters* [online]. 2018-06-26 [vid. 2019-10-29] Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-imposes-sanctions-on-more-top-venezuelan-officials-idUSKBN1JL0VO>.

²⁷¹ KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power?*...s. 16.

²⁷² Ibid., s. 21.

Závěr

Tato diplomová práce se věnovala analýze mezinárodních multilaterálních sankcí, jež byly na Venezuelu uvaleny ze strany USA, EU, Kanady a latinskoamerických států mezi lety 2017 a 2018. Práce zkoumala motivace aktérů, které stojí za uvalením těchto omezujících opatření, nástroje k tomu použité a možnost vzájemné korelace mezi nástroji a motivacemi. Dále se práce zabývala postavením jednotlivých aktérů v mezinárodním systému vzhledem k Venezuele, aby mohla vyvodit závěry ohledně možné spojitosti mezi mocenským vztahem aktérů a typem sankční politiky, jenž byl nakonec implementován. Konečně třetím cílem práce bylo zjistit, zda se dá na venezuelském příkladě dokázat, že EU vede samostatnou sankční politiku.

První kapitola práce shrnula tři důvody uvalování sankcí – proklamativní, vnitrostátní a preventivně-proklamativní. Konkrétně se jednalo o vůli ukázat snahu o řešení, ovlivnit vnitrostátní situaci Venezuely a přesvědčit spojence (či odradit nepřátele) a jejich dílčí podcíle, které shrnula Tabulka č. 1. Druhá kapitola představila dostupné sankční nástroje, jež mají mezinárodní aktéři k tomuto účelu k dispozici, společně s pravděpodobností jejich aplikovatelnosti v závislosti na mocenském postavení, což shrnula Tabulka č. 2. Kategorizace byla založena na sektorovém dělení a rozlišila tak sankce na ekonomické, diplomatické a ostatní omezující opatření. Třetí, čtvrtá a pátá kapitola se soustředily na aplikování teoretických znalostí na případ Venezuely a na ni uvalené sankce ze strany jednotlivých aktérů. Sankční režimy uvalené těmito aktéry nesou určité společné znaky, z čehož se dá vyvodit hned několik závěrů.

Sankční politika USA proti Venezuele se, zejména od nástupu k moci prezidenta Donalda Trumpa, vyznačuje důrazem na ekonomické (sekundární) sankce. USA se tak začínají soustředit spíše na vlastní zájmy a na jasnou snahu ovlivnit vnitrostátní uspořádání státu. Zároveň jsou motivace jejich sankční politiky postaveny zejména na primárních a sekundárních důvodech. To plyne především z ekonomické síly Spojených států, z jejich pohledu na Venezuelu jako na strategicky důležitou oblast, z pozice jasného hegemonu v rámci venezuelsko-amerických bilaterálních vztahů a silného mocenského postavení v mezinárodním systému.

V případě EU se projevil důraz na terciární důvody uvalování sankčních opatření, což odpovídá obecnému názoru na Unii jako na organizaci, jejíž zahraniční politika je z velké části založena

na ochraně a respektování lidských práv a mezinárodního práva. Analýza nicméně prokázala, že kromě terciárních motivací, byly v případě Venezuely použity i jinak pro Unii netypická restriktivnější sankční opatření, což vyvrací vizi EU jako čistě lidskoprávního garanta. Unie mimo „tradiční“ diplomatické sankce využila i sankcí ekonomických a ostatních omezujících opatření, což legitimizuje její chápání jako samostatného sankčního aktéra. EU se však, na rozdíl od USA, stále snaží udržet aktivní bilaterální vztahy s Venezuelou, což se dá vysvětlit rostoucím ekonomickým zájmem Unie a menší mocenskou nadvládou nad regionem.

Případ Kanady a ostatních latinskoamerických států dokazuje, že postavení aktérů v mezinárodním systému, stejně jako bilaterální vztahy, hrají důležitou roli v rozboru sankční politiky. Zatímco Kanada nemá významnější ekonomické zájmy v zemi, přesto je jedním z hlavních aktérů multilaterálního sankčního režimu proti Madurovu režimu. Kanada přitom uplatňuje restriktivní ekonomickou sankční politiku, ale také diplomatická a jiná omezující opatření, nejčastěji z primárních a terciárních důvodů. Naopak (sousední) latinskoamerické státy se, s výjimkou Panamy, neuchýlily k jiným než diplomatickým a signalizačním sankcím. Reakce latinskoamerických států tak potvrzuje hypotézu, že aktér se stejným postavením v hierarchii mezinárodního společenství si nedovolí uplatnit restriktivní omezující opatření.

Na příkladu Venezuely se tedy dá vysledovat, že pokud jednotliví aktéři uvalili sankce ze všech třech zmíněných důvodů, každý tak učinil s důrazem na jiný z nich. Zároveň sankční nástroje odpovídaly těmto motivacím a mocenskému vztahu mezi aktéry a Venezuelou. USA využívají nejrestriktivnějších sankcí v podobě ekonomického embarga nebo omezení vstupu, což je doprovázeno silnou medializací za účelem legitimizace u vlastní společnosti a hájení ekonomických zájmů. EU klade naopak důraz na morální hodnoty, a proto vyjadřuje svůj nesouhlas zejména skrze nástroje diplomatických sankcí a jiných omezujících opatření. Kanada se nachází někde na pomezí mezi USA a EU v tom smyslu, že se skrze sankční politiku snaží v regionu zanechat stále větší stopu, ale se silícím akcentem na lidská práva. Nejmněji reaguje skupina ostatních latinskoamerických států, která zůstává u deklarací, a kromě diplomatických sankcí neimplementovala žádná další sankční opatření.

Konečně problematiku autonomie unijních sankcí proti Venezuele shrnula poslední kapitola práce. EU sice své sankce uvalila jako poslední, ale různorodost nástrojů sankční politiky a angažovanost navzdory relativní nedůležitosti oblasti pro EU dokazuje, že Unie v případě Venezuely vystupuje jako samostatný aktér. Pokud existují jisté aspekty, jež by mohly

vypovídat o pouhém následování sankční politiky USA a Kanady, tak z detailního rozboru implementovaných sankčních opatření vyplývá, že rozhodnutí sankcionovat Venezuelu nelze nazvat pouhou reakcí na tlak ze strany těchto aktérů. Naopak některé členské státy EU jsou silnými zastánci zpřísnění unijních sankcí a absence restriktivnějších opatření se tak dá vysvětlit spíše různorodostí názorů v rámci Unie a z ní plynoucí neschopnosti adoptovat rozhodnutí v rámci SZBP.

Seznam zdrojů

Monografie a kapitoly z monografií

ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018., 840 s.. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-721-7.

DREZNER, W. Daniel. *The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations* [online]. Cambridge: University Press, 1999, ISBN 0521643325. [vid. 2019-06-02]. Dostupné z: https://books.google.at/books?id=N_7N_7hAHL4C&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q=purposive%20tool&f=false.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003. 220 s. ISBN 80-7178-725-6.

DRULÁKOVÁ, Radka a DRULÁK, Petr. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 183 s. ISBN 978-80-245-1184-9.

DRULÁKOVÁ, Radka a ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Mezinárodní kontext české sankční politiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 344 s. ISBN 978-80-7380-399-5.

GEORGE, Alexander L. *Forceful persuasion: coercive diplomacy as an alternative to war*. Washington: United States Institute of Peace Press, 1991. 95 s. ISBN 1-878379-14-3.

GIUMELLI, Francesco. *Coercing, constraining and signalling: explaining UN and EU sanctions after the Cold War*. 1st pub. Colchester: ECPR Press, 2011, 210 s. ECPR Press monographs. ISBN 978-1-907301-20-9.

HAIDAN, Jamal I. *Sanctions and Export Deflection: Evidence from Iran*. In: *Economic Policy* [online]. Published on April 15, 2016. Příspěvek byl prezentován na konferenci Economic Policy – 63rd Panel Meeting [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://www.economic-policy.org/wp-content/uploads/2016/04/Sanctions-and-Export-Deflection-Evidence-from-Iran.pdf>.

HEILMANN, Kilian. *The Effectiveness of International Trade Boycotts* [online]. Esej. San Diego. 2014. University of California San Diego. Department of Economics [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <https://econweb.ucsd.edu/~kheilman/pdfs/boycott062014.pdf>.

HUFBAUER, Gary Clyde et al. *Economic sanctions reconsidered* (3. vydání). Washington: Peterson Institute for International Economics, 2007. ISBN 978-0-88132-408-2. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/vsep/detail.action?docID=3385467>.

KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union 1981-2004* [online]. Bonn: Bonn International Center for Conversation (2005) [vid. 2019-10-14]. Paper 45. Dostupné z: https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/paper45.pdf.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. 2. oprav. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 1997. 215 s. Edice učebnic Právnické fakulty; sv. 167. ISBN 80-85765-75-6.

NINCIC, M. a WALLENSTEEN, P.. „Economic Coercion and Foreign Policy“ in *Dilemmas of Economic Coercion: Sanctions in World Politics*. New York: Praeger Publishers (1983). ISBN: 978-0030642364.

O’SULLIVAN, Meghan L. *Shrewd Sanctions: Statecraft and State Sponsors of Terrorism*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2003 [vid. 2019-10-07], 424 s.

ŠTĚCH, Ondřej. „Amitai Edzioni: Od organizace k aktivnímu společenství.“, in Jiří Šubrt a kol. *Soudobá sociologie I (Teoretické koncepce a jejich autoři)* [online]. Praha: Karolinum, 2007., s. 315-333. ISBN 9788024627298 [vid. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://books.google.at/books?id=9vfWBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>.

Dokumenty

Carta Democrática Ineramericana. OAS [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.oas.org/charter/docs_es/resolucion1_es.htm.

Consolidated list of sanctions. EEAS [online]. [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/8442/Consolidated%20list%20of%20sanctions.

Consolidated Version of the Treaty on European Union. *Official Journal of the European Union* [online]. 2012-10-26 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.

DE ZAYAS, Alfred. Report of the Independent Expert on the promotion of a democratic and equitable international order on his mission to the Bolivarian Republic of Venezuela and Ecuador. *UN HRC* [online]. září 2018 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/239/31/PDF/G1823931.pdf?OpenElement>.

Declaración de Lima. *Ministerio de Relaciones Exteriores de Perú* [online]. [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: http://www.rree.gob.pe/SitePages/declaracion_conjunta.aspx?id=DC-007-17.

Government Response to the July 2017 Report of the Standing Senate Committee on Foreign Affairs and International Trade: the Deepening Crisis in Venezuela: Canadian and Regional Stakes. *Ministerstvo zahraničí Kanady* [online]. 2017-03-15 [vid. 2019-10-29]. Dostupné z: [https://sencanada.ca/content/sen/committee/421/AEFA/reports/2018_03_19_GovResponse_\(Venezuela\)_e.pdf](https://sencanada.ca/content/sen/committee/421/AEFA/reports/2018_03_19_GovResponse_(Venezuela)_e.pdf).

Justice for Victims of Corrupt Foreign Officials Act (Sergei Magnitsky Law). *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws.justice.gc.ca/eng/acts/J-2.3/page-1.html>.

Justice for Victims of Corrupt Foreign Officials Regulations SOR/2017-233. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-2017-233/page-1.html>

MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the situation in Venezuela. *Council of the EU* [online]. 2018-10-25 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/10/25/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-situation-in-venezuela/>.

MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the European Union on the situation in Venezuela. *Council of the European Union* [online]. 2017-07-26 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/07/26/hrvp-declaration-situation-venezuela/>.

MOGHERINI, Federica. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the presidential and regional elections in Venezuela. *Council of the European Union* [online]. 2018-05-22 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/22/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-presidential-and-regional-elections-in-venezuela/>.

OBAMA, Barack. Executive Order 13692 of March 8, 2015. *GPO* [online]. [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13692.pdf>.

Rada Evropské unie. „Annex 1“. In: *International Contact Group on Venezuela –Terms of Reference*. Council of the European Union [online]. 2019-01-31 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5958-2019-INIT/en/pdf>.

Rada Evropské unie. Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions). *Council of the European Union* [online]. 2004-06-07 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2010198%202004%20REV%201>.

Rada Evropské Unie. Council Decision (CFSP) 2017/2074 of 13 November 2017 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Council of the European Union* [online]. 2017-11-13 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.295.01.0060.01.ENG&toc=OJ:L:2017:295:TOC.

Rada Evropské unie. Council Decision (CFSP) 2018/901 of 25 June 2018 amending Decision (CFSP) 2017/2074 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2018-06-25 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0901&from=EN>.

Rada Evropské unie. Council Implementing Regulation (EU) 2018/88 of 22 January 2018 implementing Regulation (EU) 2017/2063 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2018-01-22 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ:L:2018:016I:TOC&uri=uriserv:OJ.LI.2018.016.01.0006.01.ENG>.

Rada Evropské unie. Council Regulation (EU) 2017/2063 of 13 November 2017 concerning restrictive measures in view of the situation in Venezuela. *Official Journal of the European Union* [online]. 2017-11-14 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R2063>.

Rada Evropské unie. Guidelines on implementation and evaluation of restrictive measures (sanctions) in the framework of the EU Common Foreign and Security Policy. *Council of the European Union* [online]. 2003-12-03 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015579%202003%20INIT> a *Sanctions Guidelines – update*. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/en/pdf>.

Resolution on situation in Venezuela. OAS [online]. 2018-06-05 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=S-032/18.

Special Economic Measures Act. *Government of Canada* [online]. 1992-06-04 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/S-14.5/page-1.html>.

Special Economic Measures (Venezuela) Regulations (SOR/2017-204). *Government of Canada* [online]. 2017-09-22 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://lois-laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-2017-204/FullText.html>.

The United Nations. ‚Preamble‘ in: *Charter of the United Nations* [online]. The United Nations. 1946-06-26 [vid. 2019-10-12]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/preamble/>.

TRUMP, Donald. Executive Order 13808 of August 24, 2017 ‚Imposing Additional Sanctions With Respect to the Situation in Venezuela‘. GPO [online]. 2017-08-24 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13808.pdf>.

TRUMP, Donald. Executive Order 13827 ‚Taking Additional Steps to Address the Situation in Venezuela‘. GPO [online]. 2018-03-18 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13827.pdf>.

TRUMP, Donald. Executive Order 13850 ‚Blocking Property of Additional Persons Contributing to the Situation in Venezuela‘. *The Daily Journal of United States Government* [online]. 2018-11-01 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/11/02/2018-24254/blocking-property-of-additional-persons-contributing-to-the-situation-in-venezuela>.

TRUMP, Donald. Executive Order 13853 ‚Prohibited Certain Additional Transactions with Respect to Venezuela‘. GPO [online]. 2018-05-21 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/venezuela_eo_13835.pdf.

TRUMP, Donald. National Security Strategy of the United States of America [online]. Washington DC: The White House, 2017 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Act of 2014. (Public Law No: 113-278 (12/18/2014)). *Congress.gov* [online]. 2014 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2142>.

Venezuela Defense of Human Rights and Civil Society Extension Act of 2016. *Congress.gov* [online]. 2016-07-15 [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/2845/text>.

„Resolución n°02-2018“ In *Gaceta Oficial Digital No. 28493-A* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.gacetaoficial.gob.pa/pdfTemp/28493_A/GacetaNo_28493a_20180328.pdf.

Venezuela Sanctions. *AFPM* [online]. 2017-07-27 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.afpm.org/sites/default/files/issue_resources/venezuela-sanctions.pdf.

Venezuela Sanctions. *AFPM* [online]. 2017-07-06 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.eenews.net/assets/2017/07/07/document_pm_03.pdf.

Statistiky

CHRIS, Jackson. Sentiments on Venezuela Crisis. *IPSOS* [online]. 2019-01-23 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-us/news-polls/Sentiments-on-Venezuela-Crisis>.

Consolidated Sanctions List Data Files. *OFAC* [online]. [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/consolidated.aspx>.

Market Access Database – Statistics. *European Commission* [online]. [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm.

Venezuela-Trade Picture. *European Commission* [online]. [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/venezuela/>.

Odborné články

BARBER, James. Economic Sanctions as a Policy Instrument. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1979, 55(3), pp. 367-384 [vid. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2615145>.

BILDT, Carl. Europe risks irrelevance in the age of great power competition. *ECFR* [online]. 2019-07-22 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.ecfr.eu/article/commentary_europe_risks_irrelevance_in_the_age_of_great_power_competition.

BIRBEN, Burçak. EU Autonomous Sanctions: Igniting Passive Revolution?. University of Twente. *UNISCI Journal* [online]. 2017, 43, pp. 35-51 [vid. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-91857/UNISCIDP43-2BIRBEN.pdf>.

BLANCHARD, Jean-Marc F. A Political Theory of Economic Statecraft. *Foreign Policy Analysis* [online]. 2008, (4), pp. 371-398 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/229889891>.

BORCHARD, Edwin M. The Arms Embargo and Neutrality. *The American Journal of International Law* [online]. 1933, 27(2), pp. 293-298 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2189552.

CAMILLERI, J. Michael. Evolution or Revolution? U.S. Policy on Venezuela from Obama to Trump. Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales (CRIES). *Pensamiento Propio* n°47 [online]. 2018-09-19, pp. 189-206 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <http://www.cries.org/wp-content/uploads/2018/09/012-CamilleriEdit.pdf>.

CARTER, Barry E. International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime. *California Law Review* [online]. 1987, 75(4), pp. 1159-1278 [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3480594.

DEKIEFFER, E. Donald. The Purpose of Sanctions. *Case Western Reserve Journal of International Law* [online]. 1983, 15(2), pp. 205-208 [vid. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol15/iss2/1>.

DORUSSEN, Han a MO, Jongryn. Ending Economic Sanctions: Audience Costs and Rent-Seeking as Commitment Strategies. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 2001, 45(4), pp. 395-426 [vid 2019-10-10]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3176305.

DOXEY, Margaret. International Sanctions: A Framework for Analysis with Special Reference to the UN and Southern Africa. *International Organization* [online]. 1972, 26(3), pp. 527-550 [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706130

DREZNER, W. Daniel. Bargaining, Enforcement and Multilateral Sanctions: When is Cooperation Counterproductive?. *International Organization* [online]. 2000, 54(1), pp. 73-102 [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2601318#metadata_info_tab_contents.

DRURY, Cooper A. Sanctions as Coercive Diplomacy: The U. S. President's Decision to Initiate Economic Sanctions. *Political Research Quarterly* [online]. 2001, 54(3), pp. 485-508 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/449267>.

EATON, Jonathan a ENGERS, Maxim. Sanctions. *Journal of Political Economy* [online]. 1992, 100(5), pp. 899-928 [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2138628>.

ERICKSON, Jennifer L. Stopping the Legal Flow of Weapons: Compliance with Arms Embargoes, 1981—2004. *Journal of Peace Research* [online]. 2013, 50(2), pp. 159-174 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/23441183.

FEARON, James D. Domestic Political Audiences and the Escalation of International Disputes. *The American Political Science Review* [online]. 1994, 88(3), pp. 577-592 [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2944796.

FEARON, James D. Rationalist Explanations for War. *International Organization* [online]. 1995, 49(3), pp. 379-414 [vid. 2019-09-14]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706903.

GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions. *Stanford University In: World Politics* [online]. 1967, 19(19), pp. 378-416 [vid. 2019-06-29]. Dostupné z: http://web.stanford.edu/class/ips216/Readings/galtung_67.pdf.

GALTUNG, Johan. Pacifism from a Sociological Point of View. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 1959, 3(1), pp. 67-84 [vid. 2019-06-29]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/172868.

GOWLLAND-DEBBAS, V. (ed.). *National implementation of United Nations sanctions: a comparative study* [online]. Leiden: M. Nijhoff Publishers, 2004. Graduate Institute of International Studies. 4. [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/vsep/detail.action?docID=3003935>.

GREENE, D. Jerome. Economic Sanctions as Instrument of National Policy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 1932, 162, pp. 100-102 [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1018661.

HANRIEDER, Wolfram F. International Organizations and International Systems. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 1966, 10(3) [vid. 2019-09-15], pp. 297–313. Dostupné z: www.jstor.org/stable/173002.

HOFFMANN, Frederik. The Functions of Economic Sanctions: A Comparative Analysis. *Journal of Peace Research* [online]. 1967, 4(3), pp. 140-160 [vid. 2019-08-10]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/423243?seq=1#metadata_info_tab_contents.

JERMANO, Jill. Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy. *PRISM* [online]. 2018, 7(4), pp. 64-73 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/26542707.

KAEMPFER, H. William a LOWENBERG, D. Anton. The Theory of International Economic Sanctions: A Public Choice Approach. *The American Economic Review* [online]. 1988, 78(4), pp. 786-793 [vid. 2019-06-02]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1811175.

KAEMPFER, William H., a LOWENBERG, Anton D. International Sanctions. *The Journal of Economic Perspectives* [online]. 2003, 17(4), pp. 233-235 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3216942.

KRISCH, Nico. International Law in Times of Hegemony. *The European Journal of International Law* [online]. 2005, 16(3) [vid. 2019-10-12]. pp. 369-408. Dostupné z: <http://ejil.org/pdfs/16/3/301.pdf>.

KUNZ, Josef L. Sanctions in International Law. *The American Journal of International Law* [online]. 1960, 54(2), pp. 324-347 [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2195251.

LEVINSON, Daryl J. Collective Sanctions. *Stanford Law Review* [online]. 2003, 56(2), pp. 345-428 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1229612.

LINDSAY, M. James. Trade Sanctions As Policy Instruments: A Re-Examination. *International Studies Quarterly* [online]. 1986, 30(2) [vid. 2019-08-11]. pp. 153-173. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2600674?seq=1#metadata_info_tab_contents.

LOPEZ, George A. a CORTRIGHT, David. The Sanctions Era: The Alternative to Military Action. *The Fletcher Forum* [online]. 1995, pp. 66-85 [vid. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://dl.tufts.edu/pdfviewer/q811kw02c/3t946225j>.

MALLER, Tara Maller. Diplomacy Derailed: The Consequences of Diplomatic Sanctions. *The Washington Quarterly* [online]. 2010, 33(3), pp. 61-79 [vid. 2019-09-14]. DOI: 10.1080/0163660X.2010.492341. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.zdroje.vse.cz/doi/full/10.1080/0163660X.2010.492341>.

MALLER, Tara. The Center Page. *PS: Political Science and Politics* [online]. 2010, 43(4), pp. 826-827 [vid. 2019-09-14]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/40927079.

MARTIN, L. Lisa. Credibility, Costs, and Institutions: Cooperation and Economic Sanctions. *World Politics* [online]. 1993, 45(3), pp. 406-432 [vid. 2019-06-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2950724>.

MAYALL, James. The Sanctions Problem in International Economic Relations: Reflections in the Light of Recent Experience. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1984, 60(4), pp. 631-642 [vid. 2019-10-28]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2620046.

MOORE, Matthew. Arming the Embargoed: A Supply-Side Understanding of Arms Embargo Violations. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. 2010, 54(4), pp. 593-615 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/20773709.

NOORUDDIN, Irfan. Modeling Selection Bias in Studies of Sanctions Efficacy. *International Interactions* [online]. 2002, 28(1), pp. 57-74 [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=899272.

PAVONI, Riccardo. UN Sanctions in EU and National Law: The Centro-Com Case. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1999, 48(3), pp. 582-612 [vid. 2019-09-13]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/761317.

PUTNAM, Robert D. Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization* [online]. 1988, 42(3), pp. 427-460 [vid. 2019-10-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2706785>.

RENDON, Moises. Why Venezuela Should Be a U.S. Foreign Policy Priority. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)* [online]. 2017-08-17 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/why-venezuela-should-be-us-foreign-policy-priority>.

SEBENIUS, James K. Negotiation Arithmetic: Adding and Subtracting Issues and Parties. *International Organization* [online]. 1983, 37(2), pp. 281-316 [vid. 2019-06-24]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706537.

SEERKE, Clare R. *Venezuela: Overview of U.S. Sanctions*. Congressional Research Service (CRS) [online]. 2019-08-22 [vid. 2019-10-08]. pp. 1-2. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10715.pdf>.

SELDEN, A. Zachary. *Economic Sanctions in American Foreign Policy*. London: Praeger Publishers (1999) [online]. [vid. 2019-06-02]. ISBN 027596387X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2600674>.

WALLENSTEEN, Peter. Characteristics of Economic Sanctions. *Journal of Peace Research* [online]. 1969, 5(3), pp. 248-267 [vid. 2019-06-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/423276>.

Novinové články

ACOSTA, J. Luis. Uruguay withdraws from OAS meeting over Venezuela opposition delegation. *Reuters* [online]. 2019-06-27 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-oas/uruguay-withdraws-from-oas-meeting-over-venezuela-opposition-delegation-idUSKCN1TS23E>.

AROSTEGUI, Martin. US, EU at Odds Over Venezuela Sanctions. *VOA* [online]. 2019-04-10 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/europe/us-eu-odds-over-venezuela-sanctions>.

BANCHON, Mirra. Sanctions or diplomacy? Venezuela elections divides EU lawmakers. *Deutsche Welle* [online]. 2018-05-24 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/sanctions-or-diplomacy-venezuela-election-divides-eu-lawmakers/a-43918780>.

BARIGAZZI, Jacopo. 6 European die-hard fans of Venezuela's Maduro. *Politico.eu* [online]. 2017-08-10 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/european-fans-venezuela-nicolas-maduro-corbyn-tsipras-podemos-melenchon-pope-francis-5star/>

BARTUNEK, J. Robert. EU says it may impose more sanctions on Venezuela if democracy undermined. *Reuters* [online]. 2018-04-19 [vid. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-says-may-impose-more-sanctions-on-venezuela-if-democracy-undermined-idUSKBN1HQ10T>.

BBC. Canada suspends operations at its Venezuelan embassy. *BBC News* [online]. 2019-06-03 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-48496542>.

DW. EU imposes more sanctions on Venezuela. *Deutsche Welle* [online]. 2019-09-27 [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/eu-imposes-new-sanctions-on-venezuela/a-50603596>.

EFE News Service. Mogherini: Venezuela crisis puts int'l stability at risk: VENEZUELA CRISIS. *EFE News Service* [online]. Únor 2019 [vid. 2019-05-31]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2176794806?accountid=17203>.

EFE. Grupo de Lima respalda a Panamá tras sanciones de Venezuela en su contra. *LaPatilla* [online]. 2018-04-06 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.lapatilla.com/2018/04/06/grupo-de-lima-respalda-a-panama-tras-sanciones-de-venezuela-en-su-contra/>.

Emergency Plan for Refugees and Migrants from Venezuela Launched. *IOM UN Migration* [online]. 2018-12-14 [vid. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://www.iom.int/news/emergency-plan-refugees-and-migrants-venezuela-launched>.

EMMOTT, Robin. EU imposes sanctions on more top Venezuelan officials. *Reuters* [online]. 2018-06-26 [vid. 2019-10-29] Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-imposes-sanctions-on-more-top-venezuelan-officials-idUSKBN1JL0VO>.

EMMOTT, Robin. EU readies sanctions on Venezuela, approves arms embargo. *Reuters* [online]. 2017-11-13 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-eu/eu-readies-sanctions-on-venezuela-approves-arms-embargo-idUSKBN1DD0UN>.

ENGER, Yves. Liberals use ‘human rights’ to push coup in Venezuela. *Canadian Dimension* [online]. 2019-07-16 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://canadiandimension.com/articles/view/liberals-use-human-rights-to-push-coup-in-venezuela>.

FRANKEL, N. Kenneth. Venezuela crisis will be a true test of Canada’s leadership in the hemisphere. *The Globe and Mail* [online]. 2019-02-03 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-venezuela-crisis-will-be-a-true-test-of-canadas-leadership-in-the/>.

GONZALEZ, Ch. Anastasia. U.S. sanctions on Venezuela a double-edged sword. *Reuters* [online]. 2017-06-31 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-breakingviews-idUSKBN1AG21O>.

GOODMAN, Jack. Venezuela crisis: How much aid is getting in?. *BBC* [online]. 2019-02-25 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-47369768>.

GUPTA, Girish a MAZZILLI, Meredith. Venezuela set to launch “petro” cryptocurrency. *Reuters* [online]. 2018-02-20 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/crypto-currencies-venezuela/venezuela-set-to-launch-petro-cryptocurrency-idUSL2N1QA0LX>.

GWERTZMAN, Bernard. Reagan lift sanctions on sales for Soviet pipeline; reports accord with Allies. *The New York Times* [online]. 1982-11-14 [vid. 2019-06-24]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/1982/11/14/world/reagan-lifts-sanctions-on-sales-for-soviet-pipeline-reports-accord-with-allies.html>.

HARRELL, Peter E. Trump's Use of Sanctions Is Nothing Like Obama's. *The Foreign Policy* [online]. 2019-10-05 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/10/05/trump-sanctions-iran-venezuela-russia-north-korea-different-obamas/>.

HISLOP, Markham. Would Alberta's Oil Sands Benefit From US Sanctions Against Venezuela?. *Hartenergy* [online]. 2017-07-01 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.hartenergy.com/exclusives/would-albertas-oil-sands-benefit-us-sanctions-against-venezuela-30222>.

KINGSBURY, Donald. From Middle Power to Regime Change Specialist: Canada and the Venezuela Crisis. *North American Congress on Latin America (NACLA)* [online]. 2019-03-29 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://nacla.org/news/2019/05/02/middle-power-regime-change-specialist-canada-and-venezuela-crisis>.

Lima Group recalls Venezuela ambassadors, condemns vote. *Deutsche Welle* [online]. 2018-05-21 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/lima-group-recalls-venezuela-ambassadors-condemns-vote/a-43869375>.

MASTERS, Jonathan. What Are Economic Sanctions?. *Council of Foreign Relations* [online]. 2017-08-07 [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/what-are-economic-sanctions>.

MORENO, Elida. Panama Canal will not block Venezuela vessels despite U.S. sanctions. *Reuters* [online]. 2019-08-14 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://uk.reuters.com/article/uk-panamacanal-venezuela/panama-canal-will-not-block-venezuela-vessels-despite-u-s-sanctions-idUKKCN1V41WK>.

Oficiální stránky OAS: http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp.

PHILLIPS, Dom a kol. 'Totally divided': How Venezuela's crisis split the Latin American left. *The Guardian* [online]. 2017-08-10 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/10/venezuela-crisis-left-divided-maduro-hugo-chavez>.

PONS, Corina a MORENO Elida. Panamá retira embajador en Venezuela, Caracas llama a consultas a representante. *Reuters* [online]. 2018-04-06 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://lta.reuters.com/articulo/diplomacia-venezuela-panama-idLTAKCN1HC2RC-OUHLT>.

Reuters. Venezuela to withdraw from OAS, denounces campaign by Washington. *Reuters* [online]. 2017-04-27 [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-oas/venezuela-to-withdraw-from-oas-denounces-campaign-by-washington-idUSKBN17S330>.

SMITH, Marie-Danielle. Canadian unions helped fund delegation that gave glowing review of Venezuela election widely seen as illegitimate. *National Post* [online]. 2019-02-04 [vid. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://nationalpost.com/news/world/canadian-unions-helped-fund-delegation-that-gave-glowing-review-of-venezuela-election-widely-seen-as-illegitimate>.

VYAS, Kejal. U.S. Bans Use of Venezuela's Cryptocurrency. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-03-19 [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/u-s-bans-use-of-venezuelas-cryptocurrency-1521496566>.

WATTS, Joe. Venezuela crisis: UK, France, Germany and Spain demand Maduro calls elections within eight days. *The Independent* [online]. 2019-01-25 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/venezuela-crisis-uk-guaido-maduro-president-jeremy-hunt-election-spain-france-germany-a8748021.html>.

ZAKARIA, Fareed. „The Self-Destruction of American Power. *The Foreign Affairs* [online]. červenec/srpen 2019 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/self-destruction-american-power>.

ZHOU, Christina. Is America still the world's only superpower or is China a rival? Experts aren't so sure anymore. *ABC News* [online]. 2019-06-22 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2019-06-23/united-states-still-the-worlds-only-superpower/11195636>.

ZILIO, Michelle. Opposition, activist call on Liberals to sanction Venezuelan government. *The Globe and Mail* [online]. 2017-07-28 [vid. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/opposition-activist-call-on-liberals-to-sanction-venezuelan-government/article35837584/>.

Ostatní sekundární zdroje

BERKHEIMER J., CARGILE S., RICHARDS G., PALSSON E. a SHEM-TOV I. *Issue Guide: Trade Embargoes, Seals, and More*. University of California [online]. [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://darwin.bio.uci.edu/~sustain/issueguides/Embargoes/>.

Canada joins hemispheric partners in referring Venezuela to ICC. *Government of Canada* [online]. 2018-10-26 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2018/09/canada-calls-on-venezuela-to-cooperate-with-international-criminal-court.html>.

Canada's Role on the Global Stage. *Liberal.ca* [online]. 2019-08-24 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.liberal.ca/canadas-role-on-the-global-stage/>

Canadian sanction legislation. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/legislation-lois.aspx?lang=eng.

Canadian Sanctions Related to Venezuela. *Government of Canada* [online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/venezuela.aspx?lang=eng.

Categories of Venezuela Sanctions. *OFAC* [online]. [vid. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://ofaclawyer.net/sectoral-sanctions/categories-of-venezuela-sanctions/>.

CBC News (Canadian Broadcasting Corporation). *Media Bias/Fact Check* [online]. [vid. 2019-10-26]. Dostupné z : <https://mediabiasfactcheck.com/cbc-news-canadian-broadcasting/>.

Common Foreign and Security Policy. *EEAS* [online]. 2016-06-16 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/420/common-foreign-and-security-policy-cfsp_en.

Countries and regions – Venezuela. *European Commission* [online]. [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/venezuela/>.

ENGLER, Yves. Trudeau Doctrine. *Socialist Project* [online]. 2019-03-05 [vid. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://socialistproject.ca/2019/03/trudeau-doctrine/>.

EU and Mercosur reached agreement on trade. *European Commission* [online]. 2019-06-28 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2039>.

EU steps up assistance for victims of the Venezuelan crisis. *European Commission* [online]. 2018-12-04 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/echo/news/eu-steps-assistance-victims-venezuela-crisis_en.

Financial Conduct Authority (FCA). *Financial Sanctions*. FCA [online]. Naposledy aktualizováno 14. února 2018 [vid. 2019-08-27]. Dostupné z: <https://www.fca.org.uk/firms/financial-crime/financial-sanctions>.

FOSTER, John. Are actions against the Venezuelan government really about oil? *Opencanada.org* [online]. 2018-10-03 [vid. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.opencanada.org/features/are-actions-against-venezuelan-government-really-about-oil/>.

Informace o exekvaturách a agrément. https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/videnska_umluva_o_diplomatickych_stycich.html a https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/videnska_umluva_o_konzularnich_stycich.html.

Oficiální stránky Delegace EU ve Venezuele. https://eeas.europa.eu/delegations/venezuela/1917/venezuela-y-la-ue_en.

Panel of Independent International Experts Finds “Reasonable Grounds” for Crimes against Humanity Committed in Venezuela. OAS [online]. 2018-05-29 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-031/18.

POMPEO, Mike. *U.S. Government Support for the Democratic Aspirations of the Venezuelan People*. U.S. Department of State [online]. [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-government-support-for-the-democratic-aspirations-of-the-venezuelan-people/>.

„Relaciones económicas y comerciales” In: *Venezuela y la EU*. Delegation of the European Union to Venezuela [online]. 2016-05-16 [vid. 2019-10-27]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/venezuela/1917/venezuela-y-la-ue_en.

ROSENBERG, Elisabeth. Assessing the Use of Sanctions in Addressing National Security and Foreign Policy Challenges. CNAS [online]. Příspěvek byl prezentován v rámci slyšení před podvýborem finančních služeb pro národní bezpečnost USA (HFSC Subcommittee on National Security) 15. května 2019. [vid. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.cnas.org/publications/congressional-testimony/assessing-the-use-of-sanctions-in-addressing-national-security-and-foreign-policy-challenges>.

Sanctions Programs and Country Information. *U.S. Department of the Treasury (UDT)* [online]. 2019-06-08 [vid. 2019-08-11]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Pages/Programs.aspx>.

Secretary General of the OAS Announces the Appointment of Independent Panel of International Experts. OAS [online]. 2017-09-14 [vid. 2019-10-15]. Dostupné z: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-069/17.

„Special Economic Measures Act“ In: *Canadian sanciton legislation*. The Government of Canada[online]. [vid. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://www.international.gc.ca/world-monde/international-relations-relations-internationales/sanctions/legislation-lois.aspx?lang=eng>.

Specially Designed Nationals and Blocked Persons List. OFAC [online]. 2019-06-27 [vid. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/ofac/downloads/sdnlist.pdf>.

Stručné shrnutí US proti-iránských sankcí – materiál k využití CZ podnikatelskou veřejností. MZV [online]. 2019-01-10 [vid. 2019-09-19]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/teheran/cz/obchod_a_ekonomika/strucne_shrnuti_us_proti_iranskych.html.

„Timeline“ in: Venezuela: the Council’s Response to the Crisis. *Council of the European Union* [online]. [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/venezuela/>.

Treasury Sanctions Officials Aligned with Former President Nicolas Maduro and Involved in Repression and Corruption. OFAC [online]. 2019-02-15 [vid. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm612>.

Treasury Sanctions Russia-based Bank Attempting to Circumvent U.S. Sanctions on Venezuela. *U.S. Department of the Treasury*. [online]. 2019-03-11 [vid. 2019-08-28]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm622>.

U.S. Relations with Venezuela. *U.S. Department of State* [online]. 2019-07-08 [vid. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-venezuela/>.

U.S.-Latin America Relations: a New Direction For a New Reality. *CFR* [online]. květen 2008 [vid. 2019-10-24]. ISBN 978-0-87609-411-2. Dostupné z: <https://www.cfr.org/report/us-latin-america-relations>.

Venezuela. *The Government of Canada* [online]. říjen 2019 [vid. 2019-10-17]. Dostupné z: <https://travel.gc.ca/destinations/venezuela>.

Venezuela. *The Government of Canada* [online]. říjen 2019 [vid. 2019-10-17]. Dostupné z: https://www.canadainternational.gc.ca/ci-ci/assets/pdfs/fact_sheet-fiche_documentaire/Venezuela-FS-en.pdf.

Venezuela-Related Sanctions. *U.S. Department of State* [online]. [vid. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.state.gov/venezuela-related-sanctions/#EO>.

Venezuela Travel Advisory. *U.S. Department of State* [online]. [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://travel.state.gov/content/travel/en/international-travel/International-Travel-Country-Information-Pages/Venezuela.html>.

Venezuela: Council adopts conclusions. *Council of the EU* [online]. 2018-05-28 [vid. 2019-10-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/28/venezuela-council-adopts-conclusions/>.

Venezuela: EU renews sanctions for one year. *Council of the EU* [online]. 2018-11-06 [vid. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/06/venezuela-eu-renews-sanctions-for-one-year/>.